

Keress! Láss! Szólj! Remélj!

EVANGÉLIKUS HITTANKÖNYV

10. osztály

Tanári kézikönyv

Láss!

Tanári kézikönyv

BUDAPEST, 2015

A könyv a Magyarországi Evangélikus Egyház támogatásával készült.

Lektorálta
Kiss Zsuzsanna
Orosz Gábor Viktor

Szerzők
Béres Tamás
Csepregi András
Kodácsy-Simon Eszter
Réz-Nagy Zoltán
Simon Z. Attila

Minden jog fenntartva. Bármely másolás, sokszorosítás,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás
a kiadó előzetes írásbeli engedélyéhez van kötve.

© A Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója, 2015
© Béres Tamás, 2015
© Csepregi András, 2015
© Kodácsy-Simon Eszter, 2015
© Réz-Nagy Zoltán, 2015
© Simon Z. Attila, 2015

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója, 2015
Felelős kiadó: Kendeh K. Péter
Olvasó- és tördelőszerkesztő: Petri Gábor
Szöveggondozó: Miklósné Székács Judit
Műszaki szerkesztő: Török Andrea

TARTALOM

Kedves Tanárok, kedves Kollégák!	5
1. Miről szól a teremtéstörténet?	7
2. Hitvallás fogságban	9
3. Háromezer éves teremtéstörténet ma?	13
4. Az ember kapcsolatai	16
5. Az első kérdés	18
6. Az első haláleset	20
7. Az első katasztrófa	23
8. Kommunikációs zavar	25
9. Hit: biztosból bizonytalanba?	27
10. A hit embere – lehet bizonytalan?	28
11. Ábrahám és Istene – kölcsönös kapcsolatban?	30
12. Ígéret és utód	31
13. Engedelmesség – Isten próbára teszi Ábrahám hitét	33
14. Testvérharc	35
15. Harc Istennel, emberekkel – és önmagammal	37
16. Álom és ébredés	39
17. Szembesülés és bűnbánat	41
18. Megtérés és kiengesztelődés	43
Összefoglalás	44
19. A Biblia: Isten hozzád szóló szava	45
20. Érted is, amit olvasol? A fundamentalista értelmezés	47
21. Érted is, amit olvasol? A történeti értelmezés	49
22. A kánon: korlát, kapaszkodó, kitekintés	52
23. Kezek a könyvön – bibliafordítások	54
Összefoglalás	57
24. Miért jöttem a világra?	58
25. El tudom-e érni a célt?	60
26. A biztos cél	62
27. Az elveszített cél	64
28. A beteljesült cél	66
Összefoglalás	67
29. Ne legyen más istened! Ne vedd hiába Istened nevét! Szenteld meg az ünnepnapot!	69
30. Tiszteld apádat és anyádat!	71
31. Ne ölj! Ne paráználkodj! Ne lopj!	74
32. Ne tanúskodj hamisan!	76
33. Ne kívánd, ami felebarátodé! Ne légy irigy, ne rivalizálj!	78

Összefoglalás	81
34. Lehet-e jó, akit nem én választok?	82
35. Amikor érdemes várni rá	84
36. Saját sorsának alakítója	86
37. Házasság: van olyan, mint a mesében?	88
38. Vágy és vezeklés	91
39. Az elég jó család	92
40. Család, gyerek, ajándék	94
41. Házasság – a legnagyobb kihívás	96
42. Teljes élet egyedül	98
43. Mit üzen a testem? – Testkép	99
44. Szexualitás – Isten a hálószobában?	101
45. Igazat mond a tükör? – Énképek	103
Összefoglalás	106
46. Zsidóság – unokatestvéreink	107
47. Kitalált ellenség – az antiszemitizmus	112
48. Ábrahám fiai	113
49. Ami az Egri csillagokból kimaradt Az iszlám hit- és vallásgyakorlat	115
50. Háború vagy küzdelem?	117

Hibajegyzék a tankönyvhöz

2. lecke

A táblázat utolsó két sora ugyanazt tartalmazza, az utolsó előtti sor tévesen maradt benn.

17–18. lecke

A „Szerinted? 2.” helytelenül a 17. leckéhez került, amely egyébként a 18. leckéhez tartozik.

37. lecke

A „Mit jelent?” részben javítandó a meghatározás, melynek részleteit a tanári kézikönyv adott leckéjénél részletesen tárgyaljuk.

49–50. lecke

A 49. leckében a „Mozdulj 1.” ugyanaz, mint az 50. leckében a „Mozdulj 2.”. A 49. leckében tévesen szerepel.

A hibákért elnézést kérünk, a tankönyv következő kiadása során javításra kerülnek.

Kedves Tanárok, kedves Kollégák!

Nagy örömmel tölt el bennünket, hogy kezetekbe adhatjuk a megújult tankönyvsorozat következő, tizedik évfolyamos tanulók számára készített kötetét. A hosszas előkészítési munkák után reméljük, hogy minél több örömet találnak a tanulók és tanáraik a könyvben, és reméljük, hogy ezt az örömet a közös tanórai munka, az Isten igéjében való közös elmélyedés csak fokozni tudja majd. Köszönjük egyúttal a tankönyvsorozat előző tagjaihoz fűzött kritikákat, igyekeztünk ezeket figyelembe venni, és ezek fényében pár olyan formai és tartalmi újítást bevezetni, amelyek megkönnyítik a tanulók és a tanárok munkáját, és segítik a tananyag elmélyítését, átélését, interiorizálását.

A tankönyvcsalád pedagógiai koncepciójáról, metodikai alapelemeiről már hosszabban írtunk a kilencedikes évfolyamnak szóló tanári kézikönyv elején. Ehhez most annyit szeretnénk hozzáfűzni, hogy továbbra is az a meggyőződés vezérelt bennünket a tankönyvírás során, hogy az adaptív pedagógiai koncepció, amely nem csak a közölni kívánt tananyagot, hanem az azt befogadó diák életkori, érdeklődési sajátosságait és a társadalmi függvényeket is figyelembe veszi, elkerülhetetlen a mai pedagógiai gyakorlatban, így a katechetikában is. Továbbra is fontosnak tartjuk, hogy az elsajátított tananyag a hittan esetében nemcsak tárgyi tudást feltételez, hanem felfedezéseket, érzéseket, átélést, önreflexiót, a tanítványi úton indulás nélkülözhetetlen feltételeit. Célunk tulajdonképpen kettős: minél több adekvát és hiteles információt szeretnénk átadni a keresztény hit tartalmairól, és lehetőséget szeretnénk biztosítani az ezekkel való azonosulásra, ezek személyes átgondolására és befogadására. Ezt a kettős célt szolgálják a rövid és informális főszövegek, leckénkénti összefoglalások és a nagyobb ívű témaköri összefoglalások, illetve a kérdésekkel, szituációs gyakorlatokkal, csoportmunkával állandó önreflexióra sarkalló feladatok („Mozdulj!”, „Hallottál róla?”, „Szerinted?”). A tanár, aki e kettős célt akarja figyelembe venni, segítséget kaphat a tanári kézikönyvből, amelyben ezt a koncepciót igyekeztünk megvalósítani az ötven leckéhez elkészített óravázlattal. Az óravázlatok természetesen nem követendők kötelező jelleggel, sőt annak örülünk leginkább, ha a hittantanárok önállóan tudnak ennek a koncepciónak megfelelően óravázlatokat létrehozni és órákat megtartani, mégis biztatunk mindenkit, hogy ismerkedjenek meg a könyv szerzőinek metodikai gondolkodásával, mert ezen a szemüvegen keresztül érthető meg legtisztábban a tankönyv szerkezete és rendszere.

A könyv metodikai alapeveiről röviden

A tanári kézikönyv leckéit böngészve két újdonságra figyelhetünk fel. Az egyik a „ráhangolódás – jelentéstulajdonítás – reflektálás” fázisainak ismétlődő jelenléte, vagyis az úgynevezett RJR-modell. Ez a metodikai alapelem arra a gyakorló és figyelmes pedagógusok számára triviális jelenségre reflektál, hogy a jelenlegi hagyományos iskolai (nem epochális, hanem tantárgyi) rendszerben a diákok 60 percenként új dimenzióban találják magukat, egy másik terem, egy másik tanár, egy másik mikrokultúra, egy másik viszony, egy másik pad és egy másik diszciplína formájában. Ennek a helyességét vagy helytelenségét nincs módunkban itt vitatni, ugyanakkor feladatunk a fennálló helyzetből kihozni a lehető legjobbat. Az RJR-modell igyekszik olyan gyakorlatot követni, ahol segítjük a tanuló „aklimatizálódását” és motiválását az új helyzetben, lehetőleg közös, érdeklődést felkeltő, izgalmas, olykor provokatív feladatokkal. Ez utóbbi talán a legkifejezőbb fogalom, hiszen a tanár az óra eleji feladatokkal egy közös

gondolkodásba, közös világba, közös témába, közös útra hívja ki (*provocare* – 'előhívás', 'kihívás') a tanulókat. Ezt követi a jelentéstulajdonítás fázisa, amelyben a tanuló – aki már reményeink szerint megkapta az óra elején azt a motivációs löketet, amellyel bevontuk az anyag közös feldolgozásába – találkozik a klasszikus „tananyaggal”. Igyekezünk itt is megtörni a hosszabb főszövegeket alternatív feladatokkal, játékokkal, kérdésekkel, amely véleményünk szerint mind a motiváció, mind a figyelem fenntartásához elengedhetetlen. Az óra végén a harmadik fázisban (reflektálás) igyekezünk olyan feladatokat közölni, amelyekben a tanuló lehetőséget kap arra, hogy az órán megszerzett tudását, élményét, érzéseit közölje, rendszerezze, a tanár pedig ezeket a jelzéseket fogadja, visszajelzést adjon, és ha szükséges, értékeljen. Ez három szempontból is fontos. Az első alapján – ahogy számos pedagógiai kutatás is erre a megállapításra jutott – a tanulási folyamatot jelentős mértékben segíti, ha a tanuló a saját szavaival írja le, mondja el, foglalja össze, magyarázza el a tanultakat. A második, hogy ez a szakasz egyben rendszeres visszajelzés lehet a tanár részére, amely az általa szervezett óra és az alkalmazott tanulási módszerek hatékonyságát jellemzi (és segítséget adhat azok személyre szabásában is). A harmadik, speciális hitoktatási haszna, hogy ez segíti leginkább a tananyag személyes elmélyítését, s így a diák hitfejlődését; valamint a tanár szemszögéből segít rendszeres értékelő visszajelzést is adni a tanulóknak, ami a hittanítás egyik állandó és visszatérő problematikája (tipikus kérdéseink: Jegyben? Szóban? Mi az ötös? Mi az egyes? Tudást vagy hitet értékelünk?). A rendszeres értékelés, ha szóban is történik, nagyon sokat segíthet ezekben a dilemmákban dűlőre jutni. Egyrészt megkönnyíti a jegybeli értékelést, mert állandó támpontot ad a diák aktuális teljesítményéről és ismereteiről, másrészt leválasztja az értékelést a kizárólagos „ötszámjegy” kultúráról.

Másik metodikai újításunk, hogy sokszor alkalmazzuk és javasoljuk feladatainkban a kooperatív módszerek használatát. Ennek gyakorlati oka, hogy egyre inkább helyt kell adnunk azoknak a pedagógiai tapasztalatoknak és kutatásoknak, amelyek szerint a diákok tanulási folyamatában már csak az életkori adottságoknak megfelelően is sokkal jelentékenyebb hatása van a kortárs csoportnak, mint a tanári tekintélynek. Azokban a feladatokban, amelyek érzékenyebb témákat ölelnek fel, mint például hit, szerelem, házasság, szexualitás, nem mindig várható el, hogy a diákok egy felnőtt tekintélyszemély jelenlétében őszintén tudjanak beszélni, ami viszont a fent említett személyes átéléshez nélkülözhetetlen. Ne feledjük el, hogy a tanár a pedagógiai folyamatban nem elsősorban irányítóként vagy információgazdaként jelenik meg, hanem a tanulási folyamatok szervezőjeként. Egy 10 perces, jól instruált, keretek közé szorított, adekvát kiscsoportos feladat a legtöbbször sokkal több pozitívummal járhat, mint 30 perc, amelyben a tanár frontálisan tanít a diákjainak a keresztény élet dolgairól. Másik előnye ezeknek a technikáknak, hogy hosszabb szövegek, tananyagok elsajátítására kifejezetten alkalmasak, a megfelelő módszer kiválasztásával. Ezekre a tanári kézikönyvben hivatkozunk is (Mozaik, Mozaik II., puzzle, csoportjutalom egyéni teljesítményért, csoport által támogatott differenciált oktatás stb.), és sokszor konkrét instrukciókat adunk ezekhez. Ezeknek a technikáknak ma komoly irodalmuk van, például: N. Kollár Katalin – Szabó Éva: *Pszichológia pedagógusoknak*; Bakó Balázs – Dr. Simon Katalin: *Kooperatív tanulási segédlet a kompetencia alapú pedagógusképzés módszertani megújulásához* (http://pszk.nyme.hu/downloads/TMOP%204.1.2/Kpz%20kpzse%20tananyagok/kooperativ_tanulas.pdf).

Reméljük, hogy a diákok és a tanár közösen gazdagodnak a tanítványi úton való járásban, s egyre több részletet egyre nagyobb mélységében látnak meg Istentől kapott csodálatos világunkban!

Sok sikert és sok örömet kívánunk a könyvhöz s a tanítványi úton való járáshoz!

A szerzők

1. Miről szól a teremtéstörténet?

Az óra célja

Megismerkedni a papi teremtéstörténettel mint az ókori embernek a Teremtő Istenről tett hitvallásával.

Kulcsfogalmak

teremtéstörténet, hitvallás

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó, igevers

A *Teremtett világ – őstörténet* című fejezet bevezető szövegében (9. o.) megfogalmazott gondolatok átbeszélése.

- Milyen saját, személyes választ adunk mi az ott megfogalmazott kérdésekre? Hagyjuk, hogy a diákok saját maguk fogalmazzák meg saját válaszaikat, s ha már a következő órák anyagát említik (például utalnak a tudományos elméletekre), akkor most még próbáljunk visszakanyarodni a saját személyes válaszainkhoz.
- Milyen választ ad a lecke mottójában idézett Augustinus, illetve a Jel 4,11 szerzője?
- Tudatosítsuk a diákokban, hogy a ráhangolódásban feltett kérdéseinkre nemcsak ezen az órán keressük a választ, hanem a fejezet első három-négy leckéje ezzel foglalkozik.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz elolvasása

Az 1Móz 1,1–2,4a igeszakasz elolvasása.

A főszöveg 1. bekezdésének ismertetése.

3. Rakjuk össze!

A bibliai szöveg alapján töltsük ki a táblázatot!

	1. nap	2. nap	3. nap
Mit teremtett Isten?	<i>Világosság, elválasztja a sötétiségtől</i>	<i>Boltozat, elválasztja az alsó és felső vizeket</i>	<i>Elválasztja a szárazföldet a tengertől</i> <i>Növények</i>
Tevékenység megnevezése	Elválasztás vagy: létterek megteremtése		
Milyen teremtmények?	Helyhez kötött teremtmények. Megszüntetik a pusztaságot, a káoszt.		

	4. nap	5. nap	6. nap
Mit teremtett Isten?	<i>Égítetek</i>	<i>Vízi állatok, madarak</i>	<i>Állatok</i> <i>Ember</i>
Tevékenység megnevezése	Betöltés (középkori szóhasználatban: „díszítés”) vagy: benépesítés		
Milyen teremtmények?	<i>Helyhez nem kötött, mozgó teremtmények. Megszüntetik az ürességet.</i>		
7. nap			
Mit csinált Isten?	<i>Megpihent, megáldotta és megszentelte a hetedik napot.</i>		
Tevékenység megnevezése	Pihenés		
Milyen nap?	Befejezetlen nap, nem olvassuk a szokásos befejező formulát: „lett este és lett reggel, hetedik nap”.		

4. Szerinted? (1.)

A kérdések célja, hogy a teremtéstörténet bibliai háttérével megismerkedjenek a diákok, s maguk ismerjék fel, hogy a szerzők az elbeszélés szerkesztése során is a hitükről tettek tanúságot.

- Ez egy összetett szerkesztésű, bölcsen kiszámított mű. A szerző remek szerkesztői érzékkel rendelkezett, és az időrendnél sokkal fontosabb célok motiválták őt!
- A tudatos szerkesztés fedezhető fel az 1. és a 4., a 2. és az 5., valamint a 3. és a 6. napok egymáshoz kapcsolásában, a munkaformában, a teremtmények minőségében, a vissza-visszatérő ritmusban stb.
- A 3. és 6. napon két-két dolog teremtése történik. Ezzel a szerző a folytatást vetíti előre: a növények még helyhez kötöttek, de már élőlények, helyzetváltoztató mozgásra és szaporodásra már képesek, s generációkon keresztül terjeszkedni is tudnak. Átmenetet jelentenek a következő hármasságba. Az ember is nagyobb és több feladatot kap, mint az állatok, s ő lesz majd az, aki a pihenést élvezheti.
- Az égítetek teremtése a negyedik napon az időbeliségben gondot okozhatna, mert tudjuk, hogy növények nem létezhetnek nap nélkül. De azáltal, hogy a teremtéstörténet közepén kapnak helyet, egy sokkal fontosabb üzenetet tudnak közvetíteni: jelei lesznek a vallási ünnepeknek, valamint összekötik a mennyet (1. nap) és a pihenés napját (7. nap), s ezzel arra emlékeztetik az embert, hogy létezik a földi életnél egy teljesebb birodalom, egy nagyobb cél.
- Az utolsó nap befejezetlen nap, amiből több teológus a folyamatos teremtés tanítására következtet.

5. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 2. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: az ismétlődés, ritmus szerepe.

6. Hallottál róla?

A számok ritmikussága egészen szemléletesen utal a szerzők hitvallásos meggyőződésére, miszerint Isten jó munkát végzett.

Megszámolhatjuk, hányszor fordul elő a leírásban az a formula, hogy

- „látta Isten, hogy ... jó”: 7
- „ezt mondta Isten”: 10 (ebből hány vonatkozik az emberre: 3)
- „megáldotta” kifejezés: 3
- hány igeversben fordul elő a „teremtette” szó: 3 (az utolsó igeversben hányszor: 3)

7. Szerinted? (2.)

Ma is vannak olyan mondataink, amelyekben senki nem a pontos matematikai értéke alapján használja a számokat: „Millió dolgot kell holnapra megcsinálnom.” „Úgy megijedtek, hogy százfelé szaladtak.” „Egyet mondok, kettő lesz belőle.” stb.

8. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 3–4. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: hitvallás a teremtő Istenről.

9. Mit jelent?

A hitvallás fogalmának megbeszélése.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

10. Szerinted? (3.)

A kérdésben átismételhetjük és elmélyíthetjük az órán tanultakat, s ez legjobban akkor működik, ha teret engedünk a képzeletünknek, és a diákok saját szavaikkal fogalmazzák meg saját elképzeléseiket. Beszélhetünk az itt bemutatott két kép alkotója által elképzelt teremtési munkáról is.

2. Hitvallás fogságban

Az óra célja

A papi teremtéstörténettel mint az ókori embernek a Teremtő Istenről tett hitvallásával való további ismerkedés a kor emberének vilásképe alapján.

Kulcsfogalmak

teremtéstörténet, hitvallás, vilásképe, istenképesség, megbízatás, vasárnap

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó, igevers

A ráhangolódást kezdetül az előző óra, illetve a fejezet bevezetőjének itt felsorolt kérdéseivel, de újakat is megfogalmazhatunk:

- Mit gondolsz, szükség van ma teremtéstörténetre? Lehet úgy élni, hogy nem tesszük fel a kérdést: „Honnan van a világ?” és „Honnan jöttem én?”
- Milyen érzéseket fogalmaz meg a Heideggertől vett mottó? El tudjuk képzelni a semmit? (Próbálkozzunk meg vele, de ne túl sokáig.)
- Milyen érzéseket kelt bennünk a Péld 8,23 mondata?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz elolvasása

Az 1Móz 1,1–2,4a igeszakasz elolvasása vagy csak átisméltése.

A főszöveg 1. bekezdésének ismertetése.

3. Rakjuk össze!

A bibliai szöveg alapján töltsük ki a táblázatot!

Más népek tanítása a világ keletkezéséről	A papi teremtéstörténet tanítása
Az anyag már az istenek teremtő munkája előtt is létezett.	<i>Isten nem létezőből teremt. Isten nem csak formál, hanem létre is hoz.</i>
Minden anyag rossz. Ezzel a tisztátalan anyaggal egy alsóbbrendű isten (demiurgosz) érintkezett, hogy a főisten mint tiszta szellem ne szennyezze be magát.	<i>A teremtett világ jó. Istennek nincs szüksége ilyen „segítségre”. Isten a szavával teremt, a parancsának engedelmeskedik az anyag is.</i>
<i>A világ gyakran a főistennek a többi istennel vagy a káosszal szembeni küzdelméből születik meg.</i>	Békés teremtést ír le. Nem valaki „ellenében” alkotja meg Isten a világot.
A világot létrehozó isten mellett más istenek is segédkeznek a teremtésben, sokszor istenek szerelméből születik meg a világegyetem.	<i>Isten egyedül teremt, nincsenek mellette vagy ellene más istenek.</i>
<i>Más vallások a Nap, a Hold, a csillagok vagy épp a tengeri szörnyek mögött istenségeket tételeztek fel.</i>	A hatalmas vízi állatok és az égitestek is Isten teremtményei. Isten nagyobb Isten, mint az őket fogságban tartó nép istenei: a csillagok, a nap, a hold, vagy egyes állatok.
Az ember hiányokkal rendelkező istenség volt, akit azért száműztek a földre, hogy a többi isteneket élelemmel lássa el.	<i>Az ember Isten önálló teremtménye, aki Istentől speciális feladatot kapott, s akinek Isten minden növényt neki adott eledelül.</i>
Babilonban hatos számrendszert használtak, hatnapos ismétlődés szerint tartották számon a napokat. A hatos számot tartották a tökéletes számnak.	<i>A papi teremtéstörténet még egy nappal „megkoronázza” ezt a világgépet. A hetedik nap a pihenés, az áldás és a megszentelés napja.</i>

4. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 2. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: istenképűség (1Móz 1,27).

A fogalomhoz kapcsolódnak a lecke képei, amelyek segítségével a beszélgetésben eljuthatunk oda, hogy az istenképűség nem fizikai hasonlóságot jelent, hanem az Isten–ember, ember–ember és ember–föld kapcsolat terén jár következményekkel. A főszövegben írottak mellett megemlíthetjük, hogy Isten és ember megszólíthatják egymást (imádság, kinyilatkoztatás), a másik ember emberi méltóságát elismeri, illetve a teremtett társteremtő felelősségével (Isten földi helytartójaként) kell vigyáznia a földre.

5. Szerinted? (1.)

Az Istentől kapott feladatról (1Móz 1,28) való beszélgetés során hívjuk fel a figyelmet a szöveg és a mai ember kontextusának különbségeire!

A hódítás és uralkodás elképzeléséhez először felírhatjuk a táblára, hogy mit jelentenek ma ezek a fogalmak. Majd húzzuk ki azokat a jellemzőket, amelyek egy erőszak és bűneset nélküli világban nem vonatkozhatnak az uralkodásra. Mi maradt meg? Mit írhatnánk még hozzá? Miben különbözik ez a mai *uralkodás* és *hódítás* fogalmainktól?

6. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 3. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: minden, amit Isten alkotott, „igen jó” (1Móz 1,31).

7. Szerinted? (2.)

- A felsorolásban olyan dolgokat találunk, amelyekről név szerint nem olvasunk a teremtéstörténetben. Sőt némelyiknek a kategorizálása is hiányzik az elbeszélésből: a gomba például se nem növény, se nem állat, ahogyan a barnamoszat sem. A galaxis is több, mint csillagok az égen, és ezekhez hasonlóan, az emberi képzelet termékei sem kerülnek felsorolásra a Biblia első lapjain. A teremtéstörténet célja azonban nem az, hogy mindent felsoroljon, vagy mindenről számot adjon, hanem hogy hitvallást tegyen a teremtő Istenről.
- A felsorolásban szereplő tárgyak némelyike (pl. kés) az emberi használattól függően jó vagy rossz.

8. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 4. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: az ember megbízatása (1Móz 1,28).

9. Mozdulj!

Az ember nem önálló teremtő, hanem Isten munkatársa. Így nem a semmiből hoz létre egy világot, hanem az Isten által teremtett világban van szabadsága alkotni.

10. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 5. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: vasárnap, ünnep (1Móz 2,3).

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

10. Szerinted? (3.)

A vasárnapról való közös gondolkodás során vegyük figyelembe mindazokat az ismereteket (világkép, istenképesség, megbízatás), amelyekről ezen az órán tanultunk, és használjuk fel a válaszaink megfogalmazása során.

Felhasználhatunk a válaszhoz Luther gondolataiból egy-egy részletet is. Luther Márton ezt írja a vasárnapról a *Nagy káté* lapjain: „Mi az ünnepnapokat nem az értelmes és tanult keresztyének miatt tartjuk meg, mert ezeknek nem volna arra szükségük – hanem egyrészt bizonyos testi okok és szükségletek folytán, amiket a természet tanít és követel meg. A közönséges testi munkával foglalkozó tömegek, szolgálók és szolgáló leányaink kedvéért, akik az egész hetet munkában és hajszában töltik, hogy legyen nekik is egy napjuk, amikor nyugalomra térhetnek s friss erőt kaphatnak.

Másrészt leginkább azért, hogy ilyen nyugalmi napokon, mivel egyébkor nincs érkezésük hozzá, az emberek időt és módot nyerjenek az istentiszteleten való részvételre, tehát arra, hogy összegyülekezzenek, Isten igéjét hallgassák, afelett elmélkedjenek, s annakutána Istent magasztalják, Neki énekeljenek s Őhöz imádkozzanak.

De ez – mondom – nálunk nincs különös időkhöz fűzve, mint a zsidóknál, mintha ennek éppen ezen vagy azon a napon kellene mindenképp történnie, mert önmagában véve egyik nap sem különb a másikonál. Hiszen voltaképp mindennek minden napon kellene történnie. De mert az emberek többsége nem tudna ebben részt venni, kénytelenek vagyunk a hétnek legalább egy napját kitűzni e célra. Mivel pedig ősidők óta a vasárnap rendeltetett ki e célból, maradjunk csak annál, hogy az ünneptartás egyöntetű rendben menjen végbe, s felesleges újítások által senki se támasszon zavart e téren. Az tehát ennek a parancsolatnak egyszerű értelme, hogy ha már ünnepet tartunk, szenteljük azt az Isten igéjének tanulására.”

„Az ünnepnapot megszentelni annyit jelent, mint azt szentnek tartani. Ez nem mást jelent, mint megszentelt beszélgetést, cselekedeteket s életet folytatni.”

„Mi módon megy mármost végbe ez a megszentelés? Nem úgy, hogy a kályha mellé ülünk, és

testi munkát a világ minden kincséért sem végezzük; sem úgy, hogy koszorút teszünk a fejünkre, s felöltjük legszebb ünneplőruhánkat, hanem, mint mondám, úgy, hogy Isten igéjével foglalkozunk, s magunkat abban gyakoroljuk.”

A vasárnap kérdéséhez kapcsolódó lehetséges segédanyag

Heinrich Böll: *Beszélgetés a tengerparton*

A tengerparton szegényesen öltözött ember fekszik egy halászbárkában és szunyókál. Mellette áll egy elegánsan öltözött turista, és éppen színes filmet fűz a fényképezőgépebe, hogy megörökítse az idilli képet, a kék eget, a békésen tarajozó, fehér hullámokkal barázdált zöld tengert, a fekete bárkát, a halász piros sapkáját. Katt! Még egy kattánás, és – mivel az Isten a hármasságot szereti – biztonság kedvéért harmadszor is: katt! Az idegen, csattanó zajra a halász felriad, feltápászkodik, álmosan cigarettát keres, az udvarias jóindulattal eltelt turista azonban megelőzi, és maga nyújt feléje egy csomag cigarettát. Szemlátomást beszélgetésbe akar elegyedni vele.

– Ma gazdag fogás várja, ugye?

A halász a fejét rázza.

– De azt hallottam, hogy ilyen időben jó a kapás!

A halász bólint.

– No, és nem fut ki a tengerre?

A halász a fejét csóválja. A turista levertnek látszik.

– Talán rosszul érzi magát?

A halász a taglejtések nyelvéről végül áttér a normális beszédre.

– Nagyszerűen érzem magam – mondja. – Soha életemben nem éreztem magam ilyen jól.

Feláll és kinyújtózik, mintha atlétaszerű testalkatáról szeretne bizonyágot tenni.

– Egyszerűen fantasztikusan jól érzem magam!

A turista arca egyre szomorúbb lesz, és már nem tudja elfojtani kérdését, amely úgyszólván a szívéből fakad:

– De akkor miért nem megy ki a tengerre?

– Mert ma reggel már kint jártam.

– És jó fogás volt?

– Olyan jó, hogy most már nincs miért még egyszer kimennem. Négy homárt, két tucat makrélát fogtam...

– A halász végre teljesen felébred, beszédesebb lesz, és megnyugtatólag veregeti a turista vállát, akinek gondterhelt arckifejezését az alaptalan, de megható bánat jelének tartja.

– Még holnapra és holnaputánra is futja – jelenti ki, hogy végképp levegye a terhet az idegen válláról. – Nem akar rágyújtani az én cigarettámra?

– Köszönöm.

A cigaretta a szájban, megint katt! A turista fejét csóválva letelepszik a csónak szélére, fényképezőgépet maga mellé teszi – most szüksége van arra, hogy mindkét keze szabad legyen, mert kellő nyomatékot akar adni beszédének.

– Nem szeretnék beavatkozni személyes ügyeibe – kezdi –, csak hát képzelje el, hogy ma másodszor, harmadszor, sőt talán negyedszer is kifut a tengerre, és akkor három, négy, öt, sőt talán tíz tucat makrélát fogna... Képzelje csak el!

A halász bólint.

– És nemcsak ma, hanem holnap, holnapután is – folytatja a turista –, egyszóval mindennap, ha szerencsés napnak bizonyul, kétszer, háromszor, sőt talán négyszer is kifutna a tengerre... el tudja képzelni, hogy akkor mi lesz?

A halász a fejét rázza.

– Legfeljebb egy év múlva motort vásárolhat, két év múlva újabb bárkája lesz, három-négy év múlva pedig bizonyára vásárolhat két csónakot, és azzal aztán még többet fogna – egy szép napon pedig két motorhajója lenne, és... – a lelkesedéstől egy pillanatra elakad a turista hangja – kis hűtőházat épít,

esetleg füstölőt is, aztán meg konzervgyárat, saját helikopterre tesz szert, hogy a levegőből figyelhesse a halvonulást, és rádióan utasíthassa a motorhajóit. Aztán engedélyt szerez, halvendéglőt nyit, és saját maga közvetítő nélkül exportálná a homárjait egyenesen Párizsba... és akkor...

A lelkesedéstől megint elszorul a turista lélegzete: a fejét rázza, szinte megfélekedezik szabadságának örömeiről, lelke mélyén szomorkodik, és úgy nézi a békésen gördülő hullámokat, melyek között a ki nem fogott hal bukfeneczik.

– Akkor... – mondja, de az izgalom még mindig megbénítja.

A halász megveregeti a vállát, mint ahogy a gyermekét szokás, akinek a torkán akadt valami.

– Akkor mi lesz? – kérdezi halkán.

– Akkor – mondja halk elragadtatással az idegen –, akkor leülhet ide a partra, szunyókálni a verőfényben, és nézheti ezt a gyönyörű tengert.

– De én most is ezt teszem! – válaszol a halász. – Nyugodtan üldögélek a parton és bóbiskolok. Csak a maga kattogása zavart meg...

A turista töprengve távozik a parttól. A munkára gondol, amelyet mindig eszköznek tartott ahhoz, hogy egy szép napon megszerzi magának azt a lehetőséget, hogy többé ne kelljen dolgoznia. Arcán most nyoma sincs az együttérzésnek a szegényesen öltözött halász iránt – csak egy kis irigység látszik rajta.

3. Háromezer éves teremtéstörténet ma?

Az óra célja

A teremtéstörténetet mint hitvallást a mai világképünk keretei között megérteni és értékelni.

Kulcsfogalmak

világkép, tudományos elmélet, bibliai hitvallás

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szemléltetés

Az órát olyan képekkel kezdhethetjük, amelynek logikai és tartalmi háttere hasonlít a lecke témájához, de amely egyszerűbb és egyértelműbb kérdéseket vet fel, illetve amelytől érzelmileg függetleníteni tudják magukat a tanulók.

Mutassuk be Salvador Dalí *Olvadó óra* (Melting clock) című képét, s elemezzük a kérdések alapján, majd beszéljünk meg a terem falán elhelyezett óráról is.

- Az alábbi képek egy-egy órát ábrázolnak. Mit üzennek ezek a képek? Melyik mit fejez ki?
- Melyiken hogyan telik az idő? Melyik mit akar érzékeltetni az idő múlásáról?
- Helyettesíthető-e egymással a két különböző „óra” és azok

Salvador Dalí:
Lágy óra az első robbanás pillanatában

időszemlélete? Megfér-e saját életünkben mindkét változat? Melyik mire jó? Melyiket mikor „használjuk”?

Ha van lehetőségünk képek kivetítésére, akkor célszerű először Dalí festményét kivetíteni a teremben. Kérjük meg, hogy mondják el a diákok, mit látnak. A kép szemlélése során vegyük észre, hogy egyes számjegyek közelebb vannak egymáshoz, míg mások távolabb, egyes számjegyek hiányoznak, míg mások kétszer szerepelnek, egyes számokat pedig visszafelé ábrázolt a festő „mintha az idő múlásának különböző érzeteit, az idő személyes megtapasztalását ábrázolta volna”, mert „amikor valamire várni kell, úgy érezzük, lassabban telik az idő, míg például a számítógép előtt ülve csak pár pillanatnak tűnik egy-egy óra”.

Ezek után beszéljünk a mindennapokban használt, időmérésre szolgáló óráról. Fogalmazzuk meg, hogy mi a különbség a mechanikus óra lineáris szemlélete és a művészi ábrázolás szubjektív megközelítése között.

Beszéljünk a diákokkal arról is, hogy téves az a szándék, amely a festmény órájáról próbálja leolvasni a pontos időt, de éppígy az is zsákutca, ha a mechanikus órában keressük az esztétikai értékeket vagy az egzisztenciális kérdéseinkre megfogalmazható válaszainkat.

2. Mottó, igevers

A mottó és az igevers alapján beszélhetünk a világképek, ismeretek, elképzelések feszültségéről, amely az emberben állandóan jelen van, de amelyek egymást segíthetik is.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 1–3. bekezdésének ismertetése 1Móz 1,1-hez kapcsolódóan. Hangsúlyok: különböző korok fő kérdései.

4. Szerinted?

A kérdések megbeszélésénél visszautalhatunk az órákra. Az órák felcserélhetetlenségéhez hasonlóan tévedés lenne azt gondolnunk, hogy a Biblia tudományos kézikönyv, amely a jelenlegi tudományos kérdésekre akarna választ adni. Éppígy a másik irány is tévút: amikor a tudomány segítségével akarunk választ kapni életünk legfontosabb, végső kérdéseire. (Ki vagyok? Honnan jöttem? Hova megyek? Mi értelme az életemnek? Mi az életem célja? stb.) A kettő nem cserélhető fel egymással, de egyiket sem tudjuk kiiktatni jelenlegi világunkból. Noha két külön kérdésre válaszolnak, de mindkettő szükségességét érezzük életünkben.

5. Hallottál róla? (1.)

Bár sokan megpróbálták a Biblia szavait tudományos elméletként értelmezni vagy a tudományos elméletekben végső értelmet találni – ez mindig tévútra vezetett az adott kérdés megválaszolásában.

A tudományos elméletekhez fontos azok módszertani különbségeire is hangsúlyt fektetnünk! A tudományos elméletek fejlődésének lépései:

- események megfigyelése,
- kísérletezés,
- hipotézis megalkotása,
- előrejelzés,
- ellenőrzés,
- elmélet elfogadása,
- továbbvezető és ellenőrző kutatási programok.

Minden tudományos elméletnek vannak határai és korlátai, melyeket az újabb tudományos kutatások kiegészíthetnek vagy megváltoztathatják az elméletet.

A mai tudományos elméletekhez kapcsolódóan beszéljünk az ókori keleten uralkodó tudományos világrégről, amelyet a lecke képe illusztrál. Ebben a világrépben fogalmazódott meg az ókori szerzők hitvallása, amelyet ma „teremtéstörténet” címen ismerünk.

6. A főszöveg és a hozzá kapcsolódó kérdések

A főszöveg 4. bekezdésének megbeszélése. A diákokkal beszéljük át a felsorolás egyes pontjait, amiben az alábbi kérdések segíthetnek:

- Melyik állásponttal találkoztál már?
- Melyikhez milyen kérdést intéznél?
- Melyiket miben tudnád kritizálni s miben támogatni?
- Melyik honnan veszi az erejét, támogatottságát?

7. Hallottál róla? (2.)

Érdekességképpen megemlíthetjük ezt az összeegyeztetési kísérletet is.

8. A főszöveg és a hozzá kapcsolódó kérdések

A főszöveg 5. bekezdésének ismertetése. Hangsúly: reménység.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

9. Mozdulj!

Az itt felsorolt idézetek – valamint a lecke elején olvasható mottó – alapján ismétljük át és mélyítsük el az órán tanultakat. Közben helyezzünk hangsúlyt arra, hogy a tudomány és a vallás részéről is számos olyan képviselő volt, aki betartva mind a tudományos elméletek, mind a hit kérdéseinek saját szabályait, őszintén és szépen össze tudta egyeztetni az életében ezeket a területeket.

További idézetek lehetnek:

„Csak kesereghetünk azok vakságán, akik a fizika területén az egyházi hagyomány érvényességét fogadják el az értelem és a kísérleti tapasztalás helyett; viszont elrettenhetünk azok tévedésén, akik a teológiában az értelem érveit tolják a Szentírás és az Atyák hagyománya helyébe.” (Blaise Pascal)

„Azok az emberek, akik nem tudományos munkát végeznek, abban a félreértésben élnek, hogy a tudósnak széles körű ismeretei következtében vallástalannak kell lennie; ellenkezőleg, a mi munkánk Istenhez közelebb visz bennünket.” (Ernest Rutherford)

„Nem tudok elképzelni olyan eredeti tudóst, akinek nincs mély hite. A szituáció talán kifejezhető egy képpel: a tudomány vallás nélkül béna, a vallás tudomány nélkül pedig vak.” (Albert Einstein)

„A hit átalakítja az értelmet és elvezet Isten akaratának felismerésére.” (Luther Márton)

Az alábbi vicc is segíthet az elmélyítésben, illetve a semmiből való teremtés tanának átismétlésében:

A Tudósok Világkongresszusán az egybegyűltek arra a büszke megállapításra jutottak, hogy képesek mindent létrehozni, még embert is. Kijelöltek egy bizottságot, hogy járuljon a Mindenható elé, és közölje vele, hogy nincs már szükség rá.

A küldöttek felmentek a mennybe, megálltak a Teremtő Atya előtt, és megkérték, hogy mivel nincs már rá szükség, menjen nyugdíjba. A Mindenható elcsodálkozott, de azt mondta: „Rendben van, legyen így, ám előbb tegyünk egy próbát, tényleg képesek vagytok-e erre. Csináljuk a régi módszer szerint: formáljatok embert porból.”

A tudósok beleegyeztek, indultak is le a földre porért, hogy abból embert készítsenek. Ám a Mindenható megállította őket: „Hohó! Hozzátok a sajátotokat!”

4. Az ember kapcsolatai

Az óra célja

A diákok ismerjék meg a második teremtéstörténetet, s azon belül az ember alapvető kapcsolatainak eredeti rendeltetését.

Kulcsfogalmak

jahvista, hitvallás, szimbólum

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó, igevers

Idézzük fel a témáról való előzetes ismereteinket (földből, agyagból, porból való formálás, édenkert fogalma, édenkert fája stb.); ebben segíthet a mottó és az igevers.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. Mit jelent? (1.)

A papi és a jahvista fogalmainak magyarázata.

3. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése

A főszöveg 1–2. bekezdéseinek bemutatása. Hangsúlyok: hitvallás a gondviselő és teremtő Istenről.

4. A bibliai igeszakasz elolvasása

A szakasz (1Móz 2,4b–25) elolvasása előtt érdemes kijelölni pár szempontot:

- A diákok jelöljék meg azokat a fogalmakat, kifejezéseket, momentumokat, amelyekről úgy érzik, hogy számunkra idegen, távoli – vagy amely szerintük valamilyen háttérismeretre utal.
- Figyeljék meg azt is, hogy szerintük milyen Istenről tesz hitvallást ez a teremtéstörténet!

5. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése

A főszöveg 3. bekezdésének bemutatása. Hangsúlyok: a föld és az ember közötti kapcsolat.

6. Mozdulj!

Az embernek a földtől való függő helyzete alapvetően ma is ugyanolyan, mint a régi korok embere számára volt. A különbség az, hogy hajlamosak vagyunk elfeledkezni a földtől való függésünkről (sok kisgyermek már azt sem tudja, hogy miből lesz a kenyér), valamint sokkal jobban beavatkozunk a környezetünkbe, a földünk természeti folyamataiba, mert elfeledkezünk erről a függő viszonyról. (Képeket érdemes lehet a feladathoz vetíteni.)

7. Szerinted? (1.)

Az 1Móz 2,15-ből egyértelmű, hogy az ember feladata az, hogy művelje és őrizze a kertet.

A művelés nagyon gyakran előforduló ige az Ószövetségben. Legtöbbször a föld megművelését jelenti,

de gyakran használják vallási értelemben is, amikor Istennek tett szolgálatról van szó. Különösen papi szövegekben, például a lévítáknak a szentélyben végzett szolgálatai kapcsán jelenik meg ez a szó.

Az őrzés szó is sokszor a legeggyértelműbb őrködés, vigyázás értelemben jelenik meg az Ószövetség lapjain. Ám még gyakrabban fordul elő a törvények leírásánál, amikor a vallási parancsok és kötelességek betartásáról van szó, különösen is a lévítáknak a szentély őrzése iránti felelősségéről, miszerint a szentélybe senki nem léphet be, aki arra nincs feljogosítva.

Érdekes és tanulságos, hogy ez a két szó itt is és a papi iratokban is egymás mellé kerül, összekapcsolódik.

8. Mit jelent? (2.)

A szimbólum fogalmának magyarázata.

Keressünk szimbólumokat a második teremtéstörténetben!

9. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése

A főszöveg 4. bekezdésének bemutatása. Hangsúlyok: szimbólumok az elbeszélésben.

Beszéljünk arról is, hogy milyen jelentéstartalmat veszítünk el akkor, ha ezeket a szimbólumokat szó szerinti értelemben olvassuk, vagy csak jelként tekintünk rájuk.

10. Mozdulj! (2.)

Az állatok felvonultatása bizonytalanságot és kétségbeesést ébreszt: szinte érezni lehet az ember magányát. Minden állat az ember elé járul, de megfelelő társra nem talál bennük. Ezt a hangulatot csak tovább fokozza annak hangsúlyozása, hogy Isten az állatokat is ugyanabból a földből teremti egyesével, egyre újabbat és újabbat. S noha minden állatot elnevez az ember, vagyis mind fölött hatalma lesz, magához illő segítőtársat egyikben sem talál. Hatalmas kontraszt és szomorúság van abban a helyzetben, ahogyan a nyelvi és értelmi adottságokkal rendelkező, de társ nélküli ember a szó nélküli világban sorra kimondja az előtte felvonuló – a Midrás szerint – mind-mind párosával megjelenő állatok neveit.

11. Szerinted? (2.)

A férfi–nő kapcsolatról, párkapcsolatról, házasságról, segítőtársról majd a 34. leckében lesz szó részletesen. Itt most az Isten–ember–teremtett világ kapcsolatrendszerben figyeljük meg az ember–ember egymás mellé rendeltségét, egyenrangúságát és segítői feladatát.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

12. Rakjuk össze!

A kérdések során hagyjuk, hogy a diákok a saját nyelvükön fogalmazzák meg az órán hallott új gondolatokat és információkat.

5. Az első kérdés

Az óra célja

Az ember alapvető elidegenedettségerzésére adott bibliai választ ismerjék meg a tanulók.

Kulcsfogalmak

szimbólum, bűn, büntetés

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Kép

Gyűjtsük össze, milyen korábbi ismeretekkel rendelkeznek a diákok a bűneset elbeszéléséről! A gyűjtést rendezhetjük úgy is, hogy a táblára csoportosítva írjuk fel a tanulók által említett információkat: amiben biztosak, amiben bizonytalanok (amit „csak úgy hallottak”), s ami számukra kérdés.

A képről elmondhatjuk, hogy ez egy köztéri szobor Ljubljánában, s feltehetjük az alábbi kérdéseket: Vajon miért ilyen témájú szobrot akartak megjeleníteni a város vezetői? Hogyan befolyásolná az elbeszéléssel való kapcsolatunkat, ha a mi városunk főterén lenne ez a szobor?

2. Szerinted? (1.) Mottó

A kigyó kérdése (1Móz 3,1) nem nyilvánvaló hazugság, de alattomos és ravasz szándéka már itt érezhető. A mottó kapcsán feltehetjük a kérdést, hogy vajon ki hogyan képzelte el eddig a kigyó kérdését. Meg is próbálhatjuk kimondani s különféleképpen hangsúlyozni a kigyó kérdését.

Ma sok reklám is hasonlóan trükkösen és ravasz módon próbálja befolyásolni és irányítani az emberek gondolait, érzéseit, vágyait, értékrendjét. Sokszor féligazságokat mondanak, a dolgok egyik részét túlhangsúlyozzák (elferdítik), a másik részét pedig elhallgatják. Gyakran a saját józan eszünkkel és tudásunkkal szembeni bizalmatlanságra buzdítanak a reklámok, s az általuk megígért „nyereség” több veszteséggel jár, mint az eredeti állapot.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

Az 1Móz 3 olvasásához javasolt megfigyelési szempontok:

- Ki hogyan viselkedik az elbeszélésben? Ki mit érezhet és gondolhat, miben reménykedhet az elbeszélés egyes pontjain? (Érdemes lehet felosztani a szereplőket a csoport tagjai között, s így mindenki egy szereplőre koncentrálhat.)
- Hol fordulnak elő a bűn és a büntetés szavak?

4. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 1–4. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: ember bizalmatlansága, bűn, büntület

5. Szerinted? (2.)

A következmény szinte soha sem kevesebb, mint a büntetés. Egy rossz tettnek a következménye

önmagában is büntetés lehet (a kézzel fogható és szemmel látható következményekre éppúgy gondolhatunk, mint a lelkiismeret-furdalásra). A következmény elől is el lehet futni, meg lehet próbálni elbújni, éppúgy, mint a büntetés elől. A büntetéssel gyakran címkézünk, mely nem segít a probléma megoldásában, a következmény viszont reálisabban láttatja a tetteink súlyát.

A kígyó bizalmatlanságot keltett az emberben, Éva és Ádám pedig inkább hitt a kígyó szavának, mint Istenének. Elgondolkodhatunk, hogy vajon miben cselekedtünk volna hasonlóan.

6. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 5. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: a jónak teremtett világ és a mindennapi tapasztalatunk közötti különbség.

7. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 6. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: szimbólumok, a jó és rossz tudásának fája, az élet fája, gyümölcs, kígyó.

8. Mozdulj!

A jelenet során hagyjuk, hogy a tanulók maguk fogalmazzák meg válaszaikat és gondolataikat. Ha mód van rá, akkor az alábbiakat érdemes lehet menet közben megemlíteni.

A 3. jelenetben, a „kísértés” jelenetében megváltozik a hangulat. A harmónia helyébe lép valami más, a bizalmat gyanakvás váltja fel.

A kígyónak az asszonnyal folytatott párbeszéde első olvasatra finom modorú, udvarias, civilizált. Nyitó kérdése egészen ártatlannak tűnhet. Úgy vélhetnénk, mintha a kígyó nem csapná be az embert, hiszen eleinte nem nyilvánvaló hazugságokat állít. Nem mondja azt az embernek, hogy ne engedelmeskedjen Istennek, s egyen a gyümölcsből. Ugyanakkor beszédének egésze egy mélyebb szinten teljesen félrevezető, mely már a kígyó kérdésében is látszik:

- A kígyó a személytelen Istenről beszél, nem pedig a személyesebb, közvetlen Úristenről, amely a teremtéstörténetben szerepel.
- Honnan tud a kígyó a jó és a rossz tudásának fájáról?
- A kérdés feltevésének módja és megfogalmazása rossz szándékra utal („csakugyan”, „egyetlen”, stb.).

Éva azonban kijavítja a kígyót, s válaszában a közvetlen, személyes, teremtő Úristenről beszél. A kígyó erre adott válaszában megfogalmazott dolgok egy része („megnyílik a szemetek”, vö. 3,7) megtörténik, csakhogy nem úgy, ahogy vágya rá az ember: szemük megnyílt, s így meglátták meztelenségüket, és a teremtő Istentől való különbözőségüket.

Az egymásra mutogatásban megjelenik a félelem, s a menekülés a felelősségvállalás elől.

9. Mit jelent?

A főszöveg 7–8. bekezdésének elmondása. Hangsúlyok: Isten nem hagyja magára az embert, ígéretet is ad neki.

A protoevangélium fogalmának megismertetése.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

10. Szerinted? (3.)

A válaszadásban segíthet az a szempont, hogy Isten azért adta nekünk a saját testünket, a másik embert s az egész teremtett világot, mert az jó. Amikor mi elrontjuk ezeket a kapcsolatainkat, akkor Istennel szemben is bizalmatlanok vagyunk: nem hisszük el, hogy nekünk az és úgy jó, amit és ahogyan ő adott.

11. Otthoni munka

A bűneset elbeszélésének elmélyítésében segíthet az alábbi feladat, mellyel az eredeti szerzői szándékot vethetjük össze a mai köznapi szóhasználattal.

- Figyeld meg, egy hét alatt hányszor hallod vagy látod a tévében, rádióban, internetes oldalakon a *bűn* kifejezést! Jegyezd fel, milyen összefüggésben, milyen jelentéssel használták ezt a szót!

6. Az első haláleset

Az óra célja

Az ember még mélyebb elidegenedtségének bibliai magyarázatát ismerjék meg a tanulók.

Kulcsfogalmak

bűn, bűnös

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj!

A felsorolt szituációk közül vagy jelenítsünk meg, vagy beszéljünk át néhányat. Próbáljuk meg minél több kifejezéssel jellemezni ezt a szituációt!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz elolvasása

Az 1Móz 4,1–15 olvasása során lehet megfigyelési szempont az, hogy kinek az érzelmeiben mikor és miért következnek be fordulópontok.

3. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 1–4. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: két fél közötti konfliktus, nevek jelentése.

4. Szerinted?

A kérdésekre a tanulók hadd fogalmazzák meg saját szavaikkal saját válaszaikat.

John Steinbeck *Édentől keletre* című, Kaliforniában játszódó regényében több testvérpár is szembe kerül egymással a Kain–Ábel konfliktus dinamikája szerint. Az író arra keresi a választ, hogy Kain legyőzhette-e volna gyilkos indulatát. A regény kínai szereplője, Lee azért tanul meg héberül, hogy megfejtse Isten szavának pontos értelmét: „a bűn az ajtód előtt leselkedik, de te uralkodhatsz rajta”. Az „uralkodhatsz” igét az eredeti héber szöveg csak a mássalhangzókkal jelöli, a magánhangzókat jelölő pontok elhelyezésétől függ az igeidő. Károli Gáspár fordításában „uralkodjál” áll, az 1975-ös új protestáns fordításban „uralkodhatsz”, az 1990-es javított protestáns fordításban pedig újra „uralkodjál”.

5. Rakjuk össze!

	Ádám	Kain
Az első kérdés	„Csakugyan azt mondta Isten, hogy a kert egyetlen fájáról sem ehettek?” (3,1)	„Miért gerjedtél haragra, és miért horgasztod le a fejed?” (4,6)
Az első kérdés célja	A kígyó bűnbe vigye az embert	Isten meg akarja óvni Kaint attól, hogy bünt tegyen, s azt szeretné, hogy változtassa meg szándékát
A második kérdés	„Hol vagy?” (3,9)	„Hol van Ábel, a testvéred?” (4,9)
A második kérdés célja	Retorikai kérdés, célja, hogy Ádám maga mondja ki, mit érez	Retorikai kérdés, célja, hogy Kaint ráébressze felelősségére testvére iránt
Ádám és Kain válasza	„Meghallottam hangodat a kertben, és megijedtem” (3,10)	„Nem tudom!” (4,9) – Kain hazudik Istennek, szemtelen iróniával („Talán én vagyok a pásztorok pásztora?”)
A harmadik kérdés	„Mit tettél?” (3,13)	„Mit tettél?” (4,10)
Következmény	„Legyen a föld átkozott miattad, fáradsággal élj belőle” (3,17)	„Légy átkozott, kitesztva a földről” (4,11)
A büntetés fogadása	Ádám, Éva és a kígyó szó nélkül fogadják a büntetést (3,14–20)	Kain tiltakozik a büntetés ellen (4,14)
Isten gondoskodása	Ádám és Éva felruházása (3,21)	Kain megjelölése (4,15)

Hasznos lehet még a feladathoz az alábbi elemzés:

1Móz első fejezeteiben számos helyen találhatjuk meg a tudatos szerkesztés nyomait. Ilyen példa a 7-es szám többszöri megjelenése: az Ádámtól számított hetedik generáció (Lámek) kiemelése (4,18–24); a 4,1–17 versekben az „Ábel” és a „testvér” szavak hétszer, Kain 14-szer jelenik meg; a 2,4–4,26 szakaszban a föld egyik jelentése (Ára) hétszer, a másik 14-szer (hmda) fordul elő; az „Úristen” szó 35-ször, vagyis épp annyiszor, mint az „Isten” szó az 1,1–2,3 versekben; s az Isten nevének segítségül hívása (4) így épp a hetvenedik előfordulás.

1.	4,2b–5	Elbeszélés	Kain és Ábel a főszereplők, Isten passzív
2.	4,6–7	Párbeszéd	Isten megkérdezi Kaint
3.	4,8	Elbeszélés	Kain és Ábel egyedül
4.	4,9–14	Párbeszéd	Isten kérdőre vonja Kaint
5.	4,15–16	Elbeszélés	Isten aktív, Kain passzív

1Móz 3-hoz hasonlóan az 1. és 5., valamint a 2. és 4. jelenetek korrelálnak egymással, míg a döntő esemény a 3. jelenetben az egész leírás középpontja. Az 1. és 5. jelenetekben Kain közelít Istenhez, először áldozattal, másodjára beszédben, s mindkét jelenetet Isten zárja le. A két jelenet között inverzió van: az elsőben Kain áldozatot visz Istennek, az ötödikben elmegy a színe elől. A 2. és 4. jelenetekben Isten egy retorikai kérdést tesz fel Kainnak, továbbá a másodikban a bűn jelenik meg állatként, a negyedikben a föld nyitja ki száját, hogy befogadja Ábel véré.

A 3. fejezettel való hasonlóságok közül néhány:

- 3,9 és 4,9; 3,13 és 4,10; 3,14 és 4,11; 3,17–19 és 4,12 részek.
- A központi jelenet mindkét esetben a bűn tömör és velős leírása.
- A központi jelenetet követő részekben Isten kérdése hasonló:
„Hol vagy?” (3,9) és „Hol van Ábel, a testvéred?” (4,9);
„Mit tettél?” 3,13 és 4,10.

- „Legyen a föld átkozott miattad, fáradsággal élj belőle” (3,17) és „Légy átkozott, kiteszítva a földről” (4,11).
- Ádám és Éva felruházása (3,21) és Kain megjelölése (4,15).
- Mindkét történet végén Isten jelenlététől és Éden kertjétől távolabb kerül az ember.
- A hasonlóságok is arra utalnak, hogy a 3. fejezet a bűn paradigmájaként olvasandó, míg a testvérgyilkosság azt mutatja meg, hogyan jön létre és hogyan „működik” a bűn.

Ám számos különbség is van a két történet között:

- Ádám, Éva és Isten között a történet elején nincs elidegenedés, míg Kain esetében távolság van: Isten nem fogadja el Kain áldozatát.
- Évát meg kell győznie a kígyónak (3,1–5), míg Kaint Isten közvetlen szava sem tudja eltántorítani a gyilkos cselekedettől (4,6–7).
- Ádám, Éva és a kígyó szó nélkül fogadják a büntetést (3,14–20), míg Kain tiltakozik ellene (4,14).

A különbségek arra mutatnak rá, hogy Ábel meggyilkolása nem egyszerűen a bűneset megismétlése. Egyfajta fejlődés látható: a bűn még mélyebben van jelen, az emberek pedig még távolabb kerülnek Istentől.

6. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 5–7. bekezdéseinek ismertetése. Hangsúlyok: Kain jele, Isten gondoskodása.

7. Hallottál róla?

Érdekességgéppen elgondolkodhatunk azon, hogy Kain és Heródes indulatában, haragjában mi volt a hasonlóság és a különbség.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. Kép

A leckében szereplő kép kapcsán beszélhetünk a saját helyünkről egy ilyen konfliktusban, mint ami Ábel és Kain között merült fel.

9. További kérdések

A reflektálás során további kérdések alapján is elmélyíthetjük az órán megszerzett ismereteket:

- „Testvéred kiontott vére kiált hozzám a földről.” (4,10) A „kiált” szó kétségbeesett kiáltást jelent, amely számos helyen jelenik meg a Bibliában. A Biblia ugyanakkor arról is tanúságot tesz, hogy Isten meghallja a hozzá segítségért forduló kétségbeesett ember kiáltását. Milyen jeleit látjuk ennek a kiáltásnak ma? Hogyan kapcsolódik össze a föld Kain sorsával? Mit mond ez a történet a bűn mai környezeti következményeiről?

7. Az első katasztrófa

Az óra célja

A tanulók lássák meg Isten gondoskodását a legnagyobb bajban is.

Kulcsfogalmak

erőszak, szövetség

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj!

A pókhálóábra olyan fogalmi térkép, amely egy kiemelt fogalmat helyez a figyelem középpontjába, és ehhez kötődnek a további fogalmak, jellemzők, ismeretek. A felírt fogalmak közötti vonalak (nyilak) jelzik a kapcsolódási pontokat, irányokat. A pókhálóábrával a diákok érdeklődését, gondolkodását, ismereteit térképezhetjük fel, s egy probléma megoldásáról is lehet gondolkodni ez alapján: ha bele-nyúlunk az ábrába valahol, akkor az milyen változásokat indít el a többi részen.

2. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése

A főszöveg 1. bekezdése. Hangsúlyok: két korszak elválasztása.

3. Szerinted? (1.)

A diákok fogalmazzák meg saját elképzeléseiket. Próbáljunk különbséget tenni a saját képeik és a médiából átvett képek között. Gondolkozzunk el azon, hogy vajon az ókor embere számára rémisztőbb lehetett-e az özönvíz képe, mint a mai katasztrófaképeink!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

4. A bibliai igeszakasz elolvasása

1Móz 6,9–9,17 olvasásánál érdemes lehet csak bizonyos szakaszokat olvasni, vagy a diákok önálló olvasással dolgozzák fel a szöveget.

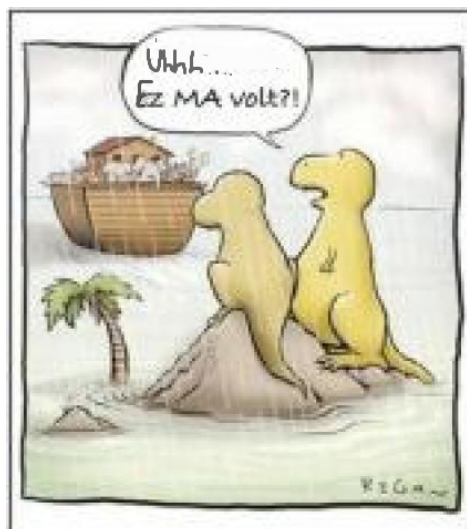
5. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 2–3. bekezdése. Hangsúlyok: erőszak elutasítása, Isten gondviselése.

6. Szerinted? (2.)

Hívjuk fel a figyelmet arra, hogy mi az emberi oldalról gyakran másképp látjuk a történeteket, s nehezen vesszük észre Isten tervét.

Az ókori társadalmakra sokkal kevésbé volt jellemző az individualizmus, s ez is fontos szempont az elbeszélés megértéséhez.

7. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 4–5. bekezdése. Hangsúlyok: erőszak, igaz ember.

8. Mozdulj! (2.)

Mit jelent az, hogy Nőé igaz ember volt? (6,9) Azt, hogy „feddhetetlen” volt, aki „az Istennel járt” (6,9). Mindenben (nem csak jogi, de erkölcsi értelemben is) teljes mértékben engedelmeskedett Istennek, az ő utasításait követte az özönvíz előtt, az alatt és utána is. A bárkát is úgy építette meg, az állatokat is úgy gyűjtötte össze, s „meg is tett mindent, úgy járt el, ahogyan Isten megparancsolta neki” (6,22; 7,5.16). A bárkát is akkor hagyja el, amikor Isten parancsolja neki (8,16), s első dolga az, hogy hálából az Úrnak áldozatot mutasson be. Nőé igaz és istenfélő ember volt, aki ismeri a tiszta és tisztátalan állatok közötti különbséget, s aki teljesíti feladatát: segítsen életben maradni a többi élőlénynek is (6,19–20; 7,3). Erről a feladatáról akkor sem feledkezik meg, amikor a bárka ugyan nyüzsög az élőlényektől, Nőé mégis figyel az egyetlen kint lévő madárra, és várja őt vissza.

Mindebben az engedelmisségében pedig az a döntő, hogy hitt Istennek, s hite által (Zsid 11,7) engedelmeskedett az Úrnak. A hit különbözteti meg attól, hogy „programozott robottá” váljon, aki mindent megtesz, amit parancsolnak neki.

Az elbeszélés nagy hangsúlyt helyez arra, hogy Nőé igaz ember volt, de ezzel mégsem azt mondja el, hogy Nőé azért menekült meg, mert jót és jól cselekedett. Sokkal inkább úgy tűnik, hogy Nőé azért igaz ember, s azért menekül meg, mert egyfajta szövetségben él az Istennel.

A történet másik vonása, amely nem az emberi cselekedeteket, hanem Isten kegyelmét hangsúlyozza, az a föld megőrzése és az özönvíz után adott áldás (9,1). Mindezeket nem azért mondja Isten, mert Nőé úgy cselekedett volna, hogy „kiérdemelte” a föld megőrzését. Sőt Isten tudja, hogy továbbra is „gonosz az ember szívének szándéka ifjúságától fogva” (8,21). Mégis ígéretet tesz a megtartásra, és megerősíti Ádámnak adott áldását.

(A gonoszság megmaradására rögtön bizonyítékot szolgáltat az áldás utáni jelenet: Nőé megrészegek a bortól, s kisebbik fia, Hám ifjúságában mutatja meg szíve gonosz szándékát. Az áldás így tovább száll a két nagyobb testvérre, az átok pedig Hámra.)

9. Szerinted? (3.)

Saját körülményeink között nehezen gondolunk a hálaadásra, de Nőé első dolga mégis a hála volt, mely érthetőbbé válik, ha magunk köré képzeljük az ő körülményeit.

Érdeemes lehet ehhez elolvasnunk Radnóti *Páris* című versét.

10. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 6–7. bekezdése. Hangsúlyok: szövetségekötés.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

11. Hallottál róla?

Visszaülthetünk a 2–3. leckékben megfogalmazott kortörténeti és világnépbeli különbségekre, valamint a szerzői szándéokra, amely itt elsősorban a hitvallástétel a gondviselő Istenről.

12. Szerinted? (4.)

A bárka pontos másának megépítése kapcsán is utalhatunk a 3. lecke főszövegének felsorolására. Lehet, hogy az építető egy kreacionista ember volt, aki be akarta bizonyítani, hogy milyen sok állat elfért a bárkában. Ám lehet, hogy valaki csak érdekességképpen készítette, s az is előfordulhat, hogy épp azért hozta létre, hogy megmutassa, hogy nem fért el a bárkában minden állat.

13. Szerinted? (5.)

Érdeemes elgondolkodnunk azon, hogy vajon ezeket az elbeszéléseket meg tudnánk-e máshogyan fogalmazni, vagy így hordozzák a legnagyobb erőt és jelentéstartalmat számunkra.

8. Kommunikációs zavar

Az óra célja

A diákok lássák meg, hogy az emberi gőg az alapja minden bűnnek.

Kulcsfogalmak

gőg, polémia

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj!

Játsszunk el néhány szituációt! Figyeljük meg, milyenek a gőgös ember mozdulatai, testhelyzete, fejtartása, szavai, hangszíne!

2. Mottó

Gyűjtsük össze, milyen korábbi ismeretekkel rendelkeznek a tanulók a Babel tornya elbeszéléséről! A gyűjtést rendezhetjük úgy is, hogy a táblára csoportosítva írjuk fel a tanulók által említett információkat: amiben biztosak, amiben bizonytalanok (amit „csak úgy hallottak”), s ami számukra kérdés.

Fogalmazzuk meg, hogyan kapcsolódik a mottó a bibliai elbeszéléshez! Vajon az üres fecsegés kommunikációs zavarnak számít?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

1Móz 11,1–9 olvasása során megfigyelési szempont lehet, hogy jelöljük meg, majd hasonlítsuk össze azokat az igéket, amelyek valakinek a cselekvésére, szándékára utalnak.

4. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 1–3. bekezdése. Hangsúlyok: kommunikáció, bizalom, gőg.

„A görög *hübrisz* szót nem tudjuk pontosan lefordítani, bár az a valóság, amire utal, nemcsak a görög tragédiák, hanem az Ószövetség témája is. Egészen jellegzetesen felismerhető a kígyó ígéretében, aki azt mondja Évának, hogy ha esznek a tudás fájának gyümölcséből, egyenlők lesznek Istennel. A *hübrisz* az ember önfelmagasztalása az isteni szférába. (...) Valamikor a *hübriszt* »lelki bűnnek« is nevezték, és ebből vezették le a bűn többi formáját is, még az érzéki bűnöket is. A *hübrisz* nem egy bűn a többi között. Ez a bűn a maga teljes formájában, nevezetesen, a hitetlenség, az embernek

az isteni központtól önmagához való odafordulásának másik oldala; odafordulás az ember énjéhez, mint az ember énjének és az ember világának központjához. (...) Legfőbb tünete az, hogy az ember nem látja be saját végességét. A részleges igazságot azonosítja a végső igazsággal (...). Azután az ember a saját kulturális teremtőiségét is azonosítani szokta az isteni teremtőiséggel. A saját kulturális alkotásainak végtelen jelentőséget tulajdonít, bálványokat csinál belőlük, végső meghatározottság tárgyává teszi őket. Az ember kulturális *hübrisz*ére adott isteni válasz a nagy kultúrák szétesésével és hanyatlásával érkezik el a történelem egy-egy pontján.” (Paul Tillich: *Rendszeres teológia*. Osiris Kiadó, Budapest, 2000. 273–277. o.)

5. Szerinted? (1.)

Figyeljük meg, hogy éppen ez a gögös törekvés, az isteni világba való felemelkedés vágya volt a mozgatórugója mindegyik korábbi őstörténeti problémának is!

Játsszunk el olyan történeteket is, amelyekben az alázaté a főszerep. Figyeljük meg, milyenek az alázatos ember mozdulatai, testhelyzete, fejtartása, szavai, hangszíne!

6. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 4–7. bekezdése. Hangsúlyok: polemikus jelleg, az ember törekvése

7. Mit jelent?

A polémia magyarázata.

8. Hallottál róla?

A kortörténeti információ segít jobban megérteni az elbeszélés polemikus célját.

9. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 8–11. bekezdése. Hangsúlyok: Isten passzivitása, az ember aktivitása, Babel jelentése, Babel és pümkösd kapcsolata.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

10. Szerinted? (2–3.)

A kérdés tárgyalása során beszéljünk arról is, hogy ma milyen kommunikáció segíti céljainkat, s milyen nem, és hogyan van kapcsolatban a gögös magatartás – és a gögös ember célja – a kommunikációval. Vajon a virtuális „építményeink”, a virtuális világ tekinthető mai Babel-toronynak? Mi a célunk ezekkel az építményekkel: hogy úgy érezzük magunkat, mintha istenek lennénk, vagy valami más?

9. Hit: biztosból bizonytalanba?

Az óra célja

Bevezetés a hit fogalmába, a „hit” kifejezés többszörös értelmének megismerése, annak megértése, mit jelent ez a hit Ábrahám életében, és mit jelenthet a tanulóéban.

Kulcsfogalmak

hit mint bizalom, hit mint vallás, vallás és bizalom kapcsolata

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

Mi volt a legtöbb eddig?

Melyek voltak a legmerészebb dolgok, amelyeket végrehajtottál (legtöbb bátorságot kívánó, legtöbb erőt kívánó, legnagyobb kitartást kívánó)? Mi motivált benne? (kiscsoport)

Készüljünk fel arra, hogy a diákok olyan lehetséges tartalmakat is megoszthatnak, amelyek meglephetik a tanárt. Igyekezzünk empatikusan elfogadni a korosztály jellemző lelki hatásmechanizmusait (énidentitás, acting out, határkeresés, kitörés)!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai szöveg elolvasása

Ábrahám elhívása (1Móz 12,1–9)

3. Szerinted?

Mit jelent számodra a hit kifejezés? Írjatok fel mindent a táblára, ami szerintetek kapcsolódik ehhez a szóhoz! Ugyanezt gondoljátok végig a vallás szóval is!

Szabad asszociációs halmaz készítése táblára, itt még nincs szükség pontos definícióra.

4. Szerinted? (2.) A bibliai szöveg feldolgozása

Hogyan jelenik meg a hit, mint motiváló erő? Hogyan lehet a hit olyan erős motiváció, mint az első feladatban említett saját példák? Mit jelent ez alapján a hit? – lehetőség a táblára felírt asszociációk kibővítésére.

5. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1–3. bekezdése.

6. Mozdulj! (1.)

A feladatban a törzsszövegben olvasottak után a tanuló képessé válik a „hit” kifejezés különböző tartalmainak elválasztására.

7. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 4. bekezdése (A Biblia szerint a hit példája...). A hit mint bizalom, mint motiváló erő.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. Szerinted? (3.)

A feladat célja, hogy a hit mint bizalmi kapcsolat kölcsönös interakcióra épül (Isten és ember között). Amennyiben ez szükséges, ütköztetni lehet a „hit” fogalmának többi tartalmával (nem egyszerűen elhisz az ember valamit, vagy el kell hinnie, hanem állandó kapcsolatban van hitének tárgyával). A hit nem passzív, hanem cselekvésre készítet.

10. A hit embere – lehet bizonytalan?

Az óra célja

A hitéletben való törések és ezek elfogadásának, a belőlük való kiút lehetőségének bemutatása.

Kulcsfogalmak

Gyengeség, bátorság elvesztése, egy kapcsolat ereje.

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

Szerinted? (1.)

Ennél a feladatnál a hit fogalma alatt nem kell feltétlenül csak az Istennel kapcsolatos hitre gondolni.

Például: Nagyon hittem abban, hogy ki fogok békülni a testvéremmel, de most...

Nagyon hittem abban, hogy év végén sikerül megszereznem a jobb jegyet, de...

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz feldolgozása

Ábrahám és Sára Gerárban (1Móz 20), Ábrahám Egyiptomban (1Móz 12,10–20)

3. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése

A főszöveg 1–2. bekezdése. Hangsúlyok: Ábrahám elvesztette a hitét, vagy csak meggyengült? Vajon mit élhettek át a házaspár ebben az időszakban? Vajon hogyan érintette házaskapcsolatukat?

4. Szerinted? (2.)

Ábrahámnak egy idegen kultúrában, idegen közegben kellett helytállnia. Ez nem olyan dolog volt, mint ma külföldre utazni, a korabeli közösségek sokkal zártabbak voltak, sokkal bizalmatlanabbak

az idegenekkel szemben (lásd 9-es tananyag: xenofóbia). Saját törvények voltak érvényesek ezekben a zárt városállamokban, ezeknek rendeletei érvényesek voltak a városba, országba betérőkre is, sőt sokszor hátrányosan érintették őket. Ugyanakkor még így is biztonságosabb volt egy ilyen városba betérni, mint a városokon kívül uralkodó törvénytől (ex lex) állapot.

5. Rakjuk össze!

Emeld ki a legfontosabb részeket!

A tanulók saját tapasztalatainak és az igehelyben megjelenő hittel kapcsolatos bizonytalanságok összehasonlításának lehetősége.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

6. A bibliai igeszakasz magyarázata

Reflexiós lehetőségek: A tanulók kiscsoportban beszéljék meg, hogy mi volt az, ami nekik segített akkor, amikor elveszítették a reményeiket, amikor elbizonytalanodtak hitükben.

A főszöveg 3–4. bekezdésének feldolgozása.

Reflexiós lehetőségek: Próbáljanak meg konstruktív javaslatokkal előállni az Ábrahám–Sára házaspár részére (dramatizálási lehetőség).

7. Illusztráció

Kolumbusz Kristóf három hajóból álló kis flottája 1492. augusztus 3-án hagyta el az óvilágot. Az utazás eseményeinek legfőbb forrása Kolumbusz hajónaplója. Ebben beszámol arról, hogy meghamisította a megtett útra vonatkozó adatokat, nehogy aggodalom bontakozzon ki a tengerészek körében a megtett távolság miatt. Rendszeresen mintegy harmadával kevesebbnek írta be a megtett távolságot. Október elejére már nagyon feszültté vált a hangulat a hajókon. A légénység zúgolódott: attól féltek, hogy olyan távolságra távolodnak el kiindulási pontjuktól, ahonnan már nincs visszatérés. De voltak reménykeltő jelek: a vízben szárazföldről származó ágakat, sőt egy valószínűleg emberi kéz által megmunkált botot is találtak. Mindenki a láthatárt figyelte: végül aztán 1492. október 11-én éjjel a Pinta őrszeme, egy Rodrigo de Triana nevű tengerész pillantotta meg a földet. Kolumbusz meggyőződése volt, hogy elérte Ázsia keleti partjait, mivel bolygónk méreteit jelentősen alábecsülte.

11. Ábrahám és Istene – kölcsönös kapcsolatban?

Az óra célja

Egy bibliai konfliktushelyzet megismerése és annak felismerése, hogy ebben a nagyon összetett konfliktusban Isten és ember egyenlő felek is lehetnek, ez csak kapcsolatuk függvénye.

Kulcsfogalmak

szodómia, „megismeri”, alkupozíció, egyenrangúnak tekintett felek

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szerinted? (1.)

Ebben a feladatban nem kell a csoportnak minden kérdésre válaszolni, a tanár kiválaszthatja azt a kérdéscsoportot, amely szerinte leginkább megfelelő a tanórai anyag megközelítéséhez. Alternatív feladat lehet önként jelentkezőkkel eljátszani egy alkufolyamatot, vagy egy ilyen alkusituáció irányított kiprovokálása (pl. Mit adnátok azért, ha elárulnám nektek az iskolai wifi jelszót?/odaadnám nektek ezt a tábla csokoládét?).

2. Hallottál róla? (1.)

Reflexiós kérdések: Ismernek-e a tanulók még más hasonló szinonimákat (bement a sátrába, a lábához feküdt, felemelte a takaróját...)?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

A romlott Sodoma (1Móz 18,16–19,29)

4. Szerinted? (2.)

A történet összetettsége miatt, illetve az erőteljes bevonódás lehetősége miatt (szexualitás témaköre versus korosztályos adottságok) szükséges a történet kiscsoportos feldolgozása egyrészt az érzelmi bevonódás kanalizálására, másrészt a történet alapos feldolgozására, erre szolgál a feladat reflexiós kérdéssora. Ügyeljünk a feladatnál a csoportösszetételre! A feladathoz a tanulónak szükségük lesz a Hallottál róla? feladatban megszerezhető ismeretekre is (Az ókori ember...!)

5. A bibliai szakasz feldolgozása

A főszöveg 1–2., 4. bekezdése. Hangsúlyok: Az ember mint tárgyalópartner, az ember, aki kéréssel fordulhat Istenhez, Isten, aki az ember kérésére megváltoztathatja szándékát, és figyelembe veszi az ember szándékát.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

6. Rakjuk össze!

A feladat átvezetési lehetőséget ad arra, hogy megvizsgáljuk, milyen módon jelenik meg Isten a történetben.

Reflexiók lehetőségek: Lehet-e Istenről olyan képekkel beszélni, amelyeket semmilyen esetben sem lehet félreérteni?

Tudunk-e Istenről olyan képpel beszélni, amely nem csak egy szűk aspektusát világítja meg Isten lényegének?

7. A bibliai szakasz feldolgozása

A főszöveg 3. bekezdésének feldolgozása.

8. Mozdulj!

Jézus egyszerre isteni és emberi természetének párhuzama jelenik meg a történetben, Isten esendő emberek képviselőjében szerepel a történetben, akiket adott esetben meg kell menteni. Ez egészen újszerű megközelítésre adhat lehetőséget saját istenképünkkel kapcsolatban.

Fontos!

Amennyiben a következő tanórán a következő fejezettel haladunk tovább a tankönyvben, érdemes az igehelyek terjedelme miatt azoknak elolvasását házi feladatnak feladni.

Mivel a legtöbb feldolgozandó igeszakasszal ellentétben itt hosszabb szövegről van szó, érdemes az előző órán házi feladatként elolvasatni a tanulókkal és esetleg dramatikus eszközökkel behozni a következő óra elején (pl. Mutasd be egy mozdulattal az igeszakaszokból a téged leginkább megérintő részt, a többiek találják ki).

12. Ígéret és utód

Az óra célja

Annak bemutatása, hogy Isten képes ajándékot adni, meglepni akkor is, ha erre már szerintünk nincs reális esély. Az áldás és a gyermekáldás kapcsolatának bemutatása.

Kulcsfogalmak

megsokasítom utódaidat, áldás, gyermekáldás, ígéret, ajándék

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szerinted? Mottó

A beszélgetésben felhozhatjuk, hogy az utód nem csak gyermeket jelent. Egy műalkotás, egy életen át kovácsolt nagy terv megvalósítása, valamely nagy önzetlen tett végrehajtása mások érdekében szintén

ide tartozhat. Érdemes esetleg arról is beszélgetni, hogy miért olyan fontos az ember számára, hogy nyomot hagyjon magáról a világban (<http://www.erdekesvilag.hu/csaladi-foto-a-holdon/>).

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg: 1–2. bekezdése. Hangsúlyok: Az utódlás fontossága.

3. Hallottál róla? (1.)

Reflexiós lehetőségek: Vajon miért volt ekkoriban ennyire fontos az utódlás? Milyen körülmények tették ezt pótolhatatlanná? Mit tanultak erről a tanulók történelemórán?

4. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 3–4. bekezdése. Hangsúlyok: Ábrahám megoldása.

Reflexiós lehetőségek: Vajon miért nem érezte Ábrahám, hogy ígéretét beteljesíti Isten? Milyen érzelmek lehettek benne (bizonytalanság, türelmetlenség, csalódás)?

5. Mozdulj!

Érdemes a dramatikus feldolgozásnál az előzményeket is figyelembe venni (öregség, Hágár gyermeke). Ügyeljünk arra, hogy a játék folyamán az érzelmek hangsúlyosan jelenjenek meg (esetleg kinagyítással, valaki a játék alatt a játékosok által megjelenített érzéseket felírja a táblára).

Reflexiós lehetőségek: Hogyan változtat meg valakit a már-már reménytelen, de mégis beteljesült ígéret? Hogyan változtatja meg ez Ábrahám és Isten, Sára és Isten, Ábrahám és Sára kapcsolatát?

6. Hallottál róla? (2.) Mit jelent?

A megváltozott kapcsolatra megváltozott nevek és címek reagálnak: Abrámból Ábrahám, Szárajból Sára és Isten kiválasztottjaiból pátriárka és mátriárka.

7. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 5–6. bekezdése. Hangsúlyok: az ígéret beteljesedése, az ígéret folytonossága, ígéret a kereszténységben.

Reflexiós lehetőség: Vajon a tanulók mennyire érzik Isten ígéreteit? Ha érzik miben? Ha nem, miért?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. Hallottál róla? (3.)

Hangsúlyok: A zsidó nép és az iszlám hagyomány kapcsolata (később részletesen is lesz róla szó).

9. Rakjuk össze!

Miről szól az Ábrahámnak adott ígéret?

Ez az ígéret több, mint egyszerű gyermekáldás, Isten generációkon keresztül átívelő gondoskodásáról van szó, amelyben a legfontosabb elem Isten és az ember kapcsolata.

Hogyan tekintenek erre az ígéretre a zsidók és a keresztények ma?

A zsidók számára ez az ígéret elsősorban a választott népre, azaz a zsidóságra igaz, azonban a keresztény hagyomány erőteljesen épít erre a hagyományra, és azt tartja, hogy Isten minden emberrel kapcsolatba léphet ebben a világban, minden ember az „ígéret” embere lehet.

13. Engedelmesség – Isten próbára teszi Ábrahám hitét

Az óra célja

Több szemszögből bemutatni az Isten iránti engedelmesség és az emberáldozat feszültségét. Lehetőséget biztosítani a tanulóknak, hogy saját érzéseiket jelenthessék meg a történettel kapcsolatban.

Kulcsfogalmak

istenfélelem, engedelmesség, áldozat

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szerinted? (3.)

Készíthetünk asszociációs felhőt az engedelmesség szó köré.

2. Fogd és vidd!

Mit jelenthet ez a mondat? Beszéljék meg a tanulók kiscsoportban!

„Az engedelmesség csak akkor érték, ha jól ismerjük azt, akinek engedelmességek.”

Reflexiós lehetőség: Kiknek kell engedelmességekünk? Miért? Hol van a határ az engedelmességben?

Mi az a legnagyobb dolog, amelyet engedelmesség címszavával lehet kérni? Miért?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz feldolgozása (1Móz 22,1–19)

Hangsúlyok: Igyekezzünk a történetet a lehető legtöbb szereplő szemszögből ábrázolni, esetleg ütköztetni a különböző nézeteket. Ehhez az előző feladatnál kialakított csoportokat is használhatjuk.

4. Szerinted? (1.) Mozdulj! (1.)

A csoportok az igeszakasz további feldolgozásához akár szereplőként is megkaphatják, és így különböző nézőpontokból is ráláthatunk a történetekre. A csoportok által alkotott véleményeket ütköztethetjük, vitára bocsáthatjuk. Érdekes lehet, ha megjelenítjük Isten szempontját is, egy csoport az ő álláspontját is megpróbálhatja képviselni.

5. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 1–4. bekezdése. Hangsúlyok: Próba, Ábrahám hajlandósága, Ábrahám bizonytalansága Izsák kérdésére (majd az Isten gondoskodik áldozatra való bárányról), az áldozat végső és hangsúlyos visszautasítása, a gyermekáldozat intézményének teljes visszautasítása.

6. Mozdulj! (2.)

Reflexiós lehetőség: Kinek az álmaért küzd a gyermek? Kinek az álmaért küzd a szülő?

7. Szerinted? (2.)

Reflexiós lehetőség: Vajon ma mennyiben van lehetősége egy gyermeknek beleszólni az őt érintő családi ügyekbe? Miért? Jó ez, vagy rossz? Tudunk mindkettőhöz példákat sorolni?

8. A bibliai szakasz magyarázata

A főszöveg 5. bekezdése. A bevett értelmezés mellett...

Reflexiók lehetőségei: Kiállta a próbát Ábrahám, vagy elbukta? Kiállta istenkapcsolata ezt a próbát? Ha igen, miért?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

9. Rakjuk össze!

Miért ez a történet a legnagyobb próbája Ábrahám Istennel való kapcsolatának?

Ábrahámnak élete legnagyobb ajándékát, a később született Izsákot kellett volna feláldoznia.

Mit jelent ki magáról Isten ebben a történetben?

Hogy nem akar ilyen áldozatot, nem kegyetlen Isten.

Milyen értelmezései vannak Ábrahám hitpróbájának?

Ábrahám elbukta a próbát azzal, hogy kezet emelt tulajdon gyermekére.

10. Illusztrációk

- A *Hullám* című film az engedetlenségről szóló beszélgetéshez.
- Szabó Magda: *1Móz 22* – regény
- Pilinszky János így foglalja össze ennek az elbeszélésnek alapján az Atya–Fiú és az apa–fiú kapcsolatot: „...ha Ábrahámnak fia iránti szeretete nem lett volna a legnagyobb, mit apa fia iránt érezhet – engedelmissége örület és gyilkosság lett volna. Ábrahám öreg szíve azonban oly forrón szerette a gyermeket, hogy Isten méltónak találta őt arra, hogy beavassa saját isteni-atyai szeretetének áldozatába.”
- A Talmudban többek közt ezt az imát találjuk ehhez a történethez: „Amikor az én szeretett fiam életét követelted tőlem, Uram, haragosan felkiálthattam volna: »Csak tegnap ígérted meg, hogy általa sok ivadékod lesz; és most égessen el vértelen testét a Te oltárodon?« De én nem szóltam, mintha süket és néma lettem volna. Ezért arra kérlek, Uram, hogy ha ivadékaim valaha is valami rosszat tesznek majd, Te szintén tartóztasd meg Magad a haragtól. És minden esztendőben, amikor bűnbánatot tartanak, amikor a hetedik hónap első napján felhangzik a kos szarvából készített tülök hangja, emlékezz rá, miként kötöztem meg a fiamat, és az ítélkezés trónjáról felemelkedvén, foglalj helyet a könyörület trónusán!”
Ebben az imában Ábrahám belső vívódását is magunk előtt láthatjuk, mely saját sükettségét és némaságát kínálja fel az utódok megbüntetésé helyett. Ezt csak akkor értjük meg, ha a történet azon talmudi kiegészítését is ismerjük, mely szerint a bukott angyal így próbálja Ábrahámot Isten elleni lázadásra készíteni: „Adhatott-e a könyörület és az igazságosság Istene olyan parancsot, hogy megöld a tulajdon fiadat?”

Fontos!

Amennyiben a következő tanórán a következő fejezettel haladunk tovább a tankönyvben, érdemes az igehek terjedelme miatt azoknak elolvasását házi feladatnak feladni.

Mivel a legtöbb feldolgozandó igeszakasszal ellentétben itt hosszabb szövegről van szó, érdemes az előző órán házi feladatként elolvasatni a tanulókkal és esetleg dramatikus eszközökkel behozni a következő óra elején (pl. Mutasd be egy mozdulattal az igeszakaszokból a téged leginkább megérintő részt, a többiek találják ki).

14. Testvérharc

Az óra célja

Az áldás fogalmának részletesebb megismerése, a testvérharcban megjelenő rivalizálás azonosítása, Isten áldásának felismerése abban a helyzetben, amikor „valami ellenére” van jelen.

Kulcsfogalmak

rivalizálás, áldás, örökség, testvérharc, átjáró

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése

A főszöveg 1. bekezdése. Hangsúlyok: Az áldás folytonossága, állandósága. Reflexiók lehetőség: Mit jelent ma az áldás? Vajon ma mit érezhet az az ember, aki „áldott”? Milyen többletekkel rendelkezik?

2. Szerinted? (1.)

Interdiszciplináris lehetőségek: Mely irodalmi művekben jelenik meg, hogy a főhős mindent megtesz, hogy valamilyen „áldásban” részesülhessen?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz feldolgozása

Ézsau és Jákób (1Móz 25,19–34; 27), Jákób álma és fogadalma (1Móz 28)

Amennyiben nem tartjuk a történet feldolgozásához elégségesnek ezeket a bibliai szakaszokat, úgy választhatjuk azt a megoldást is, hogy a csoportból kiválasztjuk azokat a tanulókat, akik jól ismerik a történetet, és egy rövid vázlatot készítünk a számukra. Ezek után a vázlat segítségével ők mesélik el a történetet kiscsoportban a többi tanulónak (mint a tanuló pároknál).

Hangsúlyok: Annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy vajon mi tesz valakit elsővé a szemünkben. Vajon mi magunkat mikor tartjuk elsőnek? Hogyan is lett első Jákób?

4. Rakjuk össze!

	Ábrahám <i>1Móz 12,1–9; 15,1–7</i>	Jákób <i>1Móz 28,10–22</i>
Milyen ígéretet ad Isten Ábrahámnak és Jákóbnak?	Naggyá teszem népedet! Új haza ígérete.	Föld ígérete, amelyen fekszik, és annyi utóda lesz, mint a föld pora.
Mit mond erre Ábrahám és Jákób?	Nem adtál nekem utódot! (15. fejezet)	Ha velem lesz Isten, és megőriz ezen az úton, amelyen most járok, ha ad nekem ételül kenyeret és öltözetül ruhát...
Mit tesz erre Ábrahám és Jákób?	Oltárt épít, áldozatot mutat be	Oltárt épít, áldozatot mutat be

Miben különbözik Jákób viselkedése Ábrahámétól?

Megjied Isten jelenlététől, és feltételekhez köti fogadalmát. Ábrahám még vitatkozni is mer Istennel. Mit jelentett Jákób számára az áldás?

A történet elején Jákób valami olyan gazdagságot lát benne, amelyet meg kell szerezni, később azonban rájön, hogy csak Istenen múlik, hogy adja-e ezt az áldást. Ábrahám számára az áldás mindig ajándék.

5. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 1–3. bekezdése. A testvérek, különösen az ikrek élete magában hordozza a versengés lehetőségét, de ez nem szükségszerű. Itt lehetséges ismét a tanulók saját élményeire hivatkozni.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

6. Szerinted? (2.)

Annak a feltárása, hogy vajon mi vezetett a testvérkapcsolat ilyen mértékű megromlásához. Vajon a három összetevő közül melyik befolyásolja leginkább Jákób és Ézsau harcát?

7. Mozdulj!

A testvérek harca istenkapcsolatukra is kihat. Isten terveit az ember pusztán önkényes akaratával nem tudja befolyásolni.

8. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 4. bekezdése. Hangsúlyok: Isten megjelenése a történetben teljesen autonóm döntés, nem előzi meg semmiféle áldozat vagy tett, sőt Isten tettei ellenére erősíti meg őt.

9. Hallottál róla?

A kő és a létra szimbolikája.

10. Szerinted?

Miért volt életformáló jelentőségű Jákób számára az első, otthonától távol töltött éjszaka?

Végre kilép az állandó rivalizálás helyéről, és egészen más közegben találja magát. Egyedül, a szabad ég alatt, kőn fekvve. Ebben a kitaszíttóságban és idegenségben jelenik meg számára Isten.

Miért és hányféle értelemben jelent Jákób útján küszöböt a kő?

Új élethelyzet, krízis, de megbánás, új kezdet is.

11. Illusztráció

EÉK 521. ének

Isten megerősítő szava és a hely onnantól kezdve elválaszthatatlanul összekapcsolódott Jákób emlékezetében. Az élmény olyan erős, hogy sok száz generáción keresztül is felidézhető: erről tanúskodik a „Hadd menjek, Istenem, mindig feléd” kezdetű ének is.

A 20. század egyik híres tömegbalesete helyszínén egy zenekar ennek az éneknek az angol nyelvű eredetijét játszotta. Tudod-e, hol és mikor történt ez? Mit üzenhetett az ének a baleset áldozatainak és a túlélőknek?

Illusztrációs javaslat: „Hadd menjek, Istenem, mindig feléd” és a *Titanic* film részlete: https://www.youtube.com/watch?v=_SoU4qzZlCW.

Valamint: a csaló Jákób mint áldáshordozó és a kicsi Frodó mint gyűrűhordozó párhuzama.

Fontos!

Amennyiben a következő tanórán a következő fejezettel haladunk tovább a tankönyvben, érdemes az ígehelyek terjedelme miatt azoknak elolvasását házi feladatnak feladni.

Mivel a legtöbb feldolgozandó igeszakasszal ellentétben itt hosszabb szövegről van szó, érdemes az előző órán házi feladatként elolvasatni a tanulókkal és esetleg dramatikus eszközökkel behozni a következő óra elején (pl. Mutasd be egy mozdulattal az igeszakaszokból a téged leginkább megérintő részt, a többiek találják ki).

15. Harc Istennel, emberekkel – és önmagammal

Az óra célja

Az Isten előtti alkalmasság kérdésének és az ezzel kapcsolatos külső és belső küzdelemnek a feldolgozása. Annak a kérdésnek a megvitatása, hogy vajon képes-e az ember megváltozni, és ez a változás milyen küzdelmekkel jár.

Kulcsfogalmak

csalás, küzdelem, méltóvá válni

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó: „Ne add meg magad harc nélkül!” (Pink Floyd)

Milyen nagy küzdelmekben volt eddig részük a tanulóknak? Mit jelent számukra valamiért küzdeni? Beszéljék meg, melyek azok a területek, amelyekért egy tizedikes tanuló nagyon fontosnak érzi a küzdelmet (igazság, becsület, szerelem, önállóság, autonómia stb.) Illusztrálják véleményüket egy-egy rövid szituációval.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz elolvasása/feldolgozása

Jákób Lábán házában (1Móz 29,1–14), Jákób tusakodása, Ézsau kibékül Jákóbbal (1Móz 32–33).

3. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése

A főszöveg 1. bekezdése. Hangsúlyok: Jákób, a csaló becsapva érzi magát. Ugyanakkor ő is kihasználja helyzetét.

4. Szerinted (1.)

Reflexiók lehetőség a kérdésekkel kapcsolatban: Igazságos, ahogy Jákóbbal bánnak? Ez a fajta küzdelem vajon segít-e Jákóbnak megváltozni?

5. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 2. bekezdése. Hangsúlyok: valami történik, újabb éjszaka Isten jelenlétében. Jákób azonban most úgy dönt, megküzd vele.

6. Hallottál róla? (1.)

Reflexiós kérdések: Vajon miért érzi azt Jákób, hogy meg kell küzdenie Istennel? Milyen élethelyzeteket ismer a tanuló, amikor az ember szembeszáll, „perel” az Istennel? Miben hasonlít ez Ábrahám alkudozásához? Miért érezték a szerzők, hogy tompítaniuk kell a történeten a határozatlan névmással? A végkifejlet fényében érdemes volt küzdeni?

7. A bibliai igeszakasz magyarázata

Jákób életét eddig a pillanatig a sodródás jellemezte. Hallgat ösztöneire, a benne élő versengésre, anyja tanácsaira, elfogadja Isten áldását, de nem tud vele mit kezdeni, Lábán házában hagyja magát becsapni, de folytatja „piszkos kis üzelmét”. A gázlónál láthatjuk először az önálló akarattal és elhatározással bíró Jákóbot. Az Istennel való küzdelme hasonlít ahhoz az elkeseredett állapothoz, amikor az ember saját életét szemlélve, telve szomorúsággal és félelemmel nem látja annak értelmét.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. Szerinted? (2.)

Vajon miért akar egyedül maradni Jákób a Jabbók-gázlónál?

Érzi, hogy fordulóponthoz ért az élete, és nem hagyja, hogy ebben a fordulópontban mások befolyásolják.

Milyen értelemben tekinthetjük küszöbnek Jákób életében a Jabbók-gázlót?

Az élete itt változik meg, itt már nemcsak elszenvedője az életének, hanem tudatos formálója.

Miben hasonló és miben más számára ez az egyedüllét, mint a Bételnél magányosan töltött éjszaka?

Az első éjszaka passzív állapot, amelynek az eredménye csak még több félelem és bizonytalanság. Ehhez képest a második éjszakától kezdve személyisége és életútja is fordulóponthoz ér.

9. Hallottál róla? (2.)

Jákób egy életen át hordja annak a jelét, hogy felnőtté vált. Ebben a felnőtté válásában pedig az Istennel való megküzdésnek is helyet kell kapnia. („Nem volt 20 és 40 éves pácienseim közül egy sem, akinek végső problémájában ne kapott volna helyet az Istennel való kapcsolata.” Carl Gustav Jung pszichiáter)

10. Rakjuk össze!

Történet	Hogyan szólítja meg Isten Jákóbot? Mit mond neki?	Jákób hogyan, mivel válaszol a megszólításra?
1Móz 28,10–22	Én vagyok az Úr Atyáidnak, Ábrahámnak és Izsáknak Isten. Ezt a földet neked adom és utódaidnak.	Ha velem lesz Isten, és megőriz ezen az úton, amelyen most járok, ha ad nekem ételül kenyeret és öltözetül ruhát...
1Móz 31,3.17–18	Térj vissza atyáid földjére, én veled leszek!	Feltette gyermekeit és feleségeit a tevékre, és elhajtotta minden jószágát és szerzeményét, hogy elmenjen apjához, Izsákhhoz Kánaán földjére.

1Móz 32,23–33	Bocsáss el mert hajnalodik. Mi a neved? Nem Jákób lesz ezután a neved, hanem Izráel, mert küzdöttél Istennel és emberekkel, és győztél. Miért kérdezed a nevemet?	Nem bocsátalak el, amíg meg nem áldasz. Jákób. Mondd meg nekem, mi a neved?
1Móz 46,1–7	Jákób! Jákób! Én vagyok az Isten, atyádnak Isten! Ne félj lemenni Egyiptomba, mert nagy néppé teszlek ott! Én megyek veled Egyiptomba, és én is foglak visszahozni. József keze fogja majd le a szemedet.	Itt vagyok! Elindult tehát Jákób Beérsebából. Izráel fiai föltették apjukat, Jákóbot, meg a gyermekeket és az asszonyokat a szekerekre, amelyeket a fáraó küldött, hogy elvigyék őt. Elvitték a jószágait és a szerzeményüket, amit Kánaán földjén szereztek, és elmentek Egyiptomba: Jákób és vele együtt minden ivadéka.

16. Álom és ébredés

Az óra célja

A tanulók ismerjék fel, hogy mit jelent testvérek között felnőni, mit jelent legidősebbnek, legkisebbnek lenni. A tanulók ismerjék fel annak jelentőségét, hogy mit jelent zárkózottnak lenni, egy álomvilágban élni, és hogy egy ilyen introvertált életben mit jelent Isten közelsége. Ismerkedjenek meg az álmok világával, azzal, hogy milyen jelentőséget tulajdoníthat ennek az ember.

Kulcsfogalmak

családmodell, hierarchiaharc, álom, álomvilág.

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Hallottál róla? (2.)

Reflexiós lehetőségek: A tanulók között kik azok, akik sokat álmodnak, és emlékeznek rá? Hogyan értelmezik az álmaikat? Befolyásolják-e ezek az álmok a másnapot, a valós világot? Hogyan?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz elolvasása

József álmai, Józsefet eladják testvérei (1Móz 37).

3. Mozdulj! (1.)

Reflexiós lehetőségek: Ha a tanulók körében van legidősebb vagy legkisebb testvér, érdemes lehet az ő szemszögéből külön felnagyítani a kérdéseket.

4. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1–3. bekezdése.

Az előző feladatok tipizálták a családon belüli helyeket. József története azonban ennél többet tartalmaz: az, hogy valaki legkisebb a családban, vagy majdnem a legkisebb, nem feltétlenül jár együtt azzal, hogy az illető zárkózott, vagy saját világában él.

5. Szerinted? (1.)

József mindenképpen különbözött testvéreitől, ez meghatározta különleges helyzetét testvéreivel szemben, de ezt a helyzetet apjához fűzött viszonya nagyította fel.

6. Hallottál róla? (1.)

Az emberi önérvényesítő képesség fontos kompetencia. Reflexiós lehetőség: Vajon hogyan képzelik el a tanulók József jövőjét, ha nem történik meg a család széthullása? Vajon jó lenne ez Józsefnek? Vajon a testvéreinek, szüleinek?

7. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 4–5. bekezdése.

Hangsúlyok: Egy krízishelyzetet semmiképpen nem jó átélni, de sokszor ez adhat elmozdulást a rossz, berögződött kapcsolatokról.

8. Szerinted? (2.) Szerinted? (3.)

Ismét izgalmas lehet, ha ezeket a feladatokat szétszétjük a tanulók között, aszerint, hogy ki hányadik gyermekként született saját családjában.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

9. Mozdulj! (2.)

Amennyiben a dramatizálást választjuk az órához, a 8. pontban feltett kérdéseket hagyjuk ki, nem fog beleférni a tanórába, inkább a szereplőket a fenti szempontok alapján kiválasztva nagyítsuk ki a kérdéseket!

10. Rakjuk össze!

Hol élt József? Kánaán földjén.

Hány éves volt az elbeszélés elején? 17

Mivel foglalkozott? Pásztor

Hogyan viszonyult testvéreihez? Árukkodott róluk, álmait rájuk vetítette, különbnek érezte magát náluk.

Miért fordultak szembe vele testvérei? Féltékenyek voltak helyzetére.

Milyen volt az apjával és anyjával való kapcsolata? Személyes, bensőséges, megkülönböztetett.

11. Hallottál róla? (3.)

Rúben egy beszélő név.

Rúben neve: „meglátta az Úr a nyomorúságomat”. Ő az, aki képes meglátni a nyomorúságomat. Latin neve: miseri cordia.

Rúben elsőszülött – felelősségvállalás

További feladatjavaslatok

Mozdulj!

Gyűjtsetek olyan helyzeteket, amikor féltékenyek voltatok valakire! Jogos volt-e ez az érzés? Milyen érzés annak a szerepében lenni, akire féltékenyek a többiek? Korábbi tanulmányaitokból keressetek olyan – bibliai és nem bibliai – történeteket, ahol a féltékenység fontos szerepet játszott!

Szerinted?

Emlékezhetsz-e egy kutyára, hogy álmodott, és mit álmodott? Vajon ébredéskor elfelejti, amit álmodott? Gondolhatja-e magában azt: jaj, de kár, hogy felébredtem?

Mozdulj!

Játsszátok el József történetét! Minél több szerepet osszatok ki. Életének fordulópontjainál állítsátok meg a történetet, s készítsetek szerepriportot arról, hogy melyik szereplő hogyan érzi magát az adott helyzetben.

17. Szembesülés és bűnbánat

(Megjegyzés: A tankönyvben szereplő „Szerinted? 2.” feladat helytelenül ehhez a leckéhez került. Ez a feladat a 18. leckéhez tartozik, ott felhasználható. A hibáért elnézést kérünk, a kötet következő kiadásában javításra kerül!)

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg József életkörülményeinek megváltozását, és a személyiségfejlődésében ezzel párhuzamosan lejárató változásokat. Ismerjék fel, hogy ezek a változások hogyan befolyásolják a családjával való viszonyt.

Kulcsfogalmak

bizalom, rágalmozás, mélypont, fordulópont, krízis, új szemlélet

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Hallottál róla? (1.)

Reflexiós kérdések: Mit gondoltok a börtönről? Vajon miért óv mindenki ettől? Vajon tényleg megváltozhat az ember (ismétlési lehetőség: kilencedikes tankönyv – börtönmisszió)? Mit jelent a tanulók életében a mélypont? Jó, hogy az ember átél ilyen helyzeteket, vagy rossz? Meg lehet ezeket úszni?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. Szerinted? (1.) A bibliai szöveg elolvasása

Instrukciók: A tanulók egymás között felosztva olvassák el az igeszakaszokat. Közben az általuk elolvasott rész alapján válaszoljanak a kérdésekre. Ezek után kiscsoportban „rakják össze a történetet”, és közben osszák meg a véleményüket Józseffel kapcsolatban. Ezek után közösen az egész csoport ossza meg tapasztalatait!

3. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

Főszöveg. Hangsúlyok: Krízishelyzet, változás.

4. Mozdulj! (2.)

A krízishelyzetek mindig energiával teli helyzetek is egyben.

5. A bibliai igeszakasz magyarázata

A krízist átélő itt szembesül azzal, hogy helyzetéből elmozdulás szükséges. Azt, hogy ennek milyen módja van, azonban nem egyszerű kitalálni, gyakran rossz eszközökhöz nyúl ilyenkor az ember (lásd pszichológia: elhárító mechanizmusok). Fontos, hogy ilyenkor legyenek olyan szálak, amelyekbe az ember belekapaszkodhat, és ráhelyezheti az életét. Reflexiók lehetőségei: Vajon mi az a szál, amibe József bele tud kapaszkodni ebben a krízisben? (álmai, mint isteni adományok, és ennek jelentőségének felismerése – innentől válnak számára valóban áldássá és nem átokká)

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

5. Rakjuk össze!

	Kinek az álma?	Álom	Megfejtése	Következménye József életében
1Móz 37,5–8	József	Tizenkét kéve leborul előtte	A testvérek leborulnak előtte	Testvérei megharagudnak
1Móz 37,9–11	József	Nap, hold, 12 csillag leborul előtte	Testvérei és szülei tisztelni fogják	Testvérei megharagudnak + apja megfeddi
1Móz 40,9–15	Főpohárnok	Három szőlővessző. Belecsavarja a szőlőszemeket a fáraó poharába	3 nap múlva visszahelyezik a fáraó udvarába	Lesz egy embere a fáraó udvarában
1Móz 40,16–19	Fő sütőmester	Három kosár kalács. Kieszik a madarak az edényéből a süteményeket	3 nap múlva kivégzik	Hitelt ad az álomfejtésének
1Móz 41,1–4.25–36	Fáraó	Hét rút tehen felfalja a hét szép tehenet	7 bő és 7 szűk esztendő	József méltósággá válik a fáraó udvarában
1Móz 41,5–7	Fáraó	Hét aszott kalász elnyeli a hét kövér szűk kalászt	7 bő és 7 szűk esztendő	József méltósággá válik a fáraó udvarában

18. Megtérés és kiengesztelődés

Az óra célja

Feldolgozni a tanulókkal a József-történet alapján, mit is jelent a megbocsátás, melyek az ahhoz vezető lépcsők, és milyen hatással van ez az emberi kapcsolatokra.

Kulcsfogalmak

próbatétel, megbocsátás, békülés

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szerinted? (2.)

Érdekes a feladatot a második résszel kezdeni. Alkalmazhatjuk itt is a szociometrikus jellegű játékoknál ismert helyzetgyakorlatot. A tanulók egy virtuális tengely mellett állnak, amelynek egyik vége az egyik állítás, a másik vége a másik. Ezután a tanulók elhelyezkednek. Értelemszerűen aki középen áll, mindkettőt ugyanolyan nehéznek/könnyűnek találja. Nagyon fontos, hogy a tanár kérdezze meg a széleken vagy éppen középen álló tanulókat, miért álltak oda, ahol állnak!

Ha elkészültünk, válaszoljanak a többi kérdésre is, akár személyes történetekkel.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése – Hallottál róla? (2.)

Interdiszciplináris lehetőségek: Mit jelent, hogy Egyiptom az ókor éléskamrája, mit tanultak a diákok erről?

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

József megismerteti magát testvéreivel (1Móz 45,1–15; 46,28–47,12)

4. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1–2. bekezdése.

5. Szerinted? (1.)

József meg akar bizonyosodni arról, hogy testvérei megváltoztak, vagy legalábbis készen állnak a változásra.

6. A bibliai igeszakasz magyarázata

A testvéri, családi kapcsolatokban nagy előrelépés lehet, ha valaki már rendelkezik kellő önismerettel és istenismerettel ahhoz, hogy saját magát „rendben” érezze, de a kapcsolatok javulásához képesnek kell lennie a másik félnek is arra, hogy ezt a változást feldolgozza, elfogadja, vagy ő is változzon. Csak ezáltal lehet kilépni a korábbi megkeseredett családi szerepekből.

7. Szerinted? (3.)

Érdekes a feladatot kiscsoportban végrehajtani. A tanulók felírhatják papírokra vagy tacepaóra a József-történet alapján megfogalmazott ötleteiket.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. Mozdulj! (2.)

A dialógust parafrázálhatjuk a különböző érzelmek szerint. Hogyan folyna le a beszélgetés, ha haragot éreznének? Hogyan, ha szégyent? Hogyan, ha reményt? Amennyiben több kiscsoportunk van, a kiscsoportok választhatnak magunknak érzelmet.

9. Rakjuk össze!

Hogyan ismerteti meg József magát a testvéreivel? Felfedi előttük kilétét, mert nem bírja látni bánatukat.

Hogyan látta József életének eseményeit innen visszatekintve? Isten mindent jóra fordított, tehát nincs miért félnie a testvéreknek. József tehát megváltozott kapcsolatukban Isten gondoskodását látja, nem saját érdemeit vagy testvérei szándékait. A történet minden pillanatára visszatekintve látja, hogy az Istennel való kapcsolata mindig megsegítette, erre a kapcsolatra helyezi József ezzel a mondattal a testvéreivel való viszonyát.

10. Hallottál róla? (1.)

Ez a feladat jó alapot teremthet az emberi élet mélységeinek és a lelki gazdagság témájának aktualizálásához.

Összefoglalás

1. Rajzold le a pátriárkák családfáját! Próbáld minél több szereplőt feltüntetni rajta!

2. Írj képzeletbeli naplót Ábrahám vagy Sára nevében Ur városából történő elindulásuktól kezdve Egyiptomban való tartózkodásukig!

Hangsúlyok: Elhívás, bizonytalanság, kiszolgáltatottság, idegen népek között, Isten közbelép.

3. Írj fogalmazást az alábbi címek valamelyikéről!

- Milyennek látom a hitet Ábrahám példáján keresztül?
- Mit jelent számomra a harc Jákób példáján keresztül?
- Mit tanulhatok a kiengesztelődésről József példáján keresztül?

Az értékelésnél és a feladat kiadásánál is figyeljünk arra, hogy minél több önreflexiót várjunk el a tanulóktól a témákkal kapcsolatban!

4. Ábrázold az alábbi diagramon, hogy szerinted mikor milyenek lehettek József kapcsolatai, s magyarázd is el a rajzodat! Pirossal jelöld az Istennel, zölddel a testvéreivel, kézzel a saját magával való kapcsolatát!

Figyeld meg, van-e összefüggés a három vonal között!

A tanuló fejtse ki, mi a kapcsolat a három diagram között!

5. Az alábbi piktogramoknak adj címet József története alapján, és számozd őket az események sorrendje szerint! Egy kép több címet és több eseményt is jelölhet.

A tanulók értelmezhetik a képeket szimbolikusan is (pl. 1. kép: Isten segít Józsefen, dolgait jóra fordítja; 5. kép: József megérti a börtönben, hogy álmai Istentől kapott ajándékok, amelyeket bölcsen kell használni... stb.).

19. A Biblia: Isten hozzád szóló szava

Az óra célja

A Biblia alapvető jegyeinek, jellegzetességeinek megismerése.

Kulcsfogalmak

könyv, ige, Isten szava, kapcsolat, cselekvés, kommunikáció

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szerinted? (1.) Kép

A képre tekintve Sámuelt láthatjuk, akiről ebben a fejezetben szó lesz. Sámuel napjait az írásokkal töltötte, olvasta a tekerceket, könyveket. Talán éppen egy ilyen nap után történik meg vele, hogy „megelevenednek a betűk”, és Isten szól hozzá.

Reflexiók lehetőségek: Mit jelent, hogy egy könyv megérint? Mit érez ilyenkor az ember? Mi lehet ennek az oka? (Az irodalomkutatók szerint az érdeklődési körnél is sokkal fontosabb, hogy az olvasó azonosulni tud a szereplőkkel vagy az ábrázolt helyzetekkel.) A diákok által említett olvasmányélmények témáit, kulcsszavait akár fel is írhatjuk a táblára (barátság, szerelem, halál, háború, földönkívüliek, varázslás stb.). Később, amikor arról beszélünk, hogy milyen elbeszélések, milyen témák vannak a Bibliában, akkor átnézhetjük ezeket a témákat, hogy találunk-e közöttük olyat, amely nem jelenik meg a Bibliában.

A feladat segít feltérképezni azt is, hogy a diákok milyen könyveket vesznek a kezükbe, s milyen értéke van számukra az olvasásnak.

2. Mozdulj! (1.) A bibliai igeszakasz elolvasása

Érdekes, hogy Sámuel, aki jól ismeri írásokat, nem tudja elképzelni, hogy ezek valósággá is válhatnak az ő életében. Különös izgalom lesz rajta úrrá, amikor ez bebizonyosodik. Számos irodalmi mű és film foglalkozik ezzel a témával (*Neverending Story*, *Harry Potter*, *Narnia krónikái*, *Isteni színjáték*, Hermann Hesse *Demian* c. műve stb.).

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1–3. bekezdése. Hangsúlyok: Isten szava megszólít.

Reflexiók lehetőségek: Ismerős vagy idegen számunkra Sámuel reakciója? Volt már úgy, hogy valaki valamit mondott, és az megérintett bennünket? Mi szükséges ahhoz, hogy egy szöveg megérintsen

minket? Ha vannak olyan bibliai szövegek, amelyeket a diákok igazán közelállónak éreztek magukhoz, próbálják megfogalmazni, hogy miért!

4. Mozdulj! (2.)

Van olyan bibliai szöveg, amelyet igazán közelállónak érzett a tanuló magához? Fogalmazza meg, hogy miért! El tudjuk azt mondani ilyenkor, hogy az adott ige megszólít? Miért?

5. Szerinted? (2.)

A bibliai szövegek Isten és ember kapcsolatáról és az ebben rejlő megszólításokról szól többek között.

- „Evezz a mélyre!” (Lk 5,4) Jézus Péternek, aki kievez.
- „Kövess engem!” (Mk 2,14) Jézus Lévinek, aki követi őt.
- „Mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet?” (Lk 10,25) A gazdag ifjú Jézusnak, aki arra biztatja, hogy ossza szét a vagyonát.
- „Ti vagytok a föld sója!” (Mt 5,13) Jézus a Hegyi beszédben a tömegnek.
- „Ne fáradj, mert nem vagyok méltó arra, hogy hajlékomba jöjj!” (Mt 8,8) A kapernaumi százados Jézusnak, aki meggyógyítja szolgáját.
- „Miért tanakodtok így szívetekben?” (Mk 2,8) Jézus az írástudóknak a béna meggyógyításakor, azok pedig dicsőítették Istent.
- „Dávid Fia, könyörülj rajtam!” (Mk 10,47) A vak Bartimeus az útszélről kiabál Jézusnak, az pedig magához hívja és meggyógyítja.
- „Akarsz-e meggyógyulni?” (Jn 5,6) A Betesda tavánál harmincnolc éve fekvő betegől kérdezi Jézus, az pedig ezt válaszolja: „Uram, nincs emberem, hogy amint felkavarodik a víz, beemeljen a medencébe.”
- „Te vagy a zsidók királya?” (Mt 27,11) Pilátus Jézusnak. „Te mondd” – a válasz.

6. A bibliai igeszakasz hátterének megismerése

A főszöveg 4–5. bekezdése.

Van, hogy az a megszólítás, amely a Biblia által Istentől indul, olyan erős, hogy cselekvésre, sőt egy egész élet megváltoztatására sarkall. Ezt érezték a próféták, ezt érzi ma sok hívő ember, és ezt érzik azok, akik Isten szolgálatára rendelik az életüket, és hivatásukként választják az ő üzenetének tolmácsolását, továbbadását.

A feladat során mutassunk rá arra, hogy ha a diákok találnak az elbeszélésben különös és érdekes vonást, akkor ez a történet valamilyen értelemben már megszólította őket.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

7. Szerinted? (3.)

A hitvallásokról később több szó esik majd. Itt elég annyit tudni a tanulónak, hogy amikor a Biblia szerzői valamit állítanak Istenről, azt nem feltétlenül, mint objektív tényt akarják közölni, hanem mint saját tapasztalatukat, amelyet átéltek, amelyről megbizonyosodtak. Minden ilyen kijelentés hitvallásnak tekinthető.

A kérdés második fele már az ige és a társadalom kapcsolatáról szól. Ezt árnyalja a következő feladat is (Szerinted? 4.).

8. Szerinted? (4.)

Reflexiók lehetőségei: Vajon hogyan befolyásolja az ige jelenléte a társadalmat? Érdekes rávilágítani, hogy míg pár évszázaddal ezelőtt mint elfogadott társadalmi eszme jelent meg a kereszténység, ma perifériára került (persze sok különbség mutatkozik földrajzi, gazdasági szempontból az egyes kultúrák között). Mi ennek az oka? Vajon igaza van az amerikai többségnek? Vajon be lehetne vezetni

egyfajta „igei értékrendet a világban”? Hogyan? Melyek lennének ennek a hátulütői? Milyen hatással lehet akkor az ige a társadalomra? Tud változtatni rajta egy személyes hitvallás (például Sámuelé)?

10. Rakjuk össze!

Mit jelent az, hogy Isten megszólít, és válaszodra vár?

A Bibliában Isten igéjével találkozhatunk. Ez az ige nem egyszerű szó, hanem cselekvésre, kommunikációra, kapcsolatra hívó szó.

További feladatok

Szerinted?

Az *információ* 'értesülést', 'hírt', 'üzenetet', 'tájékoztatást' jelent, a kommunikáció pedig az információcsere folyamata egy közös jelrendszer segítségével. „Információs társadalomban élünk” – halljuk gyakran ezt a megállapítást. Egyetértesz ezzel?

Ha igaz ez az állítás, akkor vajon ez segíti vagy gátolja a Biblia jelenlétét életünkben?

Szerinted?

Téged mi tud jobban megszólítani: egy olvasott szöveg vagy a szöveg megzenésített változata?

20. Érted is, amit olvasol? – A fundamentalista értelmezés

Az óra célja

Az óra célja, hogy megismertesse a tanulókat a fundamentalista igeértelmezés jellegzetességeivel és veszélyeivel.

Kulcsfogalmak

ige, ihletettség, inspiráció, fundamentum, fundamentalista

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj

Mielőtt megkérnénk a tanulókat a konkrét ige hely magyarázatára, kezdhetünk egy bevezető játékkal. A játék lényege, hogy a tanuló ismerje fel, hogy a Biblia szövegei különböző élethelyzetekben, különböző aspektusokból születnek, ezért szükségszerűen sokszínűek.

A játékban egy azonos szituációt kell elmondania három tanulóknak, de három különböző szövegből. Válasszuk ki a feladathoz azokat a tanulókat, akik szívesen beszélnek, kedvük és fantáziájuk

is van egy ilyen játékhoz. Adjunk nekik egy-egy szituációs kártyát (mondjuk baleset a kerékpárúton), de különböző nézőpontokból (a bicikli elé kiszaladó sün szempontja; a kormányát félrerántó biciklis szempontja; a szemből jövő, az eget kémlelő, zenét hallgató görkorcsolyás). A mesélőket kiküldhetjük a teremből, és a teremben lévő tanulók (nézőközönség), sorban meghallgatják a történeteket.

Ezek után megpróbálhatjuk az igehelyet is hasonló módon megmagyarázni.

2. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1–2. bekezdése. Hangsúlyok: A Biblia nem minden szava szólít meg első olvasásra, sok feltételnek kell teljesülnie ahhoz, hogy ez megtörténjen (utalási lehetőség az előző leckére).

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

Az etióp kincstárnok megtérése (ApCsel 8,26–40).

Reflexiós lehetőségek: Hogyan válnak üzenetté az etióp kincstárnok számára a Biblia betűi? Mi kell ehhez? Magyarázó, magyarázat, élethelyzet, érzelmi pillanat (valami vízhez értek), Szentlélek, Biblia, vak szerencse, áldás?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

4. A bibliai igeszakasz magyarázata

A Biblia szavai mögött nem lehet semmiféle automatizmust feltételezni, nem magától szól. A szónak Isten nélkül önmagában nincs hatalma, még ha az a Bibliában van is leírva. Sok együtttható teszi üzenetté (kérügma).

5. Szerinted?

Igyekezünk az érveket úgy hallgatni, hogy feltételezhetően különböző élethelyzetű és kegyességű diákok saját eddig tanult és átélt tapasztalatait fogják megosztani. Az felsorolásban szerepel olyan forma is, amely egyértelműen a fundamentalista értelmezés egyik leírása. Ne utasítsunk vissza egyetlen álláspontot sem, de figyeljünk a helyes érveléstechnika szempontjaira!

6. Hallottál róla?

A fundamentalizmus létrejöttének történelmi okai megérthetővé teszik a fundamentalista igeértelmezést. A kérdés többek között az, hogy azok az okok, amelyek akkor ezt a választ kényszerítették ki a hívőkből, vajon ma is fennállnak?

7. Mit jelent? (1.)

Törekedjünk a szöveg alapos feldolgozására (jegyzetelés, kiemelés, sűrités, ismétlő kérdések)!

8. Mit jelent? (2.)

Törekedjünk a szöveg alapos feldolgozására (jegyzetelés, kiemelés, sűrités, ismétlő kérdések)!

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

9. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

Kereshetünk további példákat a Bibliában található, egymással feszültségben álló tartalmakban, vagy előre is készülhetünk ilyenekkel az órára! Reflexiós kérdések: Vajon mi befolyásolja, hogy egy adott korban az emberek hogyan használják a Bibliájukat? Hogyan lehet használni még (pajzsként, kardként, támaszként, jóskönyvként, varázskönyvként, jó barátként, kedvenc olvasmányként)? Mitől függ, hogy ki hogyan használja? Ki használja jól?

10. Rakjuk össze!

Mit jelent a fundamentalista értelmezés? Fundamentalizmusnak azt a szemléletet nevezzük, amely arra törekszik, hogy az adott vallás vagy ideológia visszatérjen eredeti alapjaihoz (fundamentumához), vagy legalábbis ahhoz, amit az irányzat résztvevői eredeti alapnak tartanak. A keresztény teológiában a fundamentalizmus képviselői ezt elsősorban a Biblia szó szerinti értelmezésével próbálják biztosítani,

Mi a fundamentalizmus kritikája? Egyrészt a szó szerinti értelmezés veszélyei a Biblia ellentmondásaiból fakadnak. Másrészt, teológiai szempontból a Biblia nem önmagától tekintély, hanem csak Istentől, aki élő és ható módon működik együtt a szerzőkkel, az igével és az olvasóval.

11. Kérdések a „Fogd és vidd!” gondolatához

Mit jelent számodra az előző mondatban a „mindenestül”?

- A Szentírás nem minden szava Isten igéje.
- A Szentírás nem minden szava ugyanolyan hangsúllyal Isten igéje.
- A Szentírásnak, mint könyvnek nem minden része (például papírja, kötése) Isten igéje.
- egyéb:

21. Érted is, amit olvasol? A történeti értelmezés

Az óra célja

A különböző bibliaértelmezések közül megismertetni a tanulókkal a történeti bibliaértelmezés jellegzetességeit.

Kulcsfogalmak

bibliaértelmezés, történeti értelmezés, irodalomkritika, bibliakritika

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj!

Jó, ha ezt a feladatot a diákok házi feladatként már korábban megkapták. Ez már olyan impulzusokat adhat, amelyek segítenek megközelíteni a témánkat. Kezdhetjük az órát ennek a feladatnak a kiértékelésével is, a feladatot azzal kiegészítve, hogy gyűjtsenek a tanulók a lehető legtöbb olyan adatot, filmet, irodalmat, amely valamely bibliai történetet támaszt alá. Ezeknek a fényében válaszoljanak a kérdésekre (*Az elveszett Jézus-videó nyomában, Da Vinci-kód... stb.*).

Illusztráció

A történetkritika egyik kérdése, hogy valóban a mai európai időszámításban értendőek-e a Biblia által említett időintervallumok. Amennyiben igen, akkor a Föld körülbelül hétezer éves lenne. Ezt cáfolni

látszanak azonban a különböző fizikai, kémiai tudományos eljárásokkal végzett mérések (a szénizotópos, illetve részecskegyorsító tömegspektrometria, a kálium-argonos kormeghatározás, az obszidián hidratálásán alapuló, a fluor felszívódását alkalmazó, illetve az aminosav alapú kormeghatározás, a biokronológia és az asztronómiai kronológia is). Ezekhez társulnak a különböző kövületek is, például a dinoszauruszok fossziliái. Persze léteznek erre is alternatív, többségében a fundamentalizmushoz köthető értelmezések is, ennek egy nagyon közkezdvelt karikatúráját láthatjuk fent.

2. A bibliai igeszakasz elolvasása

3. Szerinted?

Kitérhetünk egy kicsit a napjainkban tapasztalható információs robbanásra, multikulturalizmusra és fokozódó szubjektivizmusra, a különböző értékeket közvetítő, de mindenki számára elérhető médiumokra és arra, hogy ezekkel a jelenségekkel párhuzamosan egyre nehezebbé válik eldönteni, hogy mi igaz információ, és mi nem az.

2. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1–2. bekezdése. Hangsúlyok: Jobban értjük az üzenetet, ha el tudjuk helyezni magunkat az egykori történetben, ha jobban megismerjük a szereplők élethelyzetét, könnyebben tudunk velük azonosulni. Reflexiós kérdések: Milyen eszközökkel dolgozhat a történeti értelmezés? Milyen tudományos területekkel (diszciplínákkal) kell kapcsolatban lennie?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. Hallottál róla? (1.)

Eldönthetjük, hogy a feladatban szereplő fogalmakat milyen szinten szeretnénk a tanulókkal elsajátítani vagy megismertetni. Ennek fényében válasszuk meg a megfelelő módszert a feladat elvégzésére (jegyzetelés, kiemelés, sűrítés, kooperatív technikák). Ebben az esetben is fontos, hogy a tanulók ne csak ismerjék, hanem saját környezetükre is vonatkoztatni tudják. A csoporttagok kártyákat is készíthetnek a fogalmakkal. Egyik oldalon a fogalom, másik oldalon a definíció szerepel. A helyes megoldást, definíciót segíthetjük tankönyvvel, lexikonnal, internetes keresőprogramok használatával, szemelvényekkel stb. A megoldásokat ajánlatos ellenőrizni. A csoporttagok a visszaidézés során egymásnak mutatják a kártyákat, a választ ellenőrzik a hátoldalon. Ezután a párok kártyát cserélnek. A cél, hogy mindenki ismerje a fogalmak definícióit. Később új fogalmakkal bővíthetjük a kártyákat.

4. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 3. bekezdése.

5. Illusztráció: Szerinted milyen lehetett Jézus?

Kérdezzük meg a tanulókat, hogy nekik személyesen milyen képük alakult ki Jézusról? És vajon mi befolyásolja ezt a képet?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

6. Mozdulj! (2.)

Próbáljátok meghatározni az alábbi igehelyek üzenetét a különböző bibliaértelmezések szerint!
1Móz 1,1–2,4a – Fundamentalista: Isten 6 nap (6×24 óra) alatt megteremti a ma ismert világot.
Történetkritikai értelmezés: Isten az időben hozza létre a világot és benne az embert, erről számol be ez a hitvallás.

Jónás könyve – Szó szerinti értelmezés: Jónás hosszú időt tölt el egy cethal (feltehetőleg bálna) szá-
jüregében. Irodalomkritikai értelmezés: a könyv szerzője az önzés és bezárkózás csapdájából hívja
ki korabeli (és mai) olvasóit egy szatirikus történettel.

Lk 2,1–20; Mt 1,18–2,12 – Irodalomkritikai értelmezés: A mátéi és a lukácsi evangélium szerzőjének
fontos volt, hogy Jézus születését térben és időben elhelyezzék, vagy az olvasók miatt (Máté), vagy a
történeti linearitás, folytonosság miatt (Lukács). Fundamentalista értelmezés: A ma ismert általános
karácsonyi „képeslapbeállítás”: Jézus bölcsőjénél szülei mellett állatok, pásztorok, királyok (vagy böl-
csek) és más emberek vannak jelen, körbevéve őt és dicsőítve Istent.

7. Hallottál róla? (2.)

A feladat provokatív is lehet sok tanuló számára, szellemi és lelki érettség szempontjából (Igaz–nem
igaz dilemma). Érdekes lehet egy külön tanórát szánni arra, hogy relativizáljuk a tanulók fogalmait
az igaz–nem igaz, igazság–hazugság dichotómiától egy összetettebb és absztrakt észlelésre is képes
felfogás felé nyissunk (lásd mellékletek).

8. Rakjuk össze!

Mit jelent a történeti értelmezés? A történeti értelmezés a bibliai szövegek eredeti jelentésének és
szándékának rekonstruálására tesz kísérletet.

Mi a történeti értelmezés kritikája?

(Erre a kérdésre nincs válasz a törzsszövegben. Feltehetjük a tanulóknak a kérdést, hogy mit
gondolnak arról, vajon a történeti vagy az irodalomkritikai irányzat közelebb juttat Isten igéjének
értelméhez és üzenetéhez? Vajon melyek ezeknek az eszközöknek a határai?)

Pusztán történeti eszközökkel nem lehet megközelíteni Isten igazságát, egyrészt, mert rengeteg
adat egyszerűen nem áll és nem is fog a rendelkezésünkre állni, másrészt, mert Isten igéjében nem
csupán objektív tudományos tényekkel megismerhető igazságról van szó, hanem ennél sokkal többről.

Kiegészítő feladatok

Hallottál róla?

Jézus születésének két, mátéi és lukácsi elbeszélésének értelmezésekor a fundamentalista szemlélet
rengeteg időt tölt el a történetek elemeinek összefésülésével és igazolási kísérleteivel, például a csillag
és a népszámlálás (ennek következtében az istállóban születés) bizonyításával. A történetkritikai
megközelítés felfedi, hogy ezek az elbeszélések az evangélisták saját Jézus-képének hangsúlyait fejezik
ki, az irodalomkritikai szemlélet pedig megmutatja a bennük lévő művészi erőt, ami azóta számtalan
író, költő és művész képzeletét megtermékenyítette.

Hallottál róla?

A Biblia négyféle magyarázatát foglalja össze az alábbi középkori vers:

*Litera gesta docet, quia credas allegoria,
moralis quid agas, quo tendas anagogia.*

(A betű a történelmet tanítja; az allegória azt, amit hinned kell;
az erkölcsi értelem, hogy mit kell tenned; és az eszkatológia azt, amibe reményedet vetheted.)

Az allegorikus értelmezés – amely szerint a Krisztusra vonatkoztatott jelképes jelentést kell meg-
találnunk a szövegben – már a Kr. u. 2. századtól nagy népszerűsége tett szert a hellén területeken
kialakuló keresztény közösségekben.

Például az irgalmas samaritánus történetének megértése a négyes írásmagyarázat alapján a kö-
vetkező lehet:

- A történeti értelmezés szerint megérthetjük az üzenetet, ha ismerjük a papok és lévíták feladatait, a samaritánus–zsidó ellentétet, s azt a lejtős, kanyargós, sziklás, veszélyekkel teli utat, amely Jeruzsálemből vezetett Jerikóba.
- Órigenész 3. századi teológus allegorikus értelmezése szerint a megvert ember Ádámot, Jeruzsálem az Édenkertet, Jerikó pedig a földi világot jelöli. A rablók az e világi romboló erők, a sebek pedig az emberi bűn miatt vannak. A pap a törvényre utal, a Lévíta a prófétákra, az irgalmas samaritánus Krisztusra, az olaj és a bor Krisztus testére és vérére. A fogadó az egyházat jelképezi, a fogadó tulajdonosa Istent. Az pedig, hogy a samaritánus megígéri, hogy visszatér, Krisztus második visszajövetelét hivatott jelképezni.
- Az erkölcsi értelemhez például Martin Luther King azt írja, hogy a szereplők szándékait kell megnéznünk: a rablók kapzsisága, a pap és a lévíta önző félelme ellentétben áll a samaritánus önfeláldozásával, s ez példát arra, melyiket kellene követnünk – mind egyéni, mind társadalmi szinten.
- Az eszkatológiai magyarázat szerint a – Krisztus áldozata által – meggyógyított ember örök életet nyer, már most és itt, ezen a földön Isten országába viszi őt Krisztus.
- Luther írásmagyarázati elve az volt, hogy csak ott szabad továbbmenni a négyféle magyarázatban a következő típusra, ahol az előtte lévő nyilvánvalóan nem használható. Továbbá a többféleképpen magyarázható részek esetében azt a szempontot kell előnyben részesíteni, amely leginkább egyezik Jézusnak az evangéliumokból megismert alakjával és tanításával.

22. A kánon: korlát, kapaszkodó, kitekintés

Az óra célja

Bemutatni az ószövetségi, illetve újszövetségi kánon kialakulásának körülményeit, megismertetni a tanulókkal az ehhez kapcsolódó legfontosabb adatokat és segíteni az információk elsajátításának folyamatát.

Kulcsfogalmak

kánon, kanonizáció, kanonikus könyvek, Montanus, Markion

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

A feladat során az átgondolandó kérdés az, hogy hogyan könnyebb kifejezni egy-egy gondolatot: szavakkal, rajzzal vagy gesztusokkal? Vannak-e olyan dolgok, amelyek egy igevers hallatán nem jutnak eszünkbe, de ha látjuk, hogy mások hogyan „játsszák el” azt, akkor az adott bibliai mondat új tartalmát is meglátjuk?

2. Hallottál róla? (1.)

Jásár könyve (Józsuénál), illetve az Úr harcainak könyve (Mózesnél).

Vajon milyen könyvek lehettek ezek? Mit tudunk kihámozni az igehelyek alapján? Alakítsunk két csoportot, és „írjuk meg a két könyvet” vázlatokban. A két csoport bírálja egymás könyveit, és érveljen,

hogy vajon a kitalált tartalmak benne lehetnének-e a Bibliában, vagy sem, és főleg miért (ez utóbbi kérdésből már könnyedén tudunk rátérni a kanonizációs folyamatra)?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

1. Mit jelent?

Használhatjuk, illetve bővíthetjük a kártyákat, vagy használjunk sűrítést, kiemelést, visszakérdezést, jegyzetelést.

2. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése

A főszöveg 3. bekezdése. Hangsúlyok: három szempont: hűségesen tükrözze Jézus szavait és cselekedeteit; apostoli eredetű legyen; a gyülekezetek istentiszteleteiken rendszeresen felolvassák azt.

3. Mozdulj! (2.)

Az apostoli eredetiség vizsgálatával elég sok probléma adódott, mivel a levelek, iratok szerzői szerettek apostolok neveiben írni. A gyülekezeti használat terén pedig a Római Birodalom különböző területei szerint nagy különbségek lehettek. A döntő érv tehát mégiscsak az volt, hogy hűségesen tükrözze Jézus szavait és cselekedeteit. Az első két szempontot szigorúan értelmezve az Újszövetség meglehetősen vékony lenne, mindössze pár könyvet tartalmazna.

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

Jeremiás leíratja jövendöléseit (Jer 36).

Hangsúlyok: Isten üzenetének célba jutását szolgálják az íráskorok, és Isten a célba jutásban is szerepet vállal. Reflexiós kérdések: Milyen kapcsolódási pontot találnak a diákok a bibliai szakasz és a kánon között?

4. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 1–2., ill. 4. bekezdése.

A meglehetősen hosszú törzsszöveg értelmezéséhez és tanulásához használhatunk ellenőrző kérdéseket, kiemelést, jegyzetelést, kiscsoportos, kooperatív technikákat.

Javaslat: Indián társalgás: csoportos megbeszéléseken használatos módszer. Az ötletet az adta, hogy a fiatal indiánok mindig elismételték az előttük szóló idős gondolatait. Aki hozzászól, először elismétli az előtte szóló gondolatait, majd ezután ismerteti a sajátját. A csoportok végül ismertetik kialakított véleményüket. Segíti a fogalmazási készség, a figyelem és a lényegkiemelés fejlődését. A tanulócsoporthoz kiscsoportokra bontjuk. A tananyag ismétléséhez mindenki kap bizonyos időt (mondjuk 5 percet), hogy az idő alatt átnézze a tankönyv törzsszövegét. Ez után indul a feladat, mindenki egy percet kap, hogy elmondja a törzsszöveg egy részének lényegét, majd továbbadja a szót, a következő mindig elismétli az előzőleg hallottakat és kijavítja, és így tovább...

5. Hallottál róla? (2.)

6. Szerinted?

Markion sajátos kánonja reneszánszát élte a náci Németországban a 2. világháború alatt és az azt megelőző években. Akkor minden zsidó vonatkozású részt törölni kellett volna a Bibliából, mert a paranoiától és más elmebetegségek miatt szenvedő, de mégis hatalomra kerülő Hitler bennük látta a világ legfőbb ellenségeit. Nagy nyomást gyakorolt a keresztény egyházakra, amelyek vezetői többnyire csak nagyon szerényen foglalkoztak meg ellenvetéseikkel ezzel kapcsolatban. Montanus hívei még nagyon sokáig képviselték tanait mesterük halála után a Római Birodalomban. Az ő gondolatainak is szinte minden évszázadban voltak követői, olyan emberek, akik valamilyen téveszméjük miatt azt gondolták,

hogy ők Isten új üzeneteinek új letéteményesei (pl. John Smith, a mormon egyház alapítója egy angyaltól külön szemüveget kapott, amivel el tudta azokat az írásokat olvasni, amelyeket Isten csak neki engedett).

7. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 5. bekezdése

Hangsúlyok: A kánon még annál is sokszínűbb, mint amennyire a fentiek alapján tűnik. Egy ilyen szín jelenik meg a jánosi, illetve a jakabi közösségekben. Mindkét irodalmi réteg az apostoli hitelességnek és a jézusi tanítás hiteles tolmácsolásának eredménye révén maradhatott a kánonban a lukácsi-páli főáramú (mainstream) hagyomány mellett.

8. Hallottál róla? (3.)

A zsidókeresztény–pogánykeresztény ellentétről, párhuzamról a későbbiekben részletesen lesz szó, nem érdemes itt hosszabban kitérni rá.

9. Rakjuk össze!

Hogyan alakult ki az ószövetségi és az újszövetségi kánon?

Ószövetség: a héber kánon 39 szent irata, 100 körül döntött róla a jamniai gyűlés. A héber kánonnal párhuzamosan egy másik gyűjtemény is született, a görög nyelvű alexandriai kánon, amelyet Krisztus előtt 250 körül kezdtek el fordítani, s amely 46 könyvet tartalmaz (a katolikus bibliafordítások ezt veszik alapul).

Újszövetség: legkorábban született irata Pál apostol Első thesszalonikai levele (Kr. u. 50 körül), a legutolsó pedig Péter második levele (Kr. u. 130 körül). A 27 újszövetségi könyv nagy részéről már a 2. század közepén megszületett az egyetértés, a 27 könyv első teljes felsorolásával Athanasziosz alexandriai püspök Kr. u. 367-ben írt húsvéti körlevelében találkozhatunk.

Melyek voltak a fő szempontok a kanonikus iratok meghatározásánál? Hűségesen tükrözze Jézus szavait és cselekedeteit; apostoli eredetű legyen; a gyülekezetek istentiszteleteiken rendszeresen felolvassák.

23. Kezek a könyvön – bibliafordítások

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg a bibliafordítások fontosságát és értékét. Ismerkedjenek meg a bibliafordítások folyamatával, és sajátítsák el a legfontosabb bibliafordításokkal kapcsolatos információkat.

Kulcsfogalmak

bibliafordítás, Seputaginta, Vulgata, magyar bibliafordítók, Vizsoly, II. vatikáni zsinat

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Hallottál róla? (2.)

A feladatot bevezethetjük egy játékos beszélgetéssel. Vetítsünk ki vagy adjunk a gyerekeknek fehér felületet. Határozzák meg, hogy milyen színű. Gyűjtsünk minél több kifejezést a fehér színre, ezek után beszéljük meg a feladatot.

Gyűjtsünk ahhoz a tájegységhez tartozó jellegzetes, máshol nem használatos szavakat, ahol a tanulók élnek. Ismerik-e a jelentésüket. Ismernek-e további ilyen kifejezéseket.

2. A bibliai háttér megismertetése

3. Szerinted?

Bár a bibliai igék és a homília (igehirdetés) általában magyar nyelven hangzott már a korai kereszténységben is, a liturgikus szövegek (amelyek szintén bibliai szövegek) a katolikus egyházban még az elmúlt évszázadban is latin nyelven hangzottak. Vajon milyen lehetett ez? Ha van a tanulók között olyan, akinek nagyszülei katolikusok, és emlékeznek erre, kérdezzék meg erről őket!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

4. Mozdulj! (1.)

Amennyiben lehetőségünk van rá, bátorítsuk a tanulókat, hogy a náluk lévő vagy a rendelkezésükre álló számítástechnikai eszközökkel az órán keressék ki. Ha ezt tesszük, mindenképpen szabjuk meg a rendelkezésre álló időt és a feladat kereteit (pl. kapcsolják ki az internetet a feladat végrehajtása után)!

Az alexandriai könyvtár igazgatója a 72 bölcset (akit megbízott a fordítással) „kivitte (őket) hét stadionnyira a tengerbe nyúló és egy szigetre vezető töltésre, átment velük a sziget északi részébe, és bevezette őket egy tengerparti házba, ahol megfelelő csendben és magányosságban dolgozhattak. Azután felszólította őket, hogy fogjanak hozzá a munkához (...). Az öregek rendkívül nagy szorgalommal és lelkesedéssel hozzá is fogtak, hogy elkészítsék a pontos fordítást, s naponta a kilencedik óráig dolgoztak. Azután testi szükségleteikről is gondoskodtak, s ebben a tekintetben bőségesen rendelkezésükre állt minden szükséges élelmiszer (...) a király asztaláról. Minden reggel elmentek a királyi palotába, köszöntötték Ptolemaioszt, azután ugyanazon az úton visszatértek, a tengerben megmosták kezüket, és megtisztulva hozzáfogtak a munkához. Mindent összevéve, a törvények leírása és fordítása 72 napig tartott. Akkor azon a helyen, ahol a fordítást elvégezték, Demetriosz összegyűjtötte mind a zsidókat, és a fordítók jelenlétében felolvasta munkájukat. A gyülekezet megélt a fordítókat és megdicsérte Demetrioszt is a fordítás ötletéért (...). Azután megkérték, hogy adja át elmélyedésre előjáróiknak is a könyvet, s valamennyien, a papok és a legöregebb fordítók, valamint a közösség előjárói, kifejezték azt az óhajukat, hogy a fordítás, mivel ily pompásan sikerült, maradjon így és ne változtassanak rajta semmit.” (Josephus Flavius: *A zsidók története*)

5. A bibliai igeszakasz elolvasása

„...minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr...” (Fil 2,11)

Reflexiós kérdések: Vajon miért írja Pál apostol ezt? Mit tanultak a tanulók Pál apostol „pogányok” között végzett munkájáról? Vajon milyen történeteket ismernek, ahol Jézus olyan embereket szólít meg, akik más nemzetből valók, mint ő?

6. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

Főszöveg.

A főszövegek terjedelme miatt is használjunk először a lényeg kiemelését segítő technikákat (jegyzetelés, kiemelés), majd kooperatív technikákat a feldolgozáshoz, amennyiben ezt a csoportlétszám megengedi. Javaslat: mozaik II. módszer.

A csoportmunka után tegyünk fel ellenőrző kérdéseket!

Interdiszciplináris lehetőségek: Emeljük ki külön színnel a szövegből azokat az információkat, amelyeket már más tanórán tanultunk.

7. Hallottál róla? (1.)

Érdekes lehet a tanulók számára is ez a két látszólag össze nem kapcsolódó információ (bibliafordítás és mellette az első időmértékes vers). Vajon hogyan tudjuk ezt értelmezni, ha az előző leckék alapján arról beszélünk, hogy valakit megérint a Szentírás?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. Rakjuk össze!

Kiknek a nevéhez köthető a Biblia görög, latin, német és magyar nyelvű fordítása?

- görög – 72 bölcs
- latin – Szent Jeromos (Hieronymus)
- német – Luther Márton
- magyar – Sylvester János, Károli Gáspár, Káldi György

9. Mozdulj! (3.)

A Biblia szerzői maguk is különböző álláspontokat képviseltek, többek között aszerint, hogy milyen olvasóközönségnek szánták írásaikat (lásd 9. osztályos tankönyv 1. melléklet képe és szövege).

10. Mozdulj! (2.)

További kiselőadás-témák: készítsenek a diákok kiselőadást több forrásból a huszita bibliáról, amelyről irodalomórán szintén tanulhattak.

Kiegészítő feladat: Hallottál róla?

A Jeruzsálemi ősgyülekezet vezetője Jézus testvére, Jakab volt, aki egy olyan testület élén állt, amely hasonlóan működött a nagytanácshoz. Ő mondta ki a döntő szót például olyan kérdésekben, hogy az újonnan megtért pogányoknak meg kell-e tartaniuk a zsidó ünnepeket és törvényeket.

A jánosi kör – amely János apostol körül alakult ki, Kis-Ázsiában tevékenykedett, és nemcsak a Jeruzsálemi ősgyülekezettel állt vitában, hanem a gnosztikusokkal is. Ennek a hatása erősen tükröződik János evangéliumán és a jánosi iratokon.

Emlékeztető

A gnoszticizmus főleg egyiptomi és közel-keleti vallások keveredéséből létrejött felfogás, amely a kereszténység kialakulásakor már létezett. Legjellemzőbb tanítása, hogy az üdvösséget csak azok a kiválasztottak érhetik el, akik birtokában vannak „az igazság” különleges és titkos tudásának (a tudás görögül: gnószisz). E titokzatos tudás szerint a világ és az anyag eredendően gonosz, ahogy formálója (a demiurgosz) is gonosz céllal hozta létre. Ezzel szemben a „jó isten” szándéka, hogy az emberek megszabaduljanak az anyagi világ fogságából, és eljussanak a tiszta szellemi világba. A gnoszticizmus a zsidó és a keresztény vallásba is megpróbált beépülni. A legtöbbet az ellene fellépő keresztény íróktól tudjuk róla.

Összefoglalás

1. Egyetértesz az alábbi állítással? Gyűjts érveket véleményed alátámasztására!

„Isten igéjét lehet egyedül is olvasni, de magyarázni, hirdetni, beszélni róla – vagyis előszóvá tenni igazán közösségben lehet.”

Hogyan befolyásolja álláspontodat az alábbi történet?

Amikor Kr. u. 384-ben Augustinus először találkozott Ambrosius milánói püspökkel, megdöbben, hogy a püspök némán olvasott, vagyis nem mondta ki hangosan a szavakat, ahogyan előtte mindenki más. A hangos olvasás ugyanis lehetővé tette, hogy az analfabéták is hallhassák a szöveget, akik a lakosság zömét jelentették abban az időben. A némán olvasás egyfajta lopott intellektuális élvezetnek számított abban a korban.

Segítő kérdések: Mit jelent a közösség a hitben? Mit ad hozzá a hithez a közös élmény? Volt-e ilyen élménye (akár pozitív, akár negatív) a tanulónak?

2. Készíts kiselőadást arról, hogy az alábbi emberek hogyan kapcsolódtak a magyar bibliafordítói munkához!

Komjáthy Benedek, Pesti Gábor, Heltai Gáspár, Méliusz Juhász Péter, Sylvester János, Nádasdy Tamás, Károli Gáspár, Káldi György

Hívjuk fel a tanulók figyelmét, hogy több forrásból dolgozzanak! Meghatározhatjuk a források jelegét is (internet, tankönyv, lexikon, folyóirat). Kérjük tőlük forrásmegjelölést, beszéljünk ennek módjáról.

3. Az alábbi gondolatok közül melyik a legérdekesebb számodra? Válaszodat indokold!

Az indoklásban szerepeljen valamilyen saját élmény, ezekre hivatkozzon a tanuló.

4. Gyűjtsetek olyan könyveket vagy filmeket, amelyek egy bibliai témát dolgoznak fel!

Beszélgétek meg, melyik mennyire épít a Bibliára, s mennyire a szerző saját gondolataira!

További szempont lehet, ha ezek kapcsolatára is felhívjuk a figyelmet.

5. Írj fogalmazást arról, milyen kapcsolatra utal a Biblia és olvasója között az itt látható kép!

Segítő kifejezések: rá támaszkodik, ránehezkedik, becsukta, bejelölte.

Segítő szempontok: Vajon milyen napszakban készült a kép? Vajon kinek készült? Vajon Dürernek miért volt fontos ez a téma?

24. Miért jöttem a világra?

Az óra célja

A diákok fedezzék fel, hogy mit jelent ezzel a kérdéssel valóságosan szembesülni! Figyeljék meg, hogyan jelenik meg ez a kérdés Mózes életében!

Kulcsfogalmak

identitás, szabadítás, Egyiptom

Frida Kahlo: *Mózes vagy a Teremtés csírája*

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó

Amennyiben van olyan diákunk, aki rajong a rockzenéért, kérjük meg, hogy egy pár perces beszámolóban mondja el, miért jellemző ez a mondat Jim Morrisonra.

2. Mozdulj! (1.)

Először a diákok egyenként magukban fogalmazzák meg válaszaikat, és írják is le egy-egy mondatban, ezek után osszák meg egymással, ha szeretnék. Ezután adjunk ki szerepkártyákat (pl. egyiptomi autószerelő, afgán menekült, olasz pizzafutár, angol tőzsdeügynök stb.). Írják meg válaszukat erre is. Igyekezünk a tanulók élethelyzetétől távoli vagy kifejezetten ellentétes szerepeket adni. Reflexiós kérdés: Megváltozott-e a válaszotok? Miért?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

Mózes születése, Mózes gyilkol és elmenekül (2Móz 1–2).

Mivel itt is hosszabb szövegről van szó, választhatunk alternatív lehetőséget az ige hely feldolgozására. Javaslát: kiscsoport. A kiscsoportok szerint szétdaraboljuk az igét. A csoportból egy narrátor meséli az igeszakaszt, közben a többiek játsszák. Amikor a narrátor eléri a szakaszuk végéhez, a színészek megmerevednek, és a soron következő kiscsoport veszi át azt a mozdulatot, amibe „belemerevedtek”, és innen folytatják.

4. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 1. bekezdése. Reflexiós kérdés: Mózes anyja vajon milyen jövőt szeretett volna gyermekének?

5. Hallottál róla?

Interdiszciplináris lehetőségek: Mit tanultak erről a birodalomról a tanulók a különböző tanórákon? Milyen jellegzetes épületek jellemzik ezt az időszakot? (Amennyiben lehetséges, mutassunk képeket Ramszesz építkezéseiről.)

6. Szerinted? (1.)

Idézzük fel a tanulókkal a xenofóbiáról tanultakat (kilencedikes anyag). Milyen lehet egy idegen nemzet tagjaként élni a többségben? Milyen ezt átélni tizenévesen?

7. Szerinted? (2.)

Ez a momentum azt akarja kiemelni, hogy Mózes nem azért lett egy nép vezére, mert „jó helyre született”, vagy mert „jó emberekkel barátkozott”. A nők sora pedig azt mutatja, hogy a zsidóság legnagyobb és legfontosabb történetében igenis kiemelt szerepük van a nőknek mint életadóknak, mint gondoskodással átkarolóknak. Mózes sorsa és rajta keresztül a zsidó nép sorsa nem egy önmegvalósító „macsó férfi” sorsát tükrözi, hanem egy olyanét, aki hálás volt és hálás lehet életéért az őt körülvevő nőknek, asszonyoknak.

8. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 3. bekezdése. Hangsúlyok: Az identitáskrizis olyan válság, amelyet nem lehet kikerülni. Persze lehetnek ilyenkor is jó és rossz döntéseink, de nehéz helyzetben könnyebben hoz az ember rossz döntést.

9. Szerinted? (3.)

Ilyen az, amikor haragosak vagyunk élethelyzetünk, saját döntésképtelenségünk, tehetetlenségünk miatt, és az így érzett, egyébként jogos és természetes dühöt valakire indokolatlanul „ráöntjük” (lásd a pszichológiában az acting out jelenségét). Reflexiós kérdések: Ismerős-e a tanulók számára Mózes haragja? Milyen rossz döntéseket tud az ember hozni tehetetlenségében és haragjában?

10. Mit jelent?

Kezdhetjük azzal, hogy feltérképezzük a tanulók tudását valamilyen módon erről a fogalomról (felhő, kérdve kifejtés stb.).

11. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg utolsó bekezdése.

12. Mozdulj! (2.)

Egyéni munkában kérjük a tanulóktól. Ennek megosztása nem szükségszerű, de mindenképpen töltsék ki a tanulók az üres buborékokat.

13. Rakjuk össze!

Idegen, bizonytalan, tehetetlen, korlátozott a cselekvésben.

14. Illusztráció

Frida Kahlo: *Mózes születése*

14. Szerinted?

Mi közülük lehet Mózeshez a képen látható történelmi személyeknek?

Fontos!

Amennyiben a következő tanórán a következő fejezettel haladunk tovább a tankönyvben, érdemes az igehek terjedelme miatt azok elolvasását házi feladatnak feladni.

Mivel a legtöbb feldolgozandó igazsággal ellentétben itt hosszabb szövegről van szó, érdemes az előző órán házi feladatként elolvasatni a tanulókkal és esetleg dramatikus eszközökkel behozni a következő óra elején (pl. Mutasd be egy mozdulattal az igazságokból a téged leginkább megérintő részt, a többiek találják ki).

25. El tudom-e érni a célt?

Az óra célja

A tanulók lássák meg, hogy Mózes, aki identitásválságában elhagyta Egyiptomot, milyen új erőt és kompetenciákat kapott a küldetéséből. A tanulók ismerjék fel, mitől lesz valaki jó vezető, melyek a vezetői kompetenciák. A tanulók ismerkedjenek meg Isten csodáinak bibliai leírásával, és gondolják végig, mit jelent a csoda fogalma, mit jelent a csoda az ő életükben.

Kulcsfogalmak

küldetés, JHVH, tíz csapás, kivonulás

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Hallottál róla? (2.)

Ma is nagyon sok erőfeszítést tesznek meg tudósok azért, hogy a Bibliában szereplő csodákat valahogyan „emészthetőbbé” tegyék, magyarázzák. Reflexiós kérdések: Vajon miért érzik ennek szükségességét? Vajon miért különleges csodák ezek? Melyek a hétköznapi csodák? Egy gyermek születése nem csoda?

2. Mozdulj

A feladatot illusztrálhatjuk olyan, mindennapokból vett példákkal, amelyek az emberi elme számára csaknem felfoghatatlanok, pl. Hogyan alakul ki egy magzat az anyaméhben? Egy virág hogyan alakul át gyümölcssé? Mekkora a világegyetem? Miért vesznek fel a kristályosodás folyamán az ásványok térgeometrikus formákat? Miért van gravitáció? Miért van esztétikus a világon? Ezek vajon milyen csodák? Hol a határ csoda és „nem csoda” között?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

Mózes elhívása, A tíz csapás (2Móz 3; 4; 7–12)

Hosszabb igehely, a feldolgozást érdemes alternatív módszerekkel segíteni. Az igehely ezzel együtt sokak számára rendkívül ismert lehet. Feldolgozási módszerjavaslat: csoport által támogatott differenciált oktatás.

4. Rakjuk össze!

	Mózes ellenvetése	Isten válasza
2Móz 3,11–12	<i>Ki vagyok én?</i>	<i>Bizony, én veled leszek!</i>
2Móz 3,13–14	<i>Ha majd elmegyek Izráel fiaihoz (...), és ők megkérdezik tőlem, hogy mi a neve annak, aki küldött engem, akkor mit mondjak nekik?</i>	<i>Vagyok, aki vagyok. Majd azt mondta: Így szólj Izráel fiaihoz: A „Vagyok” küldött engem hozzátok.</i>

2Móz 4,1–9	<i>Hátha nem hisznek nekem, és nem hallgatnak a szavamra?</i>	<i>Jelek: bot-kígyó, kéz-poklos, víz-vér</i>
2Móz 4,10–12	<i>Kérlek, Uram, nem vagyok én a szavak embere.</i>	<i>Ki adott száját az embernek? Majd én segítségedre leszek a beszédben, és megtanítalak arra, hogy mit beszélj!</i>
2Móz 4,13–16	<i>Kérlek, Uram! Küldj mást, akit küldeni tudsz!</i>	<i>Úr haragra gerjedt Mózes ellen, Áront adja mellé segítségül a beszédhez.</i>

5. Szerinted? (1.)

Mózes sorolta is az ellenvetéseit. Ha majd találkozom a népemmel, akiket alig ismerek, mit mondjak nekik, mi a neve annak az Istennek, aki elküldött engem? Ha majd azt mondják nekem, hogy nem is jelent meg neked az Úr, csak te találtad ki az egészet, akkor hogyan tudom őket meggyőzni? Ha majd meg kell szólalnom, és kiderül, hogy nemcsak ékesszóló nem vagyok, hanem kifejezetten nehézkesen fejezem ki magamat, nem válok-e nevetségessé? „Kérlek Uram! Küldj mást, akit küldeni tudsz!”

6. Hallottál róla? (1.)

Reflexiós kérdések:

Mit gondolsz, az Isten–ember kapcsolatban ki szólal meg először?

Gyűjtsetek minél több olyan nevet, amelyen akár ti, akár mások megszólítják Istent!

Gyűjtsetek olyanokat is, amelyeken nem lehetne Istent megszólítani!

7. A bibliai igeszakasz értelmezése

Főszöveg.

Hangsúlyok: Küldetés vállalása, erőmerítés a küldetésből. Aki megtalálja a küldetését, önmagát is könnyebben találja meg.

8. Rakjuk össze! (2.)

Hogyan reagál a fáraó Mózes kérésére (2Móz 5,1–5)? Nem engedi el őket, bár néha elbizonytalanodik. (Már így is sok a mihaszna nép az országban – mondta a fáraó –, és ti még abba akarjátok hagyni ezekkel a munkát?)

Soroljátok fel a tíz csapást (2Móz 7–12)!

1. vérré változtak a folyóvizek, elpusztultak a halak
2. békák lepték el Egyiptomot
3. tetvek
4. vadállatok (vagy: kártékony rovarok)
5. dögvész az állatok között
6. fekélyek borították az emberek testét
7. jégeső verte el a termés nagyját
8. sáskahad
9. háromnapos sötétség
10. meghalt minden elsőszülött egyiptomi, ember, állat

9. Szerinted? (2.)

Mózesnek az Istentől kapott küldetés lehetőséget adott, hogy megismerje önmagát, és megtalálja identitását.

Illusztráció

A király beszéde című film.

Fontos!

Mivel a legtöbb feldolgozandó igeszakasszal ellentétben itt hosszabb szövegről van szó, érdemes az előző órán házi feladatként elolvasatni a tanulókkal, és esetleg dramatikus eszközökkel behozni a következő óra elején (pl. Mutasd be egy mozdulattal az igeszakaszokból a téged leginkább megérintő részt, a többiek találják ki).

26. A biztos cél

Az óra célja

A tanuló ismerje meg a törvényadás helyét, előzményeit és hatását Mózes élettörténetén keresztül. A tízparancsolatról, magyarázatáról és értelméről a következő fejezetben lesz részletesen szó a káté alapján. Most csak a törvényadásról és a törvényekről mint egy népet meghatározó és Mózes életét befolyásoló jelenségről van szó.

Kulcsfogalmak

váratlan megszabadulás, törvény, szabadság, útmutatás, kapaszkodó

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó

A fenti idézet (2Móz 19,20) mintha Mózes magabiztosságáról tanúskodna. Miben válhatott biztosabbá Mózes? Mi segítette őt erre?

Csodák, tíz csapás: ezek során megbizonyosodhatott arról, amit 1Móz 3-ban ígért neki Isten, s amire ott kapott feladatot. Láthatta, hogy bár nem ékesszóló, de mégis képes Isten üzenetét elmondani a fáraónak; vagy hogy a fáraó ugyan keményszívű, de Isten nem fogja magára hagyni Mózes stb.

A „Mózes fölment” szakaszban már nyoma sincs a bizonytalanságnak, kételkedésnek, ellenállásnak.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz elolvasása/feldolgozása. Rakjuk össze!

Az igehelyeket ismét feldolgozhatjuk kooperatív technikákkal, vagy amennyiben feladtuk házi feladatnak, elkészíthetjük a táblázatot a tanulókkal, közös ellenőrzéssel vagy tanuló párokban, egymás ellenőrzésével.

A csodák a kivonulás után is folytatódnak. Gyűjtsd össze ezeket!

	Mi a csoda?	Milyen Mózes? Miben változott?	Hogyan viselkedik a nép? Miben változott?
2Móz 15,22–27	Édes lesz a keserű víz Márában.	Határozott. Nem kételkedik.	Zúgolódik. Hiába látta a csodákat.
2Móz 16,11–15	Isten fürjet és mannáat ad Izraelnek.	Követi Isten utasítását.	Zúgolódik. Hiába látta a csodákat.
2Móz 17,1–7	Mózes vizet fakaszt a sziklából.	Türelmetlen kezd lenni (Miért pereltek velem, miért kísértitek az Urat?).	Elbizonytalanodik. Egyre kevésbé biztos abban, hogy jó ötlet volt eljönni Egyiptomból.
2Móz 17,8–16	Izrael legyőzi Amálékot.	Elfáradt, de végrehajtja Isten akaratát.	Győzedelmeskedik, de ez a jel sem adja vissza biztonságérzetét.

3. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1–2. bekezdése. Hangsúlyok: „kemény nyakú nép”, újra és újra jeleket kívánnak, látják a csodákat, de nincs hatással az életükre.

4. Szerinted? (2.)

Vajon miért ilyen a nép viselkedése? Nem tud mit kezdeni a szabadságával. Ezt a kérdést dolgozza fel a feladat. Vajon az, amivel a diákok a szabadidejüket töltenék, mennyire lenne hasznos? Vajon mennyire lenne más a helyzet, ha az iskolai tanítás szűnne meg egyik napról a másikra, s valóra válna az álom: „ne legyen iskola”? Mit kezdenének a tanulók a hirtelen jött szabadsággal? Tudnák hasznosan a saját javukra fordítani?

Illusztráció: William Golding: *Legyek ura*

5. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 3–4. bekezdése. Hangsúlyok: törvény mint kapaszkodó a szabadságban.

Reflexiók kérdések: Mit jelent a teljes szabadság? Jó az, vagy rossz?

6. Mozdulj!

Példák lehetnek: Korlát a terasz szélén, figyelmeztető felirat egy elektromos kapcsolótáblán, iskolai házirend.

7. Szerinted? (3.)

Jan Milič Lochman teológusprofesszor a Tízparancsolat magyarázatáról írott könyvének *A szabadság útjelzői* címet adta, s a bevezetőben a következőképpen fogalmaz: „Hazulról hoztam a tapasztalatot, hogy nemcsak az újszövetségi »jó hír«, hanem már a Tízparancsolat is felszabadító üzenetet hordoz; már ez is »az evangélium másik formája«. Íme: nem vagyunk egyedül, magunkra hagyatva az élethalakítás sikeres vagy sikertelen kísérleteiben!”

A kérdés feldolgozásához jó alapot jelenthet a Hegyi beszéd is. Idézzük fel a diákokkal a tavaly tanultakat! Jézus a Hegyi beszédben magyarázza a törvényt. Idézzétek fel tavalyi tanulmányaitokból, hogy mi volt számára ebben a legfontosabb rendezőelv? Jézus törvényértelmezésében a szeretetre való szabadság a legfontosabb rendezőelv.

Hol kezdődik Jézus szerint a parancsolatoknak való engedelmeskedés és a szabadság? Jézus azt tanítja, hogy már a szívünkben, gondolatainkban kezdjük el a törvénynek való engedelmeskedést, ott, ahol nem lát minket senki, egyedül Isten.

Ezeket mutatja meg három példán keresztül: a gyilkosság, paráznság és a hamis tanúskodás kapcsán.

8. Hallottál róla? (2.)

Reflexiós kérdések: Vajon milyen az olyan gyerek, akit teljes szabadságban nevelnek? Boldog? És a környezetében élők? Vajon milyen hatással lennének ők a teljes szabadságban neveltire?

9. Hallottál róla? (1.)

További illusztráció ehhez a feladathoz: Az ókorban egyetlen, Mózes életét feldolgozó monográfia született, Alexandriai Philón filozófus tollából. A nagyjából az apostolokkal egy időben élt szerző semmit sem tudott se Jézusról, se tanítványai működéséről, viszont az akkori világ szellemi központjában élt, ahol a kor legnagyobb könyvtára állt a gondolkodó, író emberek rendelkezésére. Mózesről szóló könyvében a törvényadásról ezt írja: „Mózes célja az volt, hogy rámutasson arra, hogy a világegyetem atyja és alkotója, valamint a tulajdonképpeni törvényalkotó egy és ugyanaz. A többi törvényhozók minden teketória nélkül elrendelték, hogy mit kell tenni, és mi tilos, és megszabták a törvénysértők bűneit; mások pedig elméletben alapítottak és létrehoztak egy várost, majd az így megalkotott várost látták el alkotmánnyal, mely legmegfelelőbbnek bizonyult. Mózes viszont zsarnokinak tartotta, hogy a meggyőzést mellőzve osztogasson parancsokat, nemcsak úgy, mint szabadoknak, hanem mint rabszolgáknak is (...). Inkább javasol és biztat, mint parancsol, inkább buzdít, mint kényszerít.”

27. Az elveszített cél

Az óra célja

A tanulók érezzék át, hogy mit jelent biztos célokat, biztos pontokat elveszíteni, és mi az, ami segíthet ilyenkor nekünk. Annak a bemutatása, hogy a bizalmatlanság hogyan befolyásolja istenkapcsolatunkat.

Kulcsfogalmak

Bizalmatlanság, zúgolódás, aranyborjú

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szerinted? (2.)

A feladat célja, hogy a bizonytalanság emberi háttéréről beszéljünk. Fontos szerepet kap a beszélgetésben a vezető szerepe. Amennyiben lehetséges, és csoportunk képes rá, nyithatunk egy spontán szituációs gyakorlattal.

2. A bibliai háttér megismertetése. Hallottál róla? (2.)

Amennyiben lehetőségünk van rá, térképen nézzük meg a helyszínt, hol játszódik a történet.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

Mózes kémeket küld Kánaánba, A nép zúgolódása és bűnhődése (4Móz 13–14).

4. Mozdulj! (1.)

A számtalan bizonytalansági tényező mellett érthető, hogy a fáradt, vándorló nép nem akar bizonytalan kimenetelű csatába bocsátkozni. Ez a bizalmatlanság azonban árt az Istennel való kapcsolatunknak. Vajon érthető az aggodalmuk? Átélték a tanulók hasonló helyzeteket? Átélték-e olyan helyzetet, amikor valakiben nagyon meg kellett volna bízniuk, de valamiért nem mertek, és ezért egy kapcsolat – ha ideiglenesen is – megromlott?

5. A bibliai igeszakasz értelmezése. Hallottál róla? (1.)

Reflexiós kérdések: Mit gondolnak a tanulók, miben jó és miben rossz, ha a vezetettek kritikát gyakorolhatnak a vezetőkkel szemben? Van-e olyan helyzet, ahol érdemes kritikát gyakorolni, és van-e olyan, ahol esetleg nem javasolt? Hogyan gyakorolhatják ma a tanulók a „jus murmurandit” az iskolában, a társadalomban, otthon? Milyen jogképviselése van egy tanulónak az iskolában?

6. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 2. bekezdése.

Reflexiós kérdések: Vajon Mózes mint vezető jól reagál a zúgolódásra? Vajon Isten mint vezető jól reagál erre?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

7. Rakjuk össze! (1.)

Melyikük megoldása tetszik jobban (Mózes, Isten)? Miért? Mit látsz: hasonlóságot vagy különbséget?

8. Mozdulj! (2.)

Egyiptom: Ápisz-bika, Ozirisz megtestesítője, termékenységszimbólum. Szarvai között hordozza a feltámadó és legyőzhetetlen napot. A mezőgazdasághoz köthető ünnepek állata. Mai párhuzam: 1989. december 15-e éjjelén Arturo Di Modica olasz-amerikai művész a Wall Streeten egy 3,2 tonnás, bikát ábrázoló bronzszobrot helyezett a tőzsde épülete elé, illegálisan. Reflexiós kérdések: Miért pont borjút készítettett a nép Mózes távollétében? Mire emlékeztette ez őket? Szerintetek mit akart kifejezni a művész (charging bull) a Wall Streeten?

9. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 3. bekezdése.

10. Rakjuk össze! (2.)

Miért zúgolódott a nép? Bizonytalanságot éreztek, nem mertek belevágni egy bizonytalan kimenetelű csatába.

Mit tett a nép a kémek üzenetét hallva? Megrettentek.

Mi lett ennek a következménye? Az Isten első szándéka szerint nem kísérte volna őket tovább, Mózes könyörgésére végül mégis tovább kíséri a népet, de a vétkező generáció már nem láthatja meg az ígéret földjét.

Mire mutat rá az aranyborjú története? Az egyiptomi gyökerek, a kényelmes jólét ismerete (ha ebben a zsidóknak nem is volt részük) elbizonytalanította őket, és elhomályosította az Isten nekik tett ígéretét.

28. A beteljesült cél

Az óra célja

A tanulók lássák meg, hogy Mózes Isten segítségével megtalálta és beteljesítette élete célját. A tanuló gondolkozzon el azon, vajon mi az ő élete célja, és hogy a Mózes élete alapján tanultakból milyen tapasztalatokat tud levonni ezek beteljesítéséhez? Gondolkozzon el a tanuló, hogy mi szükséges saját céljai beteljesítéséhez!

Kulcsfogalmak

feladat, harc, beteljesült cél, beteljesült küldetés

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (2.)

A feladatot kiegészíthetjük azzal, hogy a papír egyik lapjára rajzoljuk fel, amit Mózes láthatott, a másikkra pedig azt, amit mi szeretnénk látni hasonló helyzetben (amikor beteljesítettük életküldetésünket. A feladat laza, de a rajzokból nagyon sok minden kiderülhet, ezért mindenképpen foglalkozzunk kicsit azok elemzésével.

2. Hallottál róla?

Reflexiók lehetőségek: Egyetértesz a kutatások eredményével? Miért? A te rajzodon vajon melyik kap nagyobb hangsúlyt? Miért?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

Mózes éneke, Mózes halála (5Móz 32,1–18.44–52; 34).

4. Mottó

Vajon mit ért ez alatt a mondat alatt az író? Tényleg csak halálunk előtt válik láthatóvá életünk értelme? Tisztábban látunk majd akkor?

5. A bibliai igeszakasz értelmezése

A főszöveg 1–2. bekezdése. Hangsúlyok: Aggódás és kétségbeesés ellen segítség, hogy megtaláljuk a „fókusz”: Istent. Nem tétlenség, hanem felismerjük, hogy mit tehetünk mi, és mit bízunk Istenre.

6. Mozdulj (3.)

A feladat nagyon sok időt vesz igénybe, de mindenképpen érdemes vele foglalkozni. A tanulók válaszolhatnak a kérdésekre egyénileg, de fontos, hogy megbeszéljék. Mivel a válaszok lehetnek egészen privát jellegűek is, használjunk vegyes összetételű kiscsoportokat, ahol a kérdésekre adott válaszokat

egymás között beszélhetik meg a tanulók. A feladat végén bontsuk a csoportokat, és tartsunk egy közös beszélgetést a kérdésekről és az azokra adható válaszokról.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

7. Szerinted? (1.)

Egy nép vezetőjeként végrehajtotta az Isten által rá bízott feladatot minden nehézség és fenyegetettség ellenére. A nép kiszabadult a szolgaságból, de ezzel párhuzamosan Mózes élete is megszabadult bizonytalanságaiból, fojtogató identitásválságából.

8. Szerinted? (2.)

Minden tanuló adjon erre választ, a válaszokat írjuk fel valahová.

9. Rakjuk össze!

Mózes éneke alapján (5Móz 32,1–18) töltsétek ki az alábbi táblázatot!

Milyen az Úr?	Milyen költői képeket használ Mózes az Úrra?	Isten mely cselekedeteire építi ezt Mózes?	Milyen a nép ezzel szemben?
<i>Kőszikla Tetteiben tökéletes Igazságos Hű Igaz Egyenes</i>	<i>Kőszikla, sasszárny</i>	<i>Az embert megteremtette, alkotta, erőssé tette. Népét körülvette, gondja volt rá, vezette, sasszárnyon hordozta, táplálta.</i>	<i>Fonák, hamis. Elhízott, kirúgott a hámból, elvetette Istent, elhagyta szabadítóját, bosszantotta Istent tévelygéseivel.</i>

Összefoglalás

1. Készíts képzeletbeli interjút a fáraóval vagy a fáraó lányával, amelyben a gyermek és a felnőtt Mózesről érdeklődsz!

Szemponatok: Az interjúban ne csak a tényyszerű adatok szerepeljenek, hanem a tanulók igyekezzenek érzésekkel, drámai elemekkel színesíteni azt.

2. Írj naplót egy héber ember nevében, aki részt vett a kivonulás és a pusztai vándorlás történetében!

Szemponatok: A naplóban ne csak a tényyszerű adatok szerepeljenek, hanem a tanulók igyekezzenek érzésekkel, drámai elemekkel színesíteni azt.

3. Ismertesd az alábbi kifejezésekhez tartozó mózesi történetet! Egy kifejezéshez több történet is tartozhat.

Gyékénykosár – Mózeset ebbe teszi anyja.

Bába – A bábák igyekeztek megmenteni a zsidó gyermekeket.

Fáraó – Nem akarja elengedni a szenvedő népet.

Csipkebokor – Isten innen szól először Mózesnek.

Bot – Isten ereje van benne, számos csoda fűződik hozzá (kígyóvá változás, vízfakasztás, tenger kettéválasztása).

Áron – Mózes testvére, segédje és szóvivője.

Sáska – A tíz csapás egyike (8.).

Páska – Az indulás előtt már nincs idő a tészta megkelesztéséhez, később a szabadulás ünnepének neve.

Arany – Aranyból készült borjút készít a türelmetlen nép.

Tenger – A Vörös-tengert választja ketté Mózes.

Kő, víz – Mózes vizet fakaszt a sziklából.

Kém – Mózes kémeket küld Kánaánba.

Pusztaság – Félsivatagos terület Egyiptom és Kánaán között (Sínai-félsziget).

Hegy – Sínai-hegy, itt kapja Mózes a törvényeket.

Fürj – Ezzel táplálja Isten az éhező népet a pusztában.

Borjú – Az aranyborjú készítése.

4. Írj fogalmazást arról, milyen változásokon ment át Mózesnek az Istennel való kapcsolata! Melyek voltak a mélypontok?

Mélypontok lehetnek: megöli az egyiptomi férfit, elmegy pásztornak, nem sikerül a fáraót jobb belátásra bírnia, a nép zúgolódása, az aranyborjú állítása.

5. Jelöld az összetartozó kifejezéseket! Mondd el, mit tudsz ezekről!

szabadság – törvény

istenfélelem – bába

beszéd – Áron

kemény szívűség – fáraó

zúgolódás – nép

6. Készíts Mózes történetéből gyermekeknek szóló játékos feladatokat!

Te válaszd ki, hogy mely korosztálynak mely történeteket tanítanád meg, s dolgozz ki pár gyermekórai feladatot számukra.

Mindenképpen adjunk metodikai támpontokat a feladathoz!

Keresztrejtvény megfejtése: *Hogy csak kettőt kaptam.*

29. Ne legyen más istened! Ne vedd hiába Istened nevét! Szenteld meg az ünnepnapot!

Az óra célja

A tanuló ismerje meg az első három parancsolatot és ezek értelmét. A tanuló próbálja meg ezeket saját életén értelmezni.

Kulcsfogalmak

bizalmi kapcsolat, Isten ábrázolása, ikon, tabu

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó

Reflexiós kérdések: Mire gondolhat Burbank? A diákok keressenek életrajzi adatokat róla, amelyek alapján közelebb kerülhetnek a mondat értelméhez!

2. Szerinted? (1.)

Kezdhethjük a feladatot azzal, hogy felírjuk a táblára azokat a dolgokat (tárgyakat), amelyeket a tanulók a legfontosabbnak tartanak az életükben. Kérdezzük meg: Tudnánk-e nélkülük élni? Mit mindenre lennének hajlandóak, hogy ne veszítsük el ezeket? Fontos, hogy nemcsak tárgyakkal alakíthatunk ki ilyen függő kapcsolatot.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

Az első, második és harmadik parancsolat (2Móz 20,1–11).

4. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 1–2. bekezdése. Hangsúlyok: Az istenkapcsolat mint bizalmi kapcsolat. Ez a bizalmi kapcsolat nem függővé, hanem szabaddá tesz.

5. Hallottál róla? (1.)

Interdiszciplináris lehetőségek: Mit tanultak a tanulók az ikonábrázolásról? Milyen szabályok szerint készülnek az ikonok? Miért?

6. Szerinted? (2.) Kép

A magyarországi evangélikus templomok díszítettségük és a bennük található „képi anyagok” tekintetében is nagyon változatosak. Oltárkép azonban a templomok legnagyobb részében van. Indíthatjuk azzal a feladat feldolgozását, hogy ki milyennek találja a templomában található oltárképet? Indokolják

meg a tanulók a válaszukat? Ha az iskolában, iskolai kápolnában, istentiszteleti helyen új oltárképet állítanának, mit fejezne az ki?

Használjuk illusztrációnak a képet (Balatonboglári templom). Aknay János Munkácsy Mihály-díjas, Kossuth-díjas festőművész 2010-ben adományozta a gyülekezetnek a képet, amely evangélikus templomaink legértékesebb kortárs alkotása.

Reflexiós kérdések: Miben újszerű a képe? Miben különleges?

A kép elérhetőségei: <http://asztali.lutheran.hu/megjelent-cikkek-rendezvenyeinkrol/hann-ferenc-aknay-janos-oltarkepenek-avatasa/images/imageinnercontentproxy.2011-04-26.9852389161?isImage=1>.
<http://asztali.lutheran.hu/megjelent-cikkek-rendezvenyeinkrol/dr.-rethelyi-miklos-aknay-janos-balatonboglari-oltarkepenek-avatasara/leadImage>.

7. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 3. bekezdése. Hangsúlyok: Gyakorlati támogatás ahhoz, hogy Istent helyesen ismerjük meg.

8. Szerinted? (3.)

Vajon ezek a mondatok Isten nevének hiába való vételei?

„Istenem, de gyönyörű ez a kert!”

„Úristen, itt mászik egy pók!”

„Isten nem nézi jó szemmel, amit csinálsz!”

„Segíts magadon, Isten is megsegít.”

A kérdés azért is dilemmatikus, mert aki Istennel személyes és aktív kapcsolatban van, az talán ügyel arra, hogy ezt a kapcsolatot ne felszínes módon élje meg. Akinek nincs kapcsolata Istennel, az pedig nem érzi problematikusnak, hogy közléseiben mondjuk Isten nevét használja. Ha Isten nevét, bárminemű ábrázolását vagy a vele való interakcióinkat megfontolás nélkül és felületesen tesszük, akkor ugyanúgy erodálódik a vele való kapcsolat, mintha csak egy másik emberrel tettük volna ezt.

9. Mozdulj!

Bontsuk két részre a feladatot! Először beszéljük meg a feladat második felét!

(Soroljatok fel mai tabukat! Fogalmazzátok meg saját szavaitokkal, mit jelent a kifejezés: „tabutéma”!

Gyűjtsetek olyan mai regényeket, filmeket, amelyekben valakinek a neve tabu!)

Készítsünk asszociációs felhőt!

10. Hallottál róla? (2.)

A „tabu” témáját felkínálhatjuk kiselőadás-témaként is. Ajánlott irodalmak a témában: Mircea Eliade: *Vallási hiedelmek és eszmék története; A szent és a profán*. Dr. Hunyadi László: *A világ vallásföldrajza*.

11. Mozdulj!

Vitassátok meg, hogy mi Codringtonhoz hasonlóan azt kezeljük-e tabuként, aminek nagy, szent erőt tulajdonítunk!

Reflexiós kérdések: Mennyiben változtatta meg a tanulók véleményét a tabu fogalmáról a felolvasott rész?

12. Rakjuk össze!

Mi az első három parancsolat lényege?

Természetesen sokféle megoldás adható. 1. Az Istennel való kapcsolat bizalmi kapcsolat. 2. Ez a bizalmi kapcsolat személyes, árt neki, ha felületesen vagyunk benne. 3. Ez a kapcsolat időben és térben zajlik, és ha mi ezekben a terekben és időben felületesen vagyunk jelen, az árt ennek a kapcsolatnak.

Kiegészítő feladatok

Mozdulj!

A „Ne legyen más istened...” parancsolatot többféle módon fordíthatjuk: „...énelőttem; szíнем előtt; velem szemben. Próbáljátok meg ízlelgetni a kifejezések jelentéseit a szituáció megváltoztatásával (pl. ne legyen más barátod énelőttem; szíнем előtt, velem szemben...)!
A mai, sokféle lelkeségű, sokféleképpen hívő világban szerintetek melyik fordítás a legidősebb?

Mozdulj!

Keress olyan hasonlatokat, körülírásokat, képeket, történeteket, műalkotásokat, amelyek segítségével megszólíthatóvá válik számodra Isten, de amelyek mégsem szegik meg az első parancsolatot!

Szerinted?

A Tízparancsolat kétszer szerepel a Bibliában. A szombat nap törvénye ráadásul két különböző módon: 2Móz (a teremtéstörténetre hivatkozik) és 5Móz (a kivonulásra hivatkozik). Milyen különbségeket látnak a tanulók? Vajon mi lehet ezek oka?

A szombat törvénye kiterjed az állatokra is, mindenre, „ami kapudon belül van”, de a munkát nem definiálja. De szerintetek mi lehet az a munka, amelyet nem lehet végezni? És mi volt az a munka, amit végezhettek?

30. Tiszteld apádat és anyádat!

Az óra célja

A diákok lássák meg a szülői hivatás fontosságát és azt, hogy szülővé válni egyszersmind azt is jelenti, hogy Isten munkatársává leszünk, ennek minden dicsőségével és felelősségével lenni. A diákok mérlegeljék a szeretet és a tisztelet jelentését és jelentésbeli különbségét, próbálják meg önmagukra értelmezni a parancsolatot.

Kulcsfogalmak

egymásra épülő parancsolatok, szülői hivatás, felelősség, Isten munkatársának lenni, tisztel, szeret

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (2.)

A feladatot többféle módon is megoldhatjuk. Csinálhatjuk kiscsoportban, ahol a csoporttagoknak közös sorrendet kell kialakítaniuk egy sor előre megadott érték alapján. Itt a tanulók lehetőséget kapnak arra, hogy érvekkel támasszák alá elképzelésüket, véleményüket, és ezt közöljék a csoporttársaikkal. Emellett sor kerül egy konszenzusos megállapodásra, hasonlóra, mint ahogyan a törvényhozás ma-napság zajlik.

2. A bibliai igeszakasz elolvasása

A negyedik parancsolat (2Móz 20,12).

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai háttér megismertetése, Mozdulj! (4.)

A bibliai igéket feldolgozhatjuk kiscsoportban is (Miben egészíti ki az ige a negyedik parancsolat értelmét? Mit jelent ez alapján tisztelni a szüleinket?)

4. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1–2. bekezdése. Hangsúlyok: Az első három parancsolat és a többi parancsolat kapcsolata. A parancsolatok egymásra épülése.

5. Szerinted? (1.), A bibliai igeszakasz magyarázata

A kérdésre adott válasz sok mindentől függhet, például attól, hogy valaki miért veszi olyan komolyan a törvények betartását. Ha félelemből teszi, nem biztos, hogy ráérez arra, hogy itt a konkrét törvényi szabályozáson valami túlmutat. Azonban ha valaki mondjuk meggyőződéses filantróp, mert úgy látja, hogy minden embertársunk megérdemli, hogy szeretetet és megbecsülést kapjon tőlünk, akkor nem jár messze az első három parancsolat Istenétől. A történelemben nagyon sok olyan törvényi szabályozás került napvilágra, amely kihagyta Istent a törvények értelme mögül, sőt ma sok ország törekszik is erre a szétválasztásra (kérdés, hogy Magyarország hogyan áll a kérdéshez). Ebben az esetben azonban fel lehet tenni a kérdést, hogy milyen vezérelv szerint működik a törvényalkotás. Ez általában egy adott ország alaptörvénye, vagy alkotmánya, amelyet azonban viszonylag könnyen lehet módosítani, és ez könnyen visszaélésekhez vezethet (Németország, Weimari alkotmány módosítása 1933, Magyarország, új alaptörvénye, 2012).

6. A bibliai háttér megismertetése

A főszöveg 3. bekezdésének elmesélése. Hangsúlyok: szülőként Isten munkatársává válni.

7. Mozdulj! (1.)

Reflexiós kérdések: Érezheti-e a felsorolt érzések közül bármelyiket egy gyermek? Milyen esetben lehetséges ez? Vajon szükséges, hogy a gyerekek ezt átéljék? Melyiket igen, melyiket nem?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. Szerinted? (2.)

Érdeemes a feladatot konstruktívan megközelíteni, ezért is választottuk az egyik hangsúlyos kérdésnek, hogy miért lehet tisztelni a szüleinket. A feladat életkori sajátosságok miatt is fokozott érzékenységet kíván a tanártól. Csak annyira menjünk a kérdések mélyére, amennyitől senki sem érintődik meg túlságosan, ugyanakkor fontos, hogy a tanulók kritikájára felkészülten és adekvát módon tudjunk reagálni, és ne utasítsuk vissza.

9. Szerinted? (3.)

Fontos, hogy a tanuló egyrészt érezze át, hogy a szülői hivatás gyakorlása sokféle (például különböző életkorokban különböző) nehézséget jelent, és nagyon sok találékonyságot, rugalmasságot igényel. Nem könnyű jó szülőnek lenni, de elég „elég jó szülőnek” lenni (Donald Winnicott). Az elég jó szülőségnek is van azért alapkövetelménye: ez pedig a szülői szeretet.

10. Hallottál róla?

Lutherrel ezeket a ma nagyon nehezen elfogadható mondatait nem szabad a történeti kontextusból kivenni. Lutherrel ezeket a szavakat történelmi beágyazottság, társadalmi forma, és annak működési módja mondatja ki. Ez nyilván a feudalizmus, és az azt működésben tartó hűbérúri rendszer. Ebben a rendszerben az aránytalanul megosztott hatalmi és anyagi feltételeket hasonlóan felosztott felelősség is jellemezte. Ebben az értelemben a királynál összpontosult minden vagyon és hatalom, ugyanakkor (és erre Lutheren kívül nagyon kevesen hivatkoznak) minden felelősség is, ahogyan ma egy szülő is felelősséget kell, hogy vállaljon cselekvőképtelen, vagy korlátozottan cselekvőképes gyermekei tetteiért. Luther idealizmusa ezen a téren is kézzelfogható: Ha a király, de minden hatalmat gyakorló ember úgy viseltetne alattvalóival, mint egy jó, istenfélő szülő, nem lenne semmi baj a számunkra ma, a demokrácia szemüvegén keresztül oly igazságtalannak tűnő feudalizmussal sem.

11. Rakjuk össze!

Hogyan tartozik össze a Tízparancsolat két kőtáblája?

Egymásra épülnek. Csak az első három parancsolat az, ami a többi törvényt számunkra élővé, érthetővé és átélhetővé, és nem csak kötelezően betartandó szabályozássá teszi, ahol motiváló erőt csak a retorzióktól való félelem jelenthet. (Itt érdemes lehet kicsit elidőzni a tanulókkal a motiváció kérdésénél. Kit mi motivál? A retorziótól való félelemnél van jobb motiváló erő!)

Mit jelent a negyedik parancsolatban a tisztelet?

A „tisztelet” szó a héberben ráadásul a „fontos” és „súlyos” szavak rokon értelmű kifejezésével szerepel, és közel áll az Istennek kijáró dicsőség jelentéséhez. A szüleink iránti tisztelet elvárása abból ered, hogy a gyerekek világra jöttében és felnevelésében a szülők Isten munkatársai.

Kiegészítő feladatok

Szituációs feladat

- 12 éves gyerek havonta egyszer péntek este 10-ig elmehet a barátaihoz. Egyszer buli van, ezért éjfélig szeretne maradni.
- Gyerek: „Ismeritek, akiknél leszek, speciális alkalom, mindenki marad éjfélig, én is szeretnék, bízzatok bennem.”
- Szülő: „Ha egyszer engedünk a szabályból, akkor mindig engedni kell, nem bizalom kérdése, hanem szabálykövetés.”
- Mi lesz a megoldás?
- Hogyan lehet ebben az esetben a tiszteletet megélni/kifejezni?
- Milyen problémák létezhetnek a szülők és gyermekek között?
- Hogyan lehet megoldani ezeket?
- Miért nem lehet könnyű szülőnek lenni?
- Miért nem lehet könnyű gyereknek lenni?

Szerinted?

Sajnos nem mindenki élhet családban. Milyen lehet család nélkül élni?

Milyen lehet fél családban élni, egy szülővel?

Hallottál róla?

Adolf Hitlernek, a történelem egyik leghírhedtebb politikai vezetőjének apjához való viszonya bizonyos értelemben megmagyarázza a fellépését és szerepvállalását. Ugyanis az apja – sok más korabeli német apával egyetemben – úgy gondolta, már nem viszi tovább, de állandó félelemben volt attól, hogy kevesebb lesz. Egy hivatali címért, vagy egy életjáradékért eladta személyes szabadságát. Ez a családi

minta, amely magában hordta a kikerülhetetlen serdülőkori lázadást az apa ellen, döntő jelentőségű volt Hitler hatalomra jutásának történetében. Hitler volt úgymond az a serdülő, aki visszautasította, hogy ilyen apává váljék, s aki eltérő karriert választott: a bandavezérét, aki megkövetelte magának a csodálatot, terrort alkalmazott, és ravaszul olyan bűntettek elkövetésébe vonta be csodálóját, amelyekből nem volt visszaút. A szülői kudarcok kegyetlen haszonélvezője lett.

31. Ne ölj! Ne paráználkodj! Ne lopj!

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg a parancsolatokat és tágabb jelentésüket. Próbálják életükre vonatkoztatni a parancsolatokat, és keressenek olyan élethelyzeteket, ahol ezek az igék valóságos üzenetként jelenhetnek!

Kulcsfogalmak

beszéd, igei útmutatás, gyilkosság és ölés, paráznaság a házasságban és más istenekkel, önmagam és mások meglopása

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó

„Meggyilkolhatsz egy gyilkost, de a gyilkosságot ezzel nem gyilkolod meg.” (Martin Luther King)

A mottót feldolgozthatjuk előre kiselőadásként is.

Reflexiós kérdések? Martin Luther King munkásságának alapján mit gondolsz, mit jelenthet ez a mondat? Mivel lehet akkor a gyilkosságot meggyilkolni?

2. Mozdulj! (2.)

A 2. világháború náci főbűnösei felett zajló nürnbergi per 1946. október 1-jén ért véget, ahol tizenkét vádlottat kötélt általi halálra ítélték. Magyarországon 1990-ig volt jogszerű halálbüntetés, az utolsó kivégzés 1988. július 14-én volt. Az utolsó kivégzett Vadász Ernő volt, aki a vád szerint egy férfit brutálisan megkínzott és megölt. Magyarországon 2015-ben a kormánypárt és bizonyos szélsőjobboldali ellenzéki pártok újra felvetették a halálbüntetés bevezetésének gondolatát, de ezt akkor számos nemzetközi jogvédő szervezet kritikája illette, illetve az Európai Unió, az Európai Parlament június 10-én állásfoglalásban utasította vissza. A szervezet mélységesen elítélte az akkori miniszterelnöknek a halálbüntetés visszaállítását fontolgató szavait. Az Európai Unió tagjainak ugyanis vannak jogi köteleességei és szerződésai is, amelyeket nem tanácsos egy tagországnak sem megkerülnie; ilyen például Alapvető jogok európai chartája.

Illusztráció: Tim Robbins: *Ments meg, Uram!* (film).

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

Az ötödik, hatodik és hetedik parancsolat (2Móz 20,13–15).

4. A bibliai igeszakasz értelmezése

A főszöveg 1–2. bekezdése.

5. Mozdulj! (1.)

Különösen fontos ez a tény a kisgyermekes szempontjából, ugyanis körülbelül hétéves korra alakul ki az a képességünk, hogy élesen el tudjuk határolni a valóságot a fikciótól. Ezért korhatáros sok film, ugyanakkor a direkt gyerekeknek szánt műsorokban is nagyon sok az erőszak. Illusztráció: http://indavideo.hu/video/Tom_es_Jerry_-_The_Yankee_Doodle_Mouse. Bár a Tom és Jerry rajzfilmeket eredetileg a negyvenes évektől felnőtt közönségnek vetítették, hamar helyet kapott a gyermekmatinéban is. Illusztráció 2 (angol nyelvű): <https://www.thisismyjam.com/song/life-of-brian/childrens-matinee-at-the-colosseum>.

Ezeknek a hatásoknak nagyon nagy szerepük van abban, hogy egyre nagyobb számban jelennek meg magatartászavarok és különböző indulatkezelési problémák az iskolákban is. „A gyerekek életük legfontosabb szféráiban magukra hagytak, a sebek, amelyeket elsősorban a családi élet és az iskola kudarcjai ütnek, kezeletlenül szorongásokká, indulatokká mérgesednek és ez a lelkiállapot fogékonyá tesz a képernyőről áradó durva erőszakra, a könyörtelen agresszivitásra” – olvashatjuk Ranschburg Jenő *Szemben a képernyővel* című tanulmányában.

6. Hallottál róla?

Ez a párhuzam leginkább Hóseásnál jelenik meg. A könyvben végig a próféta és feleségének kapcsolata az Isten és a választott nép megromlott kapcsolatát illusztrálja.

7. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 3–4. bekezdése. Hangsúlyok: paráznaság és házasság kapcsolata, a paráznaság és a titok összefüggése, paráznaság a jézusi etikában.

Reflexiós kérdések: Vajon a tanulók hogyan érzik, súlyosabbak ezek a definíciók az általunk eddig erről a témáról tanultaknál, eddig szerzett ismereteiknél? Vajon ma mennyire jellemző a paráznaság és a titok kapcsolata? Miért? Miben más a jézusi etika megközelítése a paráznaság témakörében, mint az ószövetségi magyarázat?

8. Szerinted? (1.)

Ez mindenképpen érzékeny témának számít ebben az életkorban. Kerüljük a kinyilatkoztatást vagy a felületes moralizálást. Bármennyire is úgy tűnhet, hogy nem igazán befolyásoljuk ilyen témában a tanulókat, ez a téma olyan fontos, hogy a legkisebb általunk elejtett információmorzsa is jelentékeny módon befolyásolhatja a gyermekek elképzelését az egyház és a szexualitás viszonyáról. Tehát mielőtt bármely igazságot közölnénk a diákokkal a saját véleményünk szerint, alaposan tájékozódjunk a témában! A tankönyv második részében ennek a témának alapos megközelítésére nyílik lehetőség!

9. Szerinted? (2.)

A kérdések segíthetnek abban, hogy a diákok elgondolkodjanak arról, hogy mi az, amit biztosan az eltulajdoníthatatlan tulajdonuknak tekintenek. Ne felejtjük el, hogy az elvontabb dolgokban is érezhetjük magunkat meglopva (Apám mindig azt mondta, hogy szálnalmas vagyok és gyenge. Meglopta az önbecsülésem, hogy magának legyen több belőle ezáltal. Azt hazudtam magamnak, hogy megbocsátottam neki, ezzel megloptam a saját önismeretemet.)

10. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése

A főszöveg 5–6. bekezdése.

Reflexiós kérdések: Milyen tettek gyengíthetik egy ember életésélyeit vagy boldogságra való lehetőségeit? Mi készíthet valakit lopásra, gyilkosságra, paráználkodásra? Van olyan ok, amely számotokra igazolja a cselekedetet?

11. Mozdulj! (4.)

Időtakarékossági megfontolásból kiscsoportban dolgozzuk fel a feladatot. Helyezzünk hangsúlyt arra, hogy a döntéseinknek nemcsak saját magunkra, hanem rokonokra, családra, közösségre, világra gyakorolt hatása is van, ezek pedig összefüggenek egymással!

12. Rakjuk össze!

A „ne ölj!” nemcsak az élet konkrét kioltását tiltja, hanem minden olyan tettet, amely gyengíti egy ember esélyét életének és boldogságának megőrzésében.

A házasságtörés (paráznaság) a házasság szabályainak megszegését jelenti. A házasság két ember kapcsolatát, közös életét, családját védi a nyilvánosság előtt, jogi és közéleti eszközökkel.

Jézus két irányba is kiterjeszti a paráznaság jelentését. Egyrészt nem engedi meg a válást. Másrészt lényegében már azt is paráznaságnak nevezi, amikor valaki „kívánsággal tekint” más házastársára.

Lopni nem csak valaki mástól lehet. Aki nem őszinte önmagához, vagy a szavakat mások kárára használja, az igazságot lopja meg. Aki helyesnek hazudja a rosszat, az saját lelki békéjét lopja el önmagától. Aki mástól lop, az azt gondolja, Isten nem képes megadni neki az életéhez szükséges feltételeket, ezért nemcsak a másik embert, hanem végső soron önmagát is meglopja.

32. Ne tanúskodj hamisan!

Az óra célja

A diákok lássák meg, hogy az ember fontos kincse a becsülete és a jó híre. Ismerje fel, hogy ember-társunk, felebarátunk védelmében ezeket is meg kell óvnunk. A tanulók ismerjék meg a nyolcadik parancsolat tágabb értelmét, és próbálják meg saját magukra vonatkoztatni.

Kulcsfogalmak

jó hír, becsület, hazugság, hamis tanúskodás, reservatio mentalis

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

Beszélni ezüst, hallgatni arany. A felesleges és veszélyes beszéd jelentőségével és hatásaival már a korai keresztények is találkoztak. Ahogy megszaporodott és szélesedett a külső, nem keresztény körökkel való kapcsolat, és egyre fokozódott a kommunikáció, úgy egyre inkább középpontba került a szó ereje, mind pozitív, mind negatív értelemben. Már a korai keresztényeknél tudunk olyan remetékéről, akik hallgatási fogadalmat tettek (bár ezt nem csak a kereszténységben gyakorolták), később pedig olyan

szerzetesrendek alakultak, amelyeknek tagjai hallgatási fogadalmat tettek (például a trappisták, a karthauziak és a kamalduiak).

Pál apostol is ezért írja az Efezusi levélben: Semmiféle bomlasztó beszéd ne jöjjön ki a szátokon, hanem csak akkor szóljatok, ha az jó a szükséges építésre, hogy áldást hozzon azokra, akik hallják.

2. Mottó

Az idézet kapcsán gondolkodjunk el azon, hogy miben és hogyan tud becsapni minket a saját magunkról hallott vélemény. Reflexiós kérdések: Kit mennyire befolyásol? Mitől függ ez?

3. A bibliai háttér megismerése

A főszöveg 1. bekezdésének elmagyarázása. Hangsúlyok: pletyka, városi legenda (esetleg bulvárlapok, oldalak).

4. Szerinted? (1.) Kép

Igyekezzünk úgy megfogalmazni és interpretálni a feladatot, hogy könnyen előfordulhat, hogy csoportjainkban is vannak olyanok, akik a pletyka eszközén keresztül valamilyen iskolai zaklatás (mobbing) áldozatai. Csoporton kívüli példát keressünk erre (és lehetőleg osztályon kívülit is).

A kép alapján beszéljétek arról, hogy milyen csatornákon történik ez a folyamat!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

5. A bibliai igeszakasz elolvasása

A nyolcadik parancsolat (2Móz 20,16).

6. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 2–6. bekezdése.

A főszöveget bonthatjuk kétfelé is, a 2–3. bekezdésben a jó hírnév és a becsület kerül fókuszpontba, a 4–6. bekezdésben a hamis tanúzás.

7. Mozdulj! (2.)

A két fogalom között egészen elmosódik a határ. Nyilván szituációfüggően lehet szó éppen hamis tanúskodásról, mondjuk egy bíróságon (amit szélsőséges esetben 2–8 évig letöltendő szabadságvesztéssel is büntethetnek), de vajon amikor azt hazudjuk valakinek, hogy nem leszünk otthon a hétvégén, közben pedig csak nem akarjuk, hogy az illető bekopogjon hozzánk pihenésünk idején, vajon nem hamisan tanúskodunk-e éppen saját ügyünkben? Az igazság elhallgatásánál mindig fontos a szándékot is figyelembe vennünk (lásd: kegyes hazugság, mondjuk egy beteg esetében).

8. Hallottál róla?

A reservatio mentalis a katolikus restauráció egyik elmés eszköze volt a 16. században, amelyet a jezsuita szerzetesek fejlesztettek tökélyre.

9. Szerinted?

Ma a világ egyik nagy globális szintű problémája, hogy a tömegkommunikáció kiszélesedésével és az információs mennyiség megnövekedésével párhuzamosan egyre nehezebb megszerezni a hiteles információkat, viszont egyre könnyebb manipulálni őket. Ma már egészen professzionális méreteket ölt a híreket olvasó tömegek befolyásolása, sok olyan szervezet, cég van, amelyek adathalászzal és egyéb eszközökkel a mi igényeink vagy a megbízók igényei alapján módosítják a felénk eljuttatott információkat, hogy befolyásolják tetteinket. Ma éppen ennek a hatásait érezhetjük globális szinten. A pénzügyi szektorban például ilyen teljesen legális eszköz az úgynevezett shortolás, amikor gyakran

mesterségesen keltett vészjósló álhírek eladási hullámába szállnak be a befektetők, és kötnek rövid lejáratú üzleteket, tényleges üzlet nélkül (gyakorlatilag a veszteségre fogadnak). Ilyen manipulációk sokszor okoztak az elmúlt években pénzügyi katasztrófákat, például a forint 2008–2009-es „bedőlését”, és közvetve a devizahitelesek anyagi romba dőlését. Ma már nem az a kérdés, hogy rendelkezünk-e megfelelő mennyiségű információval, hanem az, hogy az információk között meglátjuk-e a valós folyamatokat. Erre azonban egyre kevesebb esély látszik.

10. Mozdulj! (3.)

Keressenek a történelmi tanulmányaikból olyan esetet, amikor egy történelmi személy, politikus a félrevezetés és a hazugság eszközével élt! Keressenek szócikket a „propaganda” szóhoz. (Hitleri propaganda, Rákosi-propaganda, Kádár-propaganda).

11. Rakjuk össze!

Emberbarátunk, felebarátunk jó hírnevét és becsületét, az igazsághoz fűzött reményeinket és saját lelkiismeretünk tisztaságát.

33. Ne kívánd, ami felebarátodé! Ne légy irigy, ne rivalizálj!

Az óra célja

A tanulók ismerkedjenek meg az irigység, a rivalizálás okaival és veszélyeivel, és ismerjék meg, hogy mit mond ezzel kapcsolatban a nyolcadik parancsolat.

Kulcsfogalmak

rivalizálás, irigység, jólét, szükség

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szerinted? (2.)

A feladat megoldásához használhatjuk az alábbi illusztrációt is: „Dani egyik gyerekkori kedvenc szó-rakozása volt, hogy amikor csak tehetett, megijesztette, megverte, bántotta a szomszéd fiút. Egyszer még kutyakakával is megdobta. Nem tartotta magát különösebben gonosznak ezért, egyszerűen csak gyűlölte őt, mert látta, hogyan játszanak vele a szülei a kertben délutánként, máskor meg hallotta, hogy kocsimosás után az apja „büszkeségemnek” nevezi a fiút. Most, hogy az akkori szomszéd fiú is ugyanabban az irodában dolgozott, mint ő, egyszer csak megint furcsa vágy ébredt benne: mindent meg kell szerezzen, ami az övé.” (Pierre Fosch: *Felesleges lámpa a reggeliző asztalnál* – részlet)

Reflexiós kérdések: Vajon mit érezhetett a történet szereplője, amikor meglátta régi ismerősét? Miért törtek rá ezek az érzések?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz elolvasása

A kilencedik és tizedik parancsolat (2Móz 20,17).

3. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 1. bekezdése. Hangsúlyok: A rivalizálás az ember természetes, de nem jó tulajdonsága.

4. Szerinted? (1.)

Ennél a feladatnál elég, ha a tanulók személyes tapasztalataiból kiindulva megbeszélik, milyen benyomások, tapasztalatok érték eddig őket az irigységgel és az ebből fakadó rivalizálással kapcsolatban.

5. Hallottál róla? (1.)

A feladat célja, hogy rámutasson, az irigység nagyon erősen kódolt jelenség az állatvilágban is, az embereknél pedig még hangsúlyosabban.

Reflexiós kérdések: Hogyan függ össze a feladat szövegében az igazság és az irigység? Ha a fenti történetet nézzük (Szerinted? 2) kinek van igaza, kinél van az igazság? Mit jelenthet a „szubjektív igazság” fogalma?

6. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 4. bekezdése. Hangsúlyok: Az irigység sokszor azért alakul ki, mert valami nagyon szükséges lelki dolgot nem kaptunk meg az életben.

7. Mozdulj! (2.)

Bár az evangéliumi szöveg nem ír arról, hogy milyen személyiségvonásokkal rendelkezik Pilátus vagy a főpapok, de a leírtakból következtethetünk jó pár dologra. A főpapok féltették kiváltságaikat Jézussal szemben. Ezek a kiváltságok különböztették meg őket a nép tagjaitól, mert úgy tartották magukról – és a kívülállók is így vélekedtek –, hogy ők, a főpapok vannak Istennel a lehető legközelebbi kapcsolatban. Erre tettek fel mindent, így valósították meg önmagukat, és ezt a pozíciót semmisíti meg Jézus azzal, hogy minden embernek hirdeti az Istennel való személyes kapcsolat ingyenes kegyelmi ajándékát. Pilátus politikai úton szerezte meg a hatalmát, és az ókori történetíróktól tudjuk, hogy ez számos intrikát, erkölcstelen tettet követelt, sok esetben emberek életét kellett ahhoz kioltani, hogy valaki ilyen magas pozícióba jusson. Pilátusról tudjuk a nem keresztény forrásokból is, hogy idegállapota nem volt stabilnak mondható, ha belegondolunk abba, hogy milyen hatással van egy olyan életút egy emberre, aki mindent, de mindent feláldoz a karrieréért, érthetjük Pilátus dilemmáját is. Egy újabb embertelen tett, az ártatlan ember kivégzése, egy újabb epizód, amely lelkiismeretét terheli, de ha nem hajtja végre, és ezáltal összeütközésbe kerül a nép vezetőivel, és talán saját római feljebbvalóival is, mindent megsemmisít, amit eddig életcéljaként tartott számon. Akkor pedig mi marad Pilátusé? Csak gáztettei és a lelkiismerete, ami talán a halálnál is rosszabb.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 2–3.-bekezdése. Hangsúlyok: Jézuson keresztül vezet az út a kiengesztelődéshez, ő az, aki javaival ingyen meg tudja adni nekünk azokat a lelki ajándékokat, amelyek hiányoztak az életünkben.

9. Hallottál róla? (2.)

Reflexiós kérdések: Vajon mit élhetett át Mujica a börtönben? Vajon milyen élethelyzetbe látott bele? Mi kell ahhoz, hogy mi is hasonló felfogással álljunk a kapzsiság, az élvhajászat, az irigység kérdéséhez?

Nézzétek meg a José Mujica beszédéről készült videót, és értékeljétek! <https://www.youtube.com/watch?v=X3ACrhMqyqk>.

10. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 5. bekezdése. Hangsúlyok: Egymás közelségét testvérséggként átélni.

11. Mozdulj! (1.)

A tanulók gyűjtsenek példákat az említett kezdeményezésekre, és próbáljanak meg hasonló kezdeményezést végrehajtani környezetükben!

12. Rakjuk össze!

Az irigység globális szinten és lokális szinten egyszerre okoz problémát. Míg a bajok eredete legtöbbször lokális szintű (nem kaptam meg valamit, ami nekem járt volna, például szeretetet, létbiztonságot), az ezekre adott válasz ma már globális szinten okoz problémát (illusztráció: *A hülyeség kora* című film). Ez a könnyebbik út, mert az embernek nehéz szembenéznie saját maga lelkileg kizsákmányolt énjével, inkább másokat zsákmányol ki a szembenézés helyett. A másik gond, hogy öngerjesztő folyamatról beszélhetünk akkor, amikor a globális kizsákmányolás kultúrájának oltárán családok semmisülnek meg, például szülők válnak el amiatt, mert úgy érzik, nem tudják a munka (a „szerzés”) világában magukat családjuk mellett kellően megvalósítani. Az ő gyermekeik, majd szüleik, nagyszüleik és több generáció hiányosságát akarják pótolni valamilyen eszközzel.

Megoldást csak önmagunk jobb megismerésében és ezzel együtt istenismeretünkben találhatunk a problémára.

Kiegészítő feladatok

Hallottál róla?

Hugo Steinhaus lengyel matematikus volt az, aki a másik tulajdona iránti irigység problémáját egy tortaeltosztó játék formájában közelítette meg. A játékosoknak úgy kellett a tortát egymás között szétosztaniuk, hogy a kapott részt mindegyikük igazságos résznek tekintse. Ha csak két játékos van, nincs gond, mivel – vélhetően már az idők kezdetétől – létezik az egyszerű megoldást kínáló eljárás. Az „én vágok, te választasz” formula biztosítja, hogy mindkét játékos olyan szelet tortát kap, amelyet a másikéhoz képest előnyösebbnek (vagy legalább egyenlőnek) tart. A bonyodalmak akkor jelentkeznek, ha a játékot kiterjesztjük három vagy több személyre. A kiterjesztett játék megoldása mintegy öt évtizedig váratott magára. Az igazságos elosztás problémájának n személy esetére vonatkozó megoldását Steven Brams politológus és Alan Taylor matematikus publikálta 1995-ben. Brams a következő szabályt fejlesztette ki három játékosra: „én vágok, te kiigazítod, ő választ, te választasz, én választok.” A kiigazító kör bevonása biztosítja, hogy mindenki olyan darabot kap, amelyet igazságos részként értékel. A problémát az okozta, hogy amikor négy személyre bővítette a játékosok számát, a stratégia szétesett. És itt jött Taylor ötlete a játék kezdetén vágott plusz szelettel. A plusz szelet biztosítja, hogy senki sem kapja a második legjobbat. Az első körben minden újabb játékosnak egy plusz szeletet kell adni. A probléma megoldódni látszik, eltekintve attól, hogy mire a játékosok száma eléri a 22-t, az eljárást követve a tortát több mint egymillió szeletre vágják.

Hallottál róla?

„Atyák bűnét a fiakon” – az evangélikus úrvacsorai liturgiában rendszeresen részt vevőknek ismerősen hangozhat a mondat. Életünk alapvető hiányai vagy tragédiái kitörölhetetlen nyomot hagynak

bennünk, s adott esetben erős frusztrációval járhatnak. Ezeket ki jobban, ki kevésbé vagy egyáltalán nem tudja feldolgozni élete során. A bennünk felgyülemlett érzések és indulatok kavalkádja aztán magatartásunkban, szavainkban, attitűdjeinkben tükröződve megjelenik életünkben, és tovább gyűrűzik generációról generációra, akár teljesen tudattalanul, évtizedeken keresztül. Ezt hívjuk transzgenerációs folyamatnak.

Összefoglalás

Az első feladat kivételével mindegyik feladat hosszabb időt vesz igénybe. Amennyiben ez lehetséges, bontsuk a csoportot, és a többi feladatot kínáljuk fel a tanulók számára választható feladatként.

1. A kora középkortól kezdve készültek úgynevezett „lelki tükrök”, melyek célja, hogy segítséget nyújtsanak a lelkiismeret-vizsgálat során.

Készítsetek „lelki tükröt” a Tízparancsolathoz! Írjatok minden parancsolathoz olyan kérdéseket, amelyek az adott parancsolat számotokra fontos részletére világítanak rá, vagy az annak alkalmazása során felmerülő dilemmát fogalmazzák meg!

A feladat végrehajtása nem működhet tanórai keretek között, biztosítsunk hosszabb időt ennek elkészítésére (a tankönyv fejezete ad elég támpontot ehhez). Biztassuk arra a tanulókat, hogy ez a lelki tükör nagyon személyes legyen. Éppen ezért nem lesz arra lehetőség, hogy ezt majd egymás között kötelező jelleggel osszák meg, nem lehet a tanulókat arra kötelezni, hogy gyengeségeiket és esendősegeiket megosszák egymással, és örüljünk annak, ha ez spontán módon mégis megtörténik. Esetleg ajánljuk fel a tanulónak a lehetőséget, hogy amennyiben szeretnék, osszanak meg az elkészült munkákból egy-két gondolatot.

2. Készítsetek fotómontázst, amelyben azt mutatjátok be, hogy egyes helyzetekben miért nehéz, de miért érdemes betartani a Tízparancsolatot!

Tanórai keretek között megvalósítható feladat. A montázs olyan módon készüljön el, hogy ne csak a készítőik számára legyen érthető annak mondanivalója (lehet szöveges részeket is beletenni).

3. Fogalmazz meg egy barátodnak, hogyan lehet a Tízparancsolatot evangéliumként (örömhírként) értelmezni!

A Tízparancsolat nem valaminek az önkényes tiltásáról szól, hanem arról, hogy milyen keretek között tud az ember egész testi-lelki életet élni.

4. Luther *Kis káté*jából idéztünk pár gondolatot. Írd melléjük, vajon melyik parancsolat magyarázatánál szerepelnek!

- Hanem inkább felebarátunkat mentsük. (8)
- Nevét minden bajban segítségül hívjuk, imádjuk és hálaadással dicsőítsük. (2)
- Becsüljük és szeressük őket, szolgáljunk és engedelmeskedjünk nekik. (4)
- Mindennél jobban kell Istent félnünk, szeretnünk és benne bízunk. (1)
- Segítsünk felebarátunk javait megőrizni és keresetét javítani. (7)
- Felebarátunk feleségét vagy háza népét arra intsük, hogy megmaradjanak nála. (9)
- Segítsük meg felebarátunkat minden testi bajban és életveszélyben. (5)
- Igéjét és az ige hirdetést meg ne vessük, hanem (...) örömet hallgassuk és tanuljuk. (3)
- Felebarátunk házára vagy örökségére álnokul ne törekedjünk. (10)
- Hitvestársát mindenki szeresse és megbecsülje. (6)

5. Fogalmazd meg a Tízparancsolatot a saját szavaiddal...

- az iskolád közössége számára!
- egy internetes közösségi oldal számára!

Készíthetünk ezekből több variációt is kiscsoportokban (barátok számára, lakóközösség számára, kollégiumi közösség számára).

6. A világvallások megegyeznek abban, hogy valamilyen formában mindannyian kimondják az emberek együttélését szabályozó következő öt parancsolatot: ne ölj, ne hazudj, ne lopj, ne paráználkodj, tiszteld szüleidet.

Vázoljátok fel, milyen lenne a világ, ha az emberek mindenhol betartanák

- ezt az öt parancsolatot!
- a Tízparancsolat törvényeit!

Lásd a parancsolatok egymásra épülését a 30. leckében.

Gyűjtsetek a napi hírekből olyan példákat, amelyekben az emberek megszegik legalább az egyiket ebből az öt parancsolatból vagy a Tízparancsolatból! Találtok olyan híreket, amelyek arról szólnak, hogy valaki betartotta az egyik parancsolatot?

Lehet spontán órai keretek között megvalósítható feladat is online elérés segítségével (mondjuk egy előre megadott híroldalon).

34. Lehet-e jó, akit nem én választok?

Az óra célja

A tanulók lássák meg a teremtéstörténetben, valamint Izsák és Rebeka példáján keresztül is a társ, segítőtárs fogalmát.

Kulcsfogalmak

társ, segítőtárs, társas lény, intimitás

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Bevezető

A ráhangolódást segítheti a fejezet bevezetőjének elolvasása, melyet érdemes lehet előző órán otthoni olvasmányként kiadni.

Továbbá az alábbi kérdésekkel is ráhangolódhatunk az órára és a témakörre:

- Milyen párhuzamokat ismertek a Bibliából, a történelemből, a médiából?
- Melyik miben áll előttem pozitív vagy negatív példaként?

2. Szerinted? (1.)

A két kifejezés közötti különbséget ne tudományos szempontból, hanem a diákok saját véleménye alapján próbáljuk megfogalmazni. Amennyiben szükséges, segíthetnek az alábbi gondolatok:

- Már Arisztotelész is közösségi lényként (zoon politikon) írta le az embert.
- Az ember önazonosságának megéléséhez szüksége van társakra – „hiába füröszöd önmagadban, csak másban moshatod meg arcodat” (József Attila).
- Az ember a kezdetektől fogva megtapasztalta, hogy az emberi összefogással többet tudnak elérni.
- Az ember „közösségre ítéltetett”, mert csak közösségben tudja kibontakoztatni képességeit.
- A közösségi lét célja nemcsak a biztonság megtapasztalása, de a lelki dimenziók megélésének lehetőségét is ez biztosítja.
- Hankiss Elemér közösségnek az olyan emberi együttélést nevezi, amelyet az alábbi tényezők tartanak össze: közösségi érdek, közös cél, közös értékrend, tudat.

3. Hallottál róla?

A „társak vagyunk” fogalma és az intimitás szerepe életünkben.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

4. A bibliai igeszakasz elolvasása

1Móz 2,18.21–24 olvasása során átismételhetjük azt, amit a második teremtéstörténet alapján az ember kapcsolatairól (Istennel, emberekkel, földdel) tanultunk.

5. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 2-4. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: segítőtárs, a nő teremtése, házasság.

6. Szerinted? (2.)

A nő megteremtésének gondolata Isten fejében körvonalazódik és fogalmazódik meg. Az első teremtéstörténet hétszeres megerősítésében, miszerint minden, amit Isten teremtett, jó, most itt meglepő és rémisztő az isteni felfedezés, miszerint valami nem jó. Az ember társának fontosságára figyelmezteti az embert. Az embernek szüksége van „hozzáillő segítőtársra”.

A *segítség, segítő* kifejezés általában isteni segítségre vonatkozik a Bibliában, de néhány próféta részben (Ézs 30,5; Ez 12,14; Hós 13,9) a katonai segítséget is ez a szó jelöli. A valakinek nyújtott segítség nem azt jelenti, hogy a segítő erősebb, mint a segítségre szoruló fél, hanem csak azt mutatja meg, hogy az utóbbi ereje önmagában nem elég.

A segítség, amire az embernek szüksége van, nem csupán a mindennapi munkára vagy a gyereknevelésre vonatkozik, hanem elsősorban a kölcsönös támogatásra, amit a társ biztosít (vö. Préd 4,9–10; Péld 31,10–31).

7. A bibliai igeszakasz elolvasása

1Móz 24 olvasása során megismerkedhetünk az első házasságkötés leírásával a Bibliában.

A fejezetet hosszúsága miatt érdemes lehet több részletben olvasni s az egyes fordulópontokon való megállásnál átbeszélni, hogy mire gondolhatott és mit érezhetett a szolgálta, Rebeka és Izsák.

8. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 5–7. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: Rebeka jelenléte megvigasztalja Izsákot anyja halála után (vele éli át a korábban anyjával megélt intimitást).

9. Szerinted? (3.)

A válaszokat a bibliai szöveg alapján is beszéljük át (segíthetnek a 4., 12., 14., 16., 48., 67. igeversek), valamint a mai élethelyzetünk szerint is gondoljuk végig.

10. Hallottál róla?

Mutassunk rá az önálló választás modernségére.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

11. Szerinted? (4.)

Az „őt kaptam” gondolat alapján ismételjük át a teremtéstörténetben leírt házasságképet, illetve Izsák és Rebeka megismerkedését, „választását” is. Továbbá beszéljünk arról is, hogy valamilyen szinten minden kapcsolatban jelen van az „őt kaptam” érzése – még akkor is, ha külső személyek befolyásolása nélkül választotta egymást a pár két tagja.

35. Amikor érdemes várni rá

Az óra célja

A tanulók figyeljék meg Jákób példáján keresztül a társra való várakozás értékeit.

Kulcsfogalmak

társ, várakozás

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szerinted? (1.)

A beszélgetés során a diákok szabadon mondhatják el saját gondolataikat a várakozásról, nem csak a szerelemmel kapcsolatban. Milyen érzés várni valakire, várakozni egy rendelőben, várni egy hírré, várni a sikerre, várakozni a vonatra stb.?

2. Mottó, igevers

Mit tanít a mottó és az igevers a szerelemre, társra való várakozásról? Nehezebb-e a társra várni, mint valami másra? Miben más ez a várakozás?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

1Móz 29,1–30 olvasása során érdemes lehet megfigyelni, hogy ki mit érezhet, s mely pontokon változik. Részletesebben beszélhetünk arról, hogy kinek mit jelent a 20. vers, ki hogyan értelmezi, s milyennek képzeletében Jákób és Ráhel kapcsolatát e mondat alapján.

4. A bibliai igazságszöveg magyarázata

A fősöveg 1–3. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: türelmes munka, várakozás, igazságtalanság elviselése.

5. Hallottál róla? (1.)

Arra, hogy Jákób nem vette észre a lányok cseréjét, részben magyarázatot adhat az arc eltakarásának szokása. Továbbá gondolkodhatunk azon, hogy vajon a fáradság, ital, sötétség vagy valami más is közrejátszhatott-e ebben.

6. Mozdulj!

Legjobb, ha Lábán, Jákób, Lea és Ráhel történetét nemcsak megbeszéljük, de el is játsszuk. A történetet érdemes több ponton is megállítani, és szerepriportot készíteni a tanulókkal. (Mely ponton ki mit gondol, mit remél, mit szeretne, miben csalódik, miért tesz valamit, miért nem tesz meg valamit stb.)

7. Szerinted? (2.)

A kérdés során beszélhetünk arról, hogy mit jelent az „igazi”, miért érdemes várni rá, s miért nem jó „félúton” feladni. A párkapcsolattól függetlenül, más vonatkozásban is elgondolkodhatunk azon, hogy mikor és miért próbáltuk beérni „félmegoldásokkal”.

8. Hallottál róla? (2.) Kép

Az ókori kultúrák különbözőségéből adódik az, hogy a házasságnak többféle változata is lehetséges volt.

A kép alapján, valamint a benne szereplő igehelyek alapján ezeket áttekinthetjük. Az igehelyeket érdemes kikeresni a Bibliából, s mindet elolvasni. A házasságformákra való reagálás során tartsuk végig szem előtt a több évezreddel régebbi korok különbözőségét, s ne essünk mai életformánk és társadalmi berendezkedésünk alapján könnyű ítélezésbe.

9. Szerinted? (3.)

Napjainkban a házasság szerepét és értékét sokan megkérdőjelezzik. Egyértelmű válasz nincs a kérdésekre, de azt érdemes lehet összegyűjteni, hogy a párkapcsolatnak milyen megtartó ereje lehet, s életük mely területein segítheti a benne részt vevőket.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

10. További kérdés

Érdemes lehet a társadalom–család viszonyának kérdésén fordított irányban is elgondolkodni: Ha a párkapcsolatokat ma is a társadalom változásai határozzák meg, mint a bibliai időkben, akkor ma mit mondhatunk a társadalomról a családokban tapasztalható változások alapján?

11. Rakjuk össze!

Jákób tetteit összegyűjtve és értékelve átismételhetjük, amit Jákóbról és a párkapcsolatról ezen az órán tanultunk.

36. Saját sorsának alakítója

Az óra célja

A diákok gondolkodjanak el a párkapcsolatban megjelenő reménységen, hűségen, elköteleződésen, idegenekkel való kapcsolaton, kezdeményezőkézségen Ruth példáján keresztül.

Kulcsfogalmak

reménység, hűség, kezdeményezés, elköteleződés

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szerinted? (1.)

A remény a párkapcsolatban is ugyanolyan fontos szerepet játszik, mint életünk más területein, bár a kapcsolat különböző szakaszaiban más célra irányulhat s más formában jelenhet meg a reménység. Jó példát mutat erre Ruth könyve.

A reménység – s minden más fontos érték is – nemcsak a Ruth és Boáz közötti kapcsolatban jelenik meg Ruth könyvében, hanem más dimenziókban és vonatkozásokban is. Ezekről ugyanúgy beszéljünk a tanóra során, mint a párkapcsolati vonatkozásról.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz elolvasása

Ruth könyvének elolvasása a csoporttól függően vonatkozhat a teljes könyvre vagy csak egyes részekre. Az olvasás során megfigyelési szempont lehet az, hogy melyik szereplő mikor mire figyel.

3. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 1–5. bekezdése. Hangsúlyok: kortörténeti háttér magyarázata: moábiták, hűség, gyermektelen nő, özvegy nő, sógorházasság.

4. Szerinted? (2.)

A kérdésben felsorolt igeversek Ruth és Boáz kapcsolatának fordulópontjai, amelyeken érdekes lehet megvizsgálni Ruth és Boáz másakra irányuló figyelmét, érzelmeit, elköteleződését.

Ruth kitartó munkája, szorgalma, hűsége, elköteleződése, anyósa és annak népe melletti kitartása mind olyan szimpatikus tulajdonságok lehettek Boáz számára, melyek felkeltették a figyelmét és érdeklődését Ruth iránt.

5. Hallottál róla? (1.)

A kapcsolatok fontos eleme, az elköteleződés Ruth példáján keresztül több irányban is megmutatkozik: Ruth elköteleződik anyósa – illetve annak népe, hite – mellett, Boáz elköteleződik Ruth mellett, s Ruth is Boáz mellett.

6. Szerinted? (3.)

Az elköteleződésre ma is nagy szükségünk van, de egyre ritkábban találkozunk hosszú távú elköteleződéssel. Fontos, hogy ne ítélkezzünk e fölött a helyzet fölött, hanem segítsünk a diákoknak megmutatni, milyen félelmek, milyen előítéletek, milyen okok állhatnak az elköteleződéstől való tartózkodás hátterében. Az elköteleződés csökkenésének oka lehet a szabadság elvesztésétől való félelem, az önmagukban vagy a másikban való bizalom hiánya, identitásprobléma, felelősségtől való félelem, rossz minták szem előtt tartása, feldolgozatlan múltbeli sérelmek, minél nagyobb – elérhetetlen – bizonyosságra való törekvés, s leginkább a biztonságérzet és a feltétlen elfogadás hiánya.

7. Mozdulj! (2.)

A feladat során ábeszélhetjük, hogy mire van szükség a kezdeményezéshez (Ruth kezdeményező-készsége bátorságra, kreativitásra és cselekvőkészségre utal), s ez vajon köthető-e valamelyik nemhez elsődlegesen. Vannak-e ezen a téren bevett sztereotípiáink, vagy inkább valami másnak (például tradícióhoz való ragaszkodásnak) neveznénk ezeket?

8. Szerinted? (4.)

Zsidó férfi csak zsidó nőt vehetett el, ezzel akarták kizárni a zsidók más vallású népekkel való keveredésének lehetőségét. Fontos szerepe volt a zsidó vallás megszilárdulásának korában annak, hogy a bálványimádást követő népek közül ne vegyenek maguknak feleséget a zsidó férfiak, nehogy a feleségeik hatására eltérjenek az Ábrahám Istenébe vetett hittől.

Üdvtörténeti jelentősége van annak, hogy Jézus olyan felmenőkkel rendelkezik, akik között nem zsidó, hanem idegen nő is van, hiszen Jézus nemcsak a zsidóknak, hanem minden népnek hozta el a megváltást.

9. Hallottál róla? (2.)

A házasságok változása fontos lehet a teljes ókori kép kialakítása szempontjából.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

10. Mozdulj! (1.)

Ruth történetének aktualizálása, mai nyelven való megfogalmazása segíthet átismételni és elmélyíteni az üzenetet.

11. További kérdés

Milyen tulajdonságokkal jellemeznéd Ruthot? Milyennek ismerted meg őt a történet alapján? Mi lett volna Ruthnal, ha nem kelti fel Boáz érdeklődését?

Készítsétek el a könyv vázlatát!

37. Házasság: van olyan, mint a mesében?

Az óra célja

A tanulókkal gondolkodjunk el a házasság reális fogalmáról, s vizsgáljuk azt meg Dávid két házasságának példáján keresztül.

Kulcsfogalmak

házasság

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

Hagyjuk, hogy a diákok maguk fogalmazzák meg, szerintük mi tesz egy párkapcsolatot házassággá. Ha ez nem sikerül, akkor feltehetjük a kérdést, hogy vajon az esküvő (templomi vagy állami), az együttélés, a szexuális együttlét, az Isten előtti fogadalom, az elköteleződés momentuma, a szokások közös kialakítása és megélése, a közös egzisztencia, a gyermekvállalás vagy valami más teszi-e a kapcsolatot házassággá.

A megfogalmazott feltételeket írjuk fel a táblára is, később még szükségünk lesz rá.

2. Szerinted? (1.)

A jó házassághoz való sorrend felállításánál nincs jó vagy rossz megoldás. Fontosabb, hogy a tanulók indokolják is választásukat.

Könnyebb megoldani a feladatot, ha azt kérjük tőlük, hogy válasszák ki a számukra legfontosabb és legkevésbé fontos három-három szempontot.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. Mit jelent?

A fogalommagyarázatban egy jogi definíciót ismertetünk, amelyet össze lehet vetni az 1. feladatban a diákok által megfogalmazott véleménnyel.

4. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések

A főszöveg 1–2. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: A házassághoz alapvető kérdéseinket tisztázni kell magunkban.

5. A bibliai igeszakasz elolvasása

1Sám 18,6–30; 19,11–17; 2Sám 6,14–22 szakaszok elolvasása.

6. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések

A főszöveg 3–4. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: Dávid és Míkal kapcsolata.

7. Szerinted? (2.)

Dávid és Míkal kapcsolatának elemzése során arra tehetjük a hangsúlyt, hogy mindketten mást vártak ettől a kapcsolattól, s másra számítottak. Talán még önmagukat sem ismerték eléggé, s életük alapvető kérdéseit sem tisztázták még önmaguk és egymás előtt (a király, Saul ötlete volt, hogy a „szegénylegényhez”, Dávidhoz adja lányát, „mint a mesében”).

A beszélgetés során összehasonlíthatjuk ezt a kapcsolatot Ruth és Boáz kapcsolatával, ahol sokkal nagyobb és sokkal személyesebb volt az elköteleződés mindkét fél részéről.

8. A bibliai igeszakasz elolvasása

1Sám 25 elolvasása. (Ha nincs elég időnk, akkor a csoport egyik fele olvashatja Dávid és Míkal kapcsolatát, a másik fele pedig Dávid és Abigail kapcsolatát, majd beszámolnak egymásnak az olvasottakról.)

9. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések

A főszöveg 5–6. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: Dávid és Abigail kapcsolata, Dávid házasságai nem tökéletesek.

10. Mozdulj! (3.)

Dávid, a nagy király életéről számos bibliai tudósítás szól, neve 257-szer kerül lejegyzésre a különböző könyvekben. Ezek közül a leírások közül több arról számol be, hogy a királyt megszeretik. Így érez Saul, Jónátán, Míkal, azonban arról, hogy Dávid király szeret, csupán egy igehely számol be (1Sám 16,21), az is inkább egyfajta lojalításra utal.

Az, hogy Dávid házasságait nem szépíti a Biblia, fontos lehet számunkra, mert így ezen a téren hétköznapi, hozzánk hasonló emberként állhat előttünk.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

11. Szerinted? (3.)

Dávid két házasságának értékelése során elmélyíthetjük a megszerzett ismereteket.

12. Mozdulj! (2.)

A hirdetés során koncentráljanak a diákok a Bibliából megismert momentumok felhasználására! A történeten ne változtassanak, csak a beszámoló stílusa választható szabadon.

+1. Mit jelent?

A házasság meghatározásánál a tankönyvben annak szélesebb értelmű, kultúrantropológiai definíciója szerepel, melyet még a könyv szerkesztése során szerettünk volna lecserélni az alábbi definícióra: „A házasság két ember közti, társadalmilag elismert kapcsolat, amely elősegíti a házastársak egymás iránti szeretetének teljessé válását és jogi eszközökkel is védi a közös életük során elért értékeket. A házasságra kért (egyházi) áldáskor a házasfelek életre szóló társként tekintenek egymásra.”

Ez sajnos elmaradt a nyomdai munkák előtt, melyet őszintén sajnálunk, ezért elnézést kérünk! A könyv következő kiadása során ezt a részt cserélni fogjuk.

Amennyiben szeretnék megvitatni a könyvben szereplő és az itt leírt definíciók közötti különbségeket, úgy az alábbi kérdések mentén javasoljuk a feldolgozást:

+2. Szerinted?

Kevés nehezebben definiálható fogalmat találunk a házasságnál, emiatt ez a meghatározás is javításra, kiegészítésre szorul. Mi ennek az oka szerinted? Miért olyan nehéz mindenki számára elfogadhatóan meghatározni azt, hogy mit jelent a házasság?

Miben lehetett más egy 20, 200 vagy 2000 évvel ezelőtti definíció? Milyen lenne egy házasságdefiníció 100 év múlva?

Milyen szempontok változnak manapság a házassággal kapcsolatban szerintetek? Mi lehet ezeknek a változásoknak az oka?

+3. Mozdulj!

Írjatok házasságdefiníciókat, és hasonlítsátok össze őket! Mi az oka a különbségeknek?

A könyvben szereplő és az itt megfogalmazott házasságdefiníciókat egészítsétek ki, változtassátok meg! Indokoljátok javaslataitokat!

Milyen összefüggések vannak a saját magatokról alkotott képetek és a házasságmodelljeitek között?

38. Vágy és vezeklés

Az óra célja

A vágy és a szenvedély szerepének és erejének megvitatása Dávid és Betsabé példáján keresztül.

Kulcsfogalmak

szenvedély, vágy

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó

Idézzünk fel néhány történetet – irodalmi vagy történelmi példát, mai médiából ismert esetet –, amelyben hűtlenné válnak egy párkapcsolatban a társak egymáshoz. Vajon a mottónak igaza van ezekre az esetekre nézve? Vajon miért válik valaki hűtlenné? Mi lehet a kiváltó oka a hűtlenségnek, s milyen hiány miatt következhet be? Igaza van annak a gondolatnak, hogy ha egy kapcsolatban az egyik fél hűtlenné válik, akkor arról mindkét fél tehet?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése

A főszöveg 1. bekezdése. Hangsúlyok: Dávid királyról szóló beszámolók.

3. A bibliai igeszakasz elolvasása, Szerinted? (1.)

2Sám 11 elolvasása során érdemes lehet több ponton megállnunk s végiggondolni az egyes szereplők érzéseit, gondolatait, vágyait, terveit. Segítenek ebben a „Szerinted? (1.)” alatt megfogalmazott kérdések.

4. Mozdulj! (1.)

A történet elemzéséhez gondoljuk végig az itt megfogalmazott dilemmákat is. Érdemes lehet azt is elmondanunk a diákoknak, hogy mindegyik döntéshelyzet egy-egy lehetséges teológiai magyarázatot mutat be.

Az utolsó kérdésnél próbáljuk lépésről lépésre aktualizálni a történetet és megfigyelni, hogy mely elemek történnének ma ugyanígy, s melyek máshogyan.

5. A bibliai igeszakasz elolvasása

2Sám 12 elolvasása során szintén álljunk meg több ponton, Nátán példázatának ismertetése után mindenképp, valamint akkor is, amikor Nátán azt mondja Dávidnak, hogy „Te vagy az az ember” (2Sám 12,7). Beszéljük meg, hogy vajon ekkor melyik szereplő mit gondolhatott, s ki hogyan cselekedne Dávid helyében.

6. Szerinted? (2.)

A példázattal való tanítás azért hasznos – Jézus esetében is –, mert segít abban, hogy az adott erkölcsi vagy teológiai kérdést egyszerűbben, tisztábban és – kívülállóként – objektívebben lássa az érintett szereplő. Így könnyebben függetleníti magát érzelmileg, s egy erkölcsi dilemmában nem magát védi, hanem sokkal realitásosabb döntést tud hozni.

7. Mozdulj! (2.)

Az 51. zsoltár szép gondolatai megmutatják nekünk Dávid őszinte bűnbánatát. Mindenképp érdemes az óra során ezt is elolvasnunk, de akár az órát zárhatjuk is ennek a zsoltárnak a felolvasásával.

8. Hallottál róla? (2.)

A szenvedélynek nagyon fontos szerepe van egy kapcsolatban, s minden ember életében. Dávid előző két házasságából ez hiányzott, ezért azokban nem is érezte jól magát.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

9. Egy további érdekesség ismertetése és megvitatása

Egy talmudi történet szerint Dávid nagy botlását egy madár okozta:

„Dávid panaszkodik az Úrnak, hogy miért csak az ősatyákra mondják hogy: Ábrahám Istene, Izsák Istene, Jákob Istene, de nem mondják hogy »Dávid Istene«? Talán kevesebb ő amazoknál? Az ÚR válasza: az ősatyák próbatételnek lettek alávetve, és kiállták a próbát.

Erre Dávid kérte, vessék alá őt is a próbának. Ez pedig úgy történt, hogy Dávid egyszer a palotája tetején sétált, és észrevette Betsabét, Uriás feleségét, amint az egy kaptár mögött tisztálkodik. Ekkor arra szállt egy madár, és Dávid nyilat lőtt ki a madár felé. A nyíl azonban a kaptárt találta el, széttörte, s mögötte feltárult Betsabé teljes szépségében. Dávid ekkor érte küldött, így bukott el, vagyis nem állta ki a próbát.

És ekkor Dávid ezt az imát intézte az Úrhoz: Világ Ura! Bocsásd meg nekem ezt a vétket, hogy ne mondják az emberek: »A hegyeteket egy madárnak sikerült elmozdítania a helyéről!« Jól tudod, Uram, hogy ha akartam volna, képes lettem volna uralkodni magamon, de azért vétkeztem, hogy nehogy azt mondják, hogy a szolgáló legyőzte (a vitában) az urát...”

Így még az erkölcsi bukás is Isten dicsőségéről szóló hitvallássá válhat a talmudi elbeszélés szerint.

39. Az elég jó család

Az óra célja

A tanulókkal elgondolkodni azon, hogy nem a tökéletes család a cél, hanem az elég jó család, amelyről a Kolosséiakhoz írott levélben is olvashatunk.

Kulcsfogalmak

család, keresztény család

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

A család meghatározása esetében a tanulók ne formális definíciókat keressenek, hanem saját megfogalmazásuk alapján állítsanak össze definíciót.

A család típusait például interneten is megkereshetjük. Ezek lehetnek:

- Nukleáris család: férj, feleség, egy vagy több gyerek.
- Binukleáris vagy patchwork család: újrահázasodó elvált szülők, egy vagy több közös és saját gyerek.
- Nagycsalád: Kettőnél több generáció, vagy több rokon él együtt egy háztartásban.
- Egyszülős család: az apa, vagy az anya egyedül neveli a gyermekeket.
- Házasság nélküli család: megegyezik a nukleáris családdal, de a szülők nem házasok.

2. További feladatok

Tavalyi tanulmányaitokból idézzék fel, hogy a tékozló fiú példázata kapcsán mit tanultunk az ókori családi szerepekről!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések

A főszöveg 1. bekezdése. Hangsúlyok: milyenek, illetve milyenek lehetnének a keresztény családok

4. Szerinted? (1.)

A családban fennálló istenkapcsolat is nagyon sokféle lehet. Vannak olyan keresztény családok, amelyekben minden este közös áhítattal zárják a napot, és vannak olyanok, ahol a családtagok csendes imában fohászknak egymásért. Bénézet Bujo teológus olyan belső afrikai kultúrákat vizsgált meg, amelyekben a házasságokban és a családokban erőteljesen érvényesül a vallásosság. Ezek az emberek a házasságot a téren és időn átívelő, Istentől származó közösségi kapcsolatként élik meg, viszont a testi szexualitásban egyáltalán nem jellemző rájuk a monogámia vagy az európai értelemben vett hűség. Ez utóbbit azonban a vallásos közösség egyáltalán nem ítéli el. Az tehát, hogy mit jelent a hívő család, a gyakorlatban mást és mást jelent a világ különböző tájain.

5. További kérdés

Tovább elemezhetjük a közös értékrend és hit szükségességét és előnyeit az alábbi kérdések alapján: Van olyan ideális házasság vagy család a környezetedben, amelyre azt tudod mondani, hogy példaértékű? Mi jellemző ezekre a kapcsolatokra? Fontos, hogy egy keresztény ember házastársa hívő keresztény ember legyen? Miért?

6. Hallottál róla? (1.)

A párkapcsolatban, családban megjelenő közös hit előnyeiről beszéljünk a tanulókkal, de ne ítélkezzünk vagy sajnálkozzunk azok felett, akik nem ilyen kapcsolatban élnek, hiszen ott is meg lehet élni a teljességet minden értelemben.

7. A bibliai igeszakasz elolvasása

Kol 3,12–21 olvasásánál megfigyelési szempont lehet a levél írója által használt, cselekvésre buzdító igék elemzése.

8. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 2. bekezdése. Hangsúlyok: nem erkölcsi célok, hanem jókívánások.

9. Szerinted? (2.)

Próbáljunk a diákokkal olyan szituációkat keresni, amelyekben ezeket a bibliai mondatokat jókívánásgént tudnánk adni a család egyes tagjainak. A feladat során próbáljuk tényleg úgy hangsúlyozni és olyan pontokon elmondani a bibliai gondolatokat, hogy azok tényleg jókívánás szerepét tölthessék be, ne fenytését vagy erkölcsi útmutatását.

10. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések

A főszöveg 3. bekezdése. Hangsúlyok: család és kereszténység.

11. Mozdulj! (2.)

A feladat során keressünk konkrét példákat is mindkét mondatához. A feladat során érdemes megállapítanunk, hogy mindkét módon működhet a keresztény ember és a család kapcsolata, s így erősítheti egymást a kettő.

12. Szerinted? (3.)

Az egyház sokféleképpen segíthet: családok körök, házaspáros bibliaórák, párok kapcsolati tréningek szervezésével. Nagyon sokat tud egy gyülekezet azzal segíteni, ha semmilyen esetben sem ítélik meg a párok kapcsolatát és a család tagjait. Sokszor az őszinte elfogadás – mindenféle kíváncsiság nélkül – mindennél többet ér egy családi krízis során a tagok számára.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

13. Hallottál róla? (2.)

Az „elég jó” fogalma nagyon sokat segíthet a mai ember számára! Nem tökéletes, nem minél jobb, nem „fejlődőképes” szülőkre, gyerekekre, családokra van szükségünk, hanem elég jókra! A feladat segíthet átismételni mindazt, amit az „elég jóról” vagy a keresztény családról tanultunk ezen az órán.

14. Mozdulj! (3.)

A feladatot úgy is megoldhatjuk, hogy a lányok az „elég jó anya”, a fiúk pedig az „elég jó apa” tulajdonságait gyűjtik össze. A feladat „megoldásait” mindenképp beszéljük meg. Ha a diákok túllépnek az „elég jó” kategóriáin (például felsorolják, hogy az „elég jó” szülő mindig türelmes, figyelmes, minden nap időben odaér a gyerekéért az iskolába, minden hétvégén főz stb.), akkor mindenképp jegyezzük meg, hogy ezek már a saját magunk – vagy a társadalom – elvárásai, s nem az „elég jó” fogalmáról szólnak!

40. Család, gyerek, ajándék

Az óra célja

A tanulók lássák meg, hogy a gyermek az Úr ajándéka, s a gyermek áldás a szülőknek.

Kulcsfogalmak

gyermek, áldás

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

A feladatban összegyűjtött válaszokat írjuk fel a táblára, mert későbbi kérdéseknél vissza tudunk utalni majd ezekre.

A feladatot akár az előző lecke végi „elég jó” fogalomhoz is kapcsolhatjuk, s összegyűjthetjük azt is, hogy milyen az „elég jó gyermek”.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések

A főszöveg 1–3. bekezdése. Hangsúlyok: a gyermek mint csoda.

3. Szerinted? (1.)

A zsoltáros szemléletét, miszerint a gyermek ajándék, hangsúlyozzuk ki. A korábban már megismert párkapcsolatokból különböző szülő–gyermek kapcsolatokat kaphatunk, de minden esetben áldásnak tartották a gyermek születését.

4. Mozdulj! (2.)

Ma Magyarországon a nők átlagosan 30-31 éves kor körül szülik meg első gyermeküket, de nemi életet 17-18 éves kor körül kezdenek élni a fiatalok. Emiatt is nagyon fontos a tudatos felkészülés mind a nemi életre, mind a gyermekvállalásra! A szexualitásra való felkészülésről a 44. leckében lesz szó, most maradjunk a gyermekvállalásnál.

A gyermekvállalásra való felkészülésben szerepet játszhatnak fizikai, biológiai, lelki, érzelmi, kapcsolati, anyagi, egzisztenciális és egyéb más szempontok is.

5. Mit jelent?

A születésszabályozás és az abortusz szavak elég ismertek, de fontos, hogy a pontos jelentésükkel használjuk ezeket a fogalmakat.

6. Mozdulj! (3.)

Az abortuszról való döntésben szerepet játszhatnak egyes embereknél az alábbiak:

- az élet védelme – mind az anya, mind a gyermek esetében;
- az egészség védelme – mind az anya, mind a megszületendő gyermek esetében;
- az életkörülmények fenntartása – a leendő szülők, a leendő testvérek s mások esetében;
- egy esetleges abortusz utólagos biológiai, lelki és érzelmi hatásai a nő életében;
- mások véleménye;
- a nő saját rendelkezési joga saját teste és sorsa felett;
- stb.

Beszéljünk arról is, hogy ezek közül kinek melyik lenne a fontosabb, s melyik kevésbé fontos.

7. Kép

A képen figyeljük meg, hogy egy 12 hetes embriónak már minden szerve kifejlődött, csak még minden kicsi és gyenge. Ez általában nem ismert a tizenévesek számára, ahogy az sem, hogy a törvény az embrió 12 hetes koráig engedélyezi a terhességmegszakítást.

7. Hallottál róla? (1.)

A gyermekvállalás másik nehézsége meddőség.

8. A bibliai igeszakasz elolvasása

1Sám 1 olvasása. Figyeljük meg Anna és Elkána kapcsolatát!

9. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 4. bekezdése. Hangsúlyok: az élet csodája.

10. Mozdulj! (4.)

A mesterséges megtermékenyítést és az örökbefogadást ne állítsuk szembe egymással, s ne is tanítsuk azt, hogy egyik helyettesítheti a másikat. A tanulókkal beszéljünk arról is, hogy a mesterséges megtermékenyítés és az örökbefogadás előtt vajon milyen szempontokat érdemes átgondolni.

11. Hallottál róla? (2.)

A gyermekek jogairól fontos beszélni a diákokkal.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

12. A bibliai igeszakasz elolvasása

A „Jézus megáldja a gyermekeket” szakasz segíthet összefoglalni és elmélyíteni azt, amit a gyermekvállalásról és a gyermekek áldás voltáról tanultunk.

41. Házasság – a legnagyobb kihívás

Az óra célja

A válás kérdését járjuk körbe a diákokkal elsősorban Jézus tanítása alapján, s értsék meg a válásról szóló ószövetségi tanítások kortörténeti hátterét is.

Kulcsfogalmak

válás

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó

A mottóban megjelenő irónia mellett lássuk meg a házastársak gyakori félreértését és különböző céljait is.

2. Mozdulj! (1.)

A válások mögött álló leggyakoribb okokat soroltuk fel itt. A diákokkal való beszélgetés során figyeljük meg, hogy az ő csoportjuk mit tapasztal leggyakoribb oknak.

A válásról való beszélgetésnél tartsuk szem előtt, hogy ma a fiatalok több mint felének elváltak a

szülei. Ne erőltessük a beszélgetést mindenki esetében, mert könnyen lehet, hogy egy friss váláson van túl a családjuk, s a tanuló nem akar erről beszélni.

A feladatban próbáljunk minden felsorolt esetre segítő megoldást javasolni (például a sok munka esetén hogyan lehetne segíteni az adott házaspárnak, hogy legyen egy-egy estéjük maguk számára). Azon is elgondolkodhatunk a diákokkal, hogy mi lehet az oka az itt felsorolt okoknak (például azért nem tudnak egy szabad estét kiszakítani a maguk számára, mert nem is akarják). Próbáljuk megtalálni a valódi, mélyen meghúzódó lehetséges okokat, s elválasztani ezeket azoktól a magyarázatoktól, amelyek valójában csak tüneteik egy másik oknak.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése

A főszöveg 1–2. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: mózesi rendelkezések, rabbinikus tanítások a válásról.

4. A bibliai igeszakasz elolvasása

Mk 10,1–12 olvasása során figyeljük meg a kérdés és a válasz lényegét, valamint a kérdést feltevő emberek feltételezett várakozását, a remélt választ, a válasz utáni érzéseiket s azok lehetséges okait.

5. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 3–4. bekezdésének ismertetése. Hangsúlyok: Jézus és Pál apostol szemlélete.

6. Szerinted? (1.) Hallottál róla? (1.)

Az itt feltett kérdéseket bocsássuk vitára a csoportban. Akár ketté is bonthatjuk a csoportot, s irányított vitára kérjük a diákokat, amelyben megkérjük őket, hogy ki melyik álláspontot képviselje.

A vita után ismertessük a „Hallottál róla?” keretben leírt információkat, majd ennek fényében újra gondoljuk át a „Szerinted?” keretben megfogalmazott mondatokat.

7. Hallottál róla? (2.) Mozdulj (2.)

A „Hallottál róla?” keretben olvasott információk ismeretében beszéljük meg a „Mozdulj!” keretben leírt kérdéseket.

A párokban megbeszélte javaslatokat gyűjtsük össze, s írjuk fel a táblára. Érdekes lehet a diákokat arra is megkérni, hogy saját könyvükbe jegyezzék fel ötleteiket, majd a könyvet tegyék el, s házasságkötésükkor nézzék meg, mit javasoltak maguknak tizenévesen.

8. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések

A főszöveg 5–7. bekezdése. Hangsúlyok: az egyházak szemlélete a válásról, az egyházak lehetséges feladatai.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

9. Hallottál róla? (3.) Szerinted? (2.)

A németországi pap példáján s a feltett kérdéseken keresztül beszéljünk a válás megelőzéséről és a házasság megőrzésének lehetséges módjairól. Ezeket az ötleteket is feljegyezhetik könyvükbe a diákok.

42. Teljes élet egyedül

Az óra célja

A diákok lássák meg biblikus és egyháztörténeti példákon keresztül, hogy hogyan lehet egyedül is teljes életet élni.

Kulcsfogalmak

egyedül élt élet

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. **Mozdulj! Mottó, igevers**

Nehezen fogunk olyan tevékenységeket találni, amelyeket csak egyedül lehet végezni, s olyanokat sem könnyű, amelyeket kizárólag közösségben lehet megvalósítani. Ugyanakkor figyeljük meg, hogy a legtöbb tevékenység, ami eszünkbe jut a gondolkodás során, végezhető közösségben és megélhető egyedül is!

Az egyedüllét tartalmasságáról való gondolkodáshoz olvassuk el a mottót és az igeverset is.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. **A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések**

A főszöveg 1. bekezdése. Hangsúlyok: életformák, életcélok.

3. **Szerinted? (1.)**

A beszélgetés során semmiképp ne ítélkezzünk senki ötlete felett, még akkor sem, ha első hallásra furcsának tűnik számunkra. Erre biztassuk a csoport minden tagját.

4. **A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések**

A főszöveg 2–3. bekezdése. Hangsúlyok: egyedül élő ember, szingli.

5. **Szerinted? (2.)**

Ha kiszámoljuk, akkor láthatjuk, hogy Magyarországon a 30–34 év közöttieknek csak 1-2 százaléka az, aki tudatosan vállalja a szinglilétet, de még ők sem biztos, hogy mind erre vágnak. Bár úgy tűnhet számunkra, hogy a szinglilét sokkal gyakoribb jelenség, de ezt egyrészt a reklámok és a média erősíti fel, másrészt sokszor egybeveszik őket az egyedülálló, de még párt kereső emberekkel.

6. **A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések**

A főszöveg 4. bekezdése. Hangsúlyok: szerzetes, remete.

7. **Mozdulj! (2.)**

A felsorolt embereket érdemes akár órán az internet segítségével röviden megismerni. Mindegyikőjük a társadalomkritikája miatt választotta az egyedüllétet, s mondhatjuk, hogy bizonyos mértékig sikerült a közösségeik figyelmét felhívniuk bizonyos társadalmi problémákra. Kérdés lehet, hogy ma, másfél évezreddel később ugyanez a magatartás milyen reakciót váltana ki a társadalomból és szűkebb közösségeinkből.

Legtöbbünk számára talán nagyon távoli intim társkapcsolat a remeteség és a szerzetesség is. Ezeknek a férfiaknak és nőknek a társkapcsolata egy különleges spirituális térben zajlik, ahol a társuk Isten.

6. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések

A főszöveg 5–6. bekezdése. Hangsúlyok: próféták, szüzesség értéke a különböző korokban.

7. Kép

Az állatvilágban találunk példát az egyedül élő állatokra is (pl. macska, hiúz, jegesmedve – akiknél a kicsinyeket az anya neveli egyedül, majd miután azok felnőttek, eltávolodnak anyjuktól); s találunk példát arra is, hogy egy hím és egy nőstény állat együtt neveli a kicsinyeit, s miután azok felnőttek, a pár továbbra is együtt marad, s együtt nevelnek újabb kicsinyeket (pl. farkas, holló, arapapagáj, hattyú).

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. Hallottál róla?

Árpád-házi Szent Erzsébet példája jó összefoglalása és elmélyítése lehet a leckében elhangzott anyagnak.

43. Mit üzen a testem? – Testkép

Az óra célja

A tanulók lássák meg, hogy a testbeszédnek és a testképnek fontos szerepe és üzenete van, amelyre a Bibliában is számos példát találunk.

Kulcsfogalmak

test és lélek, testkép

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Kérdés

Gyűjtsünk olyan bibliai részeket, amelyben a testről és/vagy a lélekről van szó. Pl. Jézus Gecsemáné-kerti imádsága, Jézus tanítása Isten gondviseléséről (liliomok és hollók), úrvacsora, Krisztus teste és tagjai (1Kor 12), az Ige testté lett (Jn 1,1), „testemből való test” (1Móz 2,23), minden élőlény, amely testben él (1Móz 9,15); Péld 20,27; Ézs 40,6; 1Pt 1,24; 1Jn 2,16.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések

A főszöveg 1. bekezdése. Hangsúlyok: a test értéke a kereszténységben.

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

Mt 6,22–23 olvasása.

4. Hallottál róla?

A bibliai igeszakaszhoz kapcsolódó aktualizálás.

5. Mozdulj! (2.)

További szövegek a testbeszédre nézve:

- Leesik az álla
- A szeme sem áll jól
- Szorít a bakancs
- Bámul, mint borjú az új kapura
- Egyik szeme sír, másik nevet
- Földbe gyökerezik a lába
- Mintha puskából lőtték volna ki
- Tűkön ül
- Lógatja az orrát
- Úgy áll valahol, mint valami sóbálvány
- Földbe gyökerezett a lába

6. Mozdulj! (1.)

A táblázatban további bibliai példákat találunk a testbeszédre.

Igehely	Mi a „mozdulat”?	Mi a mozdulat üzenete?
Mt 6,22–23	<i>A szem „tisztá” vagy „gonosz”.</i>	<i>A szemmozgás megmutatja, hogy mire vagyunk hangolva: izgalom esetén a pupilla kitágul, ha dühbe jövünk, képes kicsi fekete ponttá szűkülni. Ha valakinek ide-oda jár a tekintete, az bizonytalanságot árul el és ébreszt másokban.</i>
1Móz 4,5–6	<i>Kain a bibliai történet szerint, amikor Isten nem fogadta el áldozatát, akkor „lehorasztotta fejét”.</i>	<i>Ez egyrészt elkeseredésre utal, másrészt negatív, bíráló és agresszív hozzáállást jelent.</i>
1Móz 4,7	<i>Isten figyelmezteti Kaint: ha jól cselekszik, akkor „emelt fővel járhat”.</i>	<i>Felszegheti állát: hatalmat jelent, minden embernek járó méltóságot, egyenrangúságot fejez ki.</i>
Lk 5,8	<i>Péter „leborult” Jézus lába elé.</i>	<i>Ezzel fejezte ki azt a meggyőződését, hogy Jézusnak az a megtiszteltetés jár, mint Istennek.</i>
1Móz 31,2	<i>Lábán arca megváltozott.</i>	<i>Arcunkra minden érzelmünk kiül.</i>
Lk 15,20	<i>Apa a fia „nyakába borult”.</i>	<i>Rajongást, szeretetet fejez ki.</i>
Mk 10,17	<i>A gazdag ifjú „térdre borul”.</i>	<i>Tiszteletet, nagybecsülést fejez ki.</i>

7. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések

A főszöveg 2–3. bekezdése. Hangsúlyok: aszkézis, a test ajándék.

8. Szerinted?

Ma sokféle formában nagyon sokat hallunk a test tökéletesítéséről, de ennek legtöbbször nincs köze a lélek neveléséhez. Ezekben gyakran az a cél, hogy egy ideálisnak kikiáltott testképhez minél jobban hasonlítson a saját testünk.

9. Kép

A kép és a mellé írt kérdés célja, hogy megpróbáljuk magunkat mások helyébe képzelni, akinek egészen más típusú problémákkal kell megküzdeniük a saját testükkel kapcsolatban.

10. Mozdulj!

A felsoroltak között tegyünk különbséget az alábbi szempontok szerint:

- Van, ami egyértelműen káros az egészségre (pl. cigaretta, drogok).
- Van, ami a körülményektől függően lehet káros is, egészséges vagy semleges is (pl. éjszakázás, kozmetikumok).
- De a legtöbb esetben a mérték a megoldás: kismértékben egészséges lehet, nagymértékben káros (pl. napfény, sport, vitaminok).

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

11. Mottó

A testképekhez kapcsolódóan gyűjthetünk további vicceket vagy akár előítéleteket is. Ez utóbbiakat a bibliai szemlélet alapján értékelhetjük vagy megcáfolhatjuk.

44. Szexualitás – Isten a hálószobában?

Az óra célja

A tanulók ismerjék fel a szexualitás helyét és szerepét életükben.

Kulcsfogalmak

szexualitás, erotika

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szerinted? (1.)

A feladat célja, hogy tisztázzuk a diákokkal, hogy ebben (és a következő) leckében foglalt témákról való beszélgetés nem egyszerű. Természetes, ha akár a diákok, akár a tanár kényelmetlenül érzi magát egyes kérdéseknél, s ne is erőltessük, hogy minden kérdést hasonló mélységben tisztázzunk. Különösen ebben a korosztályban lehet nehéz a szexualitásról nyitottan beszélgetni, s ezen gyakran

még az osztály hangadói sem segítenek, mert az őszinte megnyilvánulás – érthető módon – nekik sem megy könnyen. Ugyanakkor fontos, hogy ezeket a leckéket se hagyjuk ki, hanem találjuk meg a módját a beszélgetésnek, mert bár ők is érzik a nehézségét, de egyúttal a szükségességét is az életükben. A szexualitásról nagyobb közösségekben legfeljebb viccek formájában szokott szó esni – mert ezzel az emberek kifejezik érdeklődésüket és kérdéseiket, de mégsem kell őszinte és komoly mondanivalót megfogalmazniuk –, de lényegi beszélgetés a szexualitásról általában csak néhány ember között valósul meg. Ezekben a leckékben módszertani segítség lehet, ha a kérdéseket nem plenárisan beszéljük meg, hanem 2-3 fős csoportokban, s úgy kérjük a tanulókat csoportválasztásra, hogy azokkal kerüljenek egy társaságba, akik előtt könnyebben tudnak ezekről az személyesebb kérdésekről is beszélgetni.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. Mit jelent?

A szexualitás és az erotika fogalmához kereshetünk további definíciókat is, illetve mindenképp próbáljuk együtt értelmezni a mottóval és a főszöveg 1. bekezdésével.

3. Mozdulj! (1.)

A feladatban megfogalmazott lehetséges válaszok között nincs jó és rossz megoldás, valamint egyszerre többet is kiválaszthatnak a tanulók.

4. Hallottál róla?

A szakaszban a bibliai igeszakasz háttérével ismerkedhetünk meg, s még annak olvasása előtt beszéljünk ezekről az információkról.

5. A bibliai igeszakasz elolvasása. Mozdulj! (2.)

Az Énekek énekét ne olvassuk végig, s konkrét szakaszokat sem fontos kiválasztanunk az olvasáshoz. Megkérhetjük a diákokat, hogy pár percig maguk lapozzák és olvasgassák a szöveget, próbáljanak ráérezni a hangulatára és az üzenetére, s közben keressenek olyan igeverseket, amelyek valamilyen ok miatt tetszenek nekik.

6. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 2. bekezdése. Hangsúlyok: a szexualitás célja, a szépség és a boldogság szolgálata.

7. Szerinted? (2.)

A feladatban a kérdéseket megbeszélhetjük közösen vagy párokban is. Gyűjthetünk további fontos kérdéseket, illetve ha valamelyiket ezek közül nem tartjuk fontosnak, akkor támasszuk alá érvekkel ezt a döntést.

8. Mozdulj! (2.)

A csoport nyitottságától függően beszélhetünk erről közösen vagy párokban is, illetve gyűjthetünk információkat szakkönyvekből vagy az internetről (de ebben az esetben kiemelten hívjuk fel a figyelmet arra, hogy nem minden internetes oldal tartalmaz valódi és hiteles információkat, ezért nem mind segítség).

9. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések

A főszöveg 3–4. bekezdése. Hangsúlyok: ösztönös és tudatos világunkat érinti, érett személyiséget feltételez.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

10. További kérdés

Mit gondolunk, jelen lehet, jelen kell lennie, jelen legyen Isten a hálószobában?

A vallás és a szexualitás magánügy – hangzanak el manapság a sommás vélemények. De vajon e kettő elfér-e egymás mellett a hálószobában? A különböző korokban különböző módon válaszolták meg ezt a kérdést. Míg a kora középkorban az egyház néha akár direkt módon avatkozott be az emberek szexuális életébe, ma éppen ellenkezőleg, az egyház nagyon nehezen szólal meg ezekben a kérdésekben. Talán éppen azért annyira izgalmas az Énekek éneke, amely kendőzetlen erotikájával és a szexualitás gyönyörűségének plasztikus megfogalmazásával őszintén tesz tanúbizonyságot arról, hogy a test és a testiség és mindezek élvezete Isten nagy ajándéka.

11. Kép

Ha a csoport és a tanár nyitott rá, akkor megkérhetjük őket, hogy keressenek olyan művészi alkotásokat, amely szerintük szépen jeleníti meg a szexualitás témáját. Ennek a feladatnak a célja lehet, hogy a médiát elárasztó igénytelen képek tömegével szemben megmutassuk, hogy van olyan megoldás is, amely szépen fejezi ki a testi kapcsolatot. Ez a feladat átvezethet a következő lecke pornográfia témájához, s fontos, hogy már itt elhatárolódjunk attól.

45. Igazat mond a tükör? – Énképek

Az óra célja

A diákok ismerjék fel az énképekhez kapcsolódó problémákat s azok hatásait.

Kulcsfogalmak

testképzavar, biológiai nem, társadalmi nem, pornográfia, szexuális irányultság

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Kép

Kezdhetjük az órát a képeken szereplő sematikus alakokkal, például az alábbi kérdések alapján.

- Ki milyennek látja őket?
- Melyik alak miért lehet vonzó, szimpatikus, vagy melyikkel miért lennénk kritikusak?
- Melyiknek mit mondanánk?
- Milyen figurát rajzolnánk még ide?
- Milyen sematikus nemi szerepeket és testképeket népszerűsítene a reklámok?
- Melyik sematikus alakkal milyen kört lehetne reklámozni?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések

A főszöveg 1. bekezdése. Hangsúlyok: a túlhangsúlyozott testiség korszaka.

3. Szerinted? (1.)

Bár ritkán gondolunk rá, de a médiából érkező ingereknek hosszú távú hatásai is lehetnek az énképünkre, a szexualitásunkra, a párkapcsolatunkra.

4. Szerinted? (2.)

A feladat során hívjuk fel a figyelmet arra, hogy valakinek a „címkézése” hosszú távon valóba afelé irányítja az embert, aminek őt nevezik. Például ha valakit kicsi korában kövérnek (butának, lassúnak, esetlennak stb.) neveznek, akkor előbb-utóbb kövérnek fogja érezni magát, s vagy tényleg elhízik, vagy épp ellenkezőleg: amiatt válik kórosan sovánnyá, mert még mindig kövérnek érzi magát.

5. Mit jelent? (1.)

A testképzavarok hátterében az énkép zavara áll. Próbáljuk legalább az itt megfogalmazott testképzavarok leírását megkeresni, s beszéljünk ezek lehetséges okairól és következményeiről.

6. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések

A főszöveg 2–3. bekezdése. Hangsúlyok: pornográfia.

7. Mit jelent?

A tankönyvben megadott fogalommeghatározást kiegészíthetjük az alábbiakkal.

Szexuális identitás: nemi azonosságtudat. A testkép felismerésétől kezdve a biológiai nem felismerésén át a társadalmi nem által kínált szereppel való azonosulás során jön létre. A hagyományos (férfi, női) identitáson kívül beszélhetünk

1. metroszexuálisokról, akiket nem érdekel a saját biológiai nemüknek megfelelő szerepelvárás (pl. férfiak, akik rendszeresen sminkelik magukat);
2. transzvesztitákról, akik a biológiai nemükkel ellentétes nem iránt rajonganak, pl. a férfiak női ruhákat hordanak, de szexuális orientációjukat tekintve általában heteroszexuálisak;
3. és transzneműekről, akik a biológiai nemükkel ellentétes nemmel tudnak csak azonosulni.

Szexuális irányultság (orientáció): Szexuális érdeklődés, azt mutatja meg, hogy a párválasztás során az egyén milyen nem iránt érdeklődik. Ez alapján beszélhetünk:

1. heteroszexuálisokról, akik a sajátjukéval ellentétes biológiai neműekhez vonzódnak;
2. homoszexuálisokról, akik a sajátjukéval azonos biológiai neműekhez vonzódnak;
3. biszexuálisokról, akik mindkét nem iránt vonzódnak.

Amint láthatjuk, a biológiai nemnél megtapasztalható két variációnál sokkal bonyolultabb a helyzet a valóságban. Mindezt azért fontos számba venni, mert bár az emberek jelentős többsége heteroszexuális férfi vagy nő, mégis manapság egyre többen vállalják a „hagyományostól” eltérő szexuális identitást és irányultságot.

8. Szerinted? (3.) Mozdulj! (2.)

Ikerpárokon végzett vizsgálatok alapján arra az eredményre jutottak a kutatók, hogy a genetikai determináció jóval kisebb mértékben, legfeljebb 10 százalékban játszik szerepet, ennél sokkal jobban (mintegy 90 százalékban) a gyermekkori szociális élmények meghatározóak.

A homoszexualitás megítélése országoktól függően különböző módokon változott. Tanulságos lehet a diákoknak házi feladatként kiadni feldolgozásra néhány ország példáját.

9. Hallottál róla?

A homofóbia jelentését ismerjük meg.

10. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések

A főszöveg 4–6. bekezdése. Hangsúlyok: szexuális irányultság, nem mentális betegség, egyházak álláspontjai.

11. Szerinted? (4.)

Sok keresztény ember – de nem mindegyik! – a bűn kategóriájához kapcsolja a homoszexualitás kérdését, s ez a legerősebb ok számukra, ami miatt homofóbokká válnak. Ezt az álláspontot érdemes megvitatni külön a szociális és a genetikai determináció esetére nézve, s előbbi esetében a rajta kívül álló okok (például homoszexuális szülők nevelték fel), illetve a nagyrészt rajta múló okok (például divatból „kipróbálok”) esetére nézve.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

12. További kérdés

Idézzétek fel, mit tanultatok az előítéletről és a kirekesztésről az elmúlt év során! Hogyan érinti ez szerintetek a „hagyományostól” eltérő szexualitásúakat?

13. További feladat

Játsszátok el a következő szituációs feladatokat!

Egy magyarországi ifjúsági fesztiválon a keresztény egyházak is képviseltetik magukat egy standon. Ti itt dolgoztok. A feladatotok, hogy beszélgetsetek a betérő fiatalokkal. Mit válaszolnál a következő embereknek?

- Éva: Kiskoromban sokat szerettem enni, ezért mindig kövérkés voltam. Egy ideig úgy is hívtak a családban, hogy „husi”. Pár éve nagyon szigorú diétán élek, s bár az orvosok szerint túl sovány vagyok, én mégis így érzem jól magam.
- Marci: Tudom, hogy sokaknak nem tetszik a testépítés, de szerintem sokkal jobban nézek ki, amióta ezt követem. Nem hiszem, hogy ennek az életmódnak negatív következményei lennének, én csak egyre erősebbnek érzem magam ettől.
- Peti: 12 éves voltam, amikor először láttam pornófilmet, amit a bátyám nézett a haverjaival. Én ma is megnézek időnként egy ilyen filmet. Nem tudom, mi baj lenne ezzel, mert én inkább csak tanulok belőlük.
- Zsolt: Gyerekkoromtól kezdve észrevettem, hogy a fiúk iránt vonzódok. Mivel kereszténynek tartom magam, állandó büntudatom van, az utcán lehajtott fejjel járok, megtartóztatom magam a vágyaimban. Az egész életem egy szenvedés.
- Judit: Szerintem az tök klassz, ha egy férfi időnként női ruhákba bújik. Bizonyos körökben ez ma trendinek számít.
- István: Akinek nem felel meg a „domináns férfi – alárendelt nő” kép, az egyúttal a heteroszexualitást és a kereszténységet is elveti.
- Dávid: Bár homoszexuális vagyok, mégis kereszténynek vallom magam, de a kettő nyilvánvalóan nem fér össze. Szombat délután kiélem a vágyaimat, vasárnap a templomban vagyok.
- Attila: Van egy barátom, akiről kiderült, hogy homoszexuális. Bár barátomnak mondom most is, de a szexualitására nem tudok anélkül gondolni, hogy ezt gusztustalannak ne tartanám. Akkor most kirekesztő vagyok?

Összefoglalás

6. Sternberg párijai helyesen:

- **bolond szerelem** – magas szenvedély, alacsony intimitás és elköteleződés;
- **üres szerelem** – magas elköteleződés, alacsony intimitás és szenvedély;
- **romantikus szerelem** – magas intimitás és szenvedély, alacsony elköteleződés;
- **baráti szerelem** – magas intimitás és elköteleződés, alacsony szenvedély;
- **ostoba szerelem** – magas szenvedély és elköteleződés, alacsony intimitás;
- **szeretet** – magas intimitás, alacsony szenvedély és elköteleződés;
- **nem szerelem** – mikor egyik elem sincs jelen.

Sternberg elnevezéseinek némelyikét vitathatjuk, s kereshetünk számunkra megfelelőbbet is. A feladat fő célja, hogy megfigyeljük, hogyan alakul az elköteleződés, intimitás és a szenvedély a fejezetben megismert bibliai párkapcsolatokban.

Például Jákób és Lea esetében ugyan tudjuk, hogy a szenvedély nem volt magas, de Jákób mégsem hagyta el Leát, vagyis az elköteleződése jelen volt. Jákób és Ráhel kapcsolatában mindhárom magasnak tűnik. Izsák és Rebeka esetében az intimitás magas fokú volt (Izsák megvigasztalódott Rebekával anyja halála után, vagyis az anyjával gyerekkorában átélt intimitást felnőttkorában feleségével tudta megélni), s más bibliai történetekből tudjuk, hogy az elköteleződés és a szenvedély is elég magas szinten volt jelen kapcsolatukban. Dávid és Betsabé kapcsolatát érdemes két szakaszra választani, a Nátán próféta ítélete előttire és utánira: előttiben a szenvedély volt legmagasabb, míg utána az elköteleződés és az intimitás is hozzá társul.

Amelyik kapcsolatban valamelyik alappillérről nem olvastunk, úgy próbáljuk meg elképzelni, milyennek gondoljuk, de lehetőség szerint mindig valamilyen bibliai ígére építjük véleményünket.

46. Zsidóság – unokatestvéreink

Az óra célja

A diákok ismerkedjenek meg a zsidó vallás és kultúra néhány alapfogalmával. Lássák meg, hogy a kereszténység és a zsidóság elválaszthatatlanul összekapcsolódnak. A tanulók ismerjék meg a kereszténység és a zsidóság közötti összekötő szálakat, és a közöttük lévő feszültségekre javasoljanak konstruktív megoldásokat.

Kulcsfogalmak

haszidizmus, neológia, ortodoxia, mezuzá, kipa, tálit, tefillin

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (2.)

A feladat a tanártól alapos bibliaismeretet követel. Amennyiben nem állunk erre készen, válogassunk össze mi igehelyeket és ószövetségi vonatkozásait, amelyekből a tanulók választhatnak.

2. Hallottál róla? (1.)

Amennyiben rendelkezésünkre áll a világ vallásföldrajzi térképe valamilyen formában, használjuk!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

„...az üdvösség a zsidók közül támad.” (Jn 4,22b)

4. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 1–2. bekezdésének feldolgozása. Hangsúly: a kereszténység és a zsidóság erős és elválaszthatatlan kapcsolata, a zsidó Jézus.

5. Szerinted? (1.)

A kérdés megvitatásánál előkerülhetnek a tanulóknak rejlő előítéletek. Ezeket feldolgozhatjuk a kérdésen belül is. Például: Mit gondoltok, miért tekintenek és tekintettek sok kultúrában a zsidókra bizalmatlanul? Válasz: identitásuk fenntartásához általában zárt közösséget alkotnak, csak rájuk jellemző szokásaikat és kultúrájukat idegen kultúrában is fenntartják és ápolják. Vajon ez baj? Vajon igaz-e ránk is? Miért?

6. Hallottál róla? (2., 3., 4.)

A zsidósággal kapcsolatos információk zömét ebben a leckében ez a három feladat tartalmazza. Dolgozzuk fel kiscsoportban, kooperatív módszerekkel. Módszerjavaslat: Három kiscsoport dolgozza fel a három feladatot, majd a feldolgozás után mindhárom csoport ossza meg az általa megismert információkat. A tanár szemléltető eszközként, amennyiben módja van rá, szerezzen be mezuzát, kipát, tálitot.

7. Szerinted? (2.)

Ha megtörtént a csoportbontás, ugyanazok a csoportok közösen válasszanak egy-egy zsidó ünnepet, és a fent említett módon osszák meg az információkat a csoport egészével.

8. Rakjuk össze!

A zsidó nép története és a zsidó Biblia a rá vonatkozó terjedelmes és jelentős írásmagyarázati és kulturális hagyománya a kereszténység számára is az egyik legfontosabb forrás. Jézus története, szavai vagy az Újszövetség más iratai nem érthetők meg a vallási, kulturális és történeti előzmények nélkül.

- Mezuzá: az ajtófélfán található doboz, amely 5Móz 6,4 első két szavát tartalmazza, és a kivonulásra emlékeztet.
- Kipa: a szabadságot jelképező jellegzetes zsidó sapka, amelyet a férfiak hordanak.
- Tálit: Zsidó felsőruha, színei az eget és a felhőket, rojtjai a parancsolatokat szimbolizálják.
- Tefillin: Karra erősíthető imaszíj.

A mellékletben található kérdésekre adandó válaszok

Szerinted? (125. o.)

A zsidó iskolákban az a gyerek kap jó jegyet, aki jól tud kérdezni. Mit gondolsz, miért?

– „A zsidó hagyomány ősi és modern szövegek folyamatos tanulására, értelmezésére és újraértelmezésére épül. A tanulás többnyire párokban zajlik, és ketten vagy többen próbálják közösen értelmezni a szövegeket. Általában annál hatékonyabb, minél több és mélyebb kérdést sikerül felvetni, éppen ezért a jesivában, azaz a hagyományos zsidó tanházban az elismerés komoly jele, ha valakiről azt mondják: »Jól tud kérdezni!« (http://haver.hu/zsidosagrol/unnepek/purim/)

Szerinted? 2. (130. o.)

Vajon mit jelölnek ennek az ünnepnek a különböző elnevezései: kovásztalan kenyér ünnepe, tavasz ünnepe, szabadulásunk ünnepe?

Melyik lehet a legfontosabb elnevezés?

– „Pészach az egyik legismertebb és legjellegzetesebb zsidó ünnep. Az ünnepnek több elnevezése van, minden név egy másik jellegzetességéről tanúskodik, és más vallási jelentést hordoz. E nevek segítségével, de az ünnepek bemutatásakor használt szokásos struktúra megtartásával fogjuk a legfontosabbnak ítélt tudnivalókat közreadni.

Az első név, a pészach név a *lifszoách* – elkerülni – igéből származik, arra utalva, hogy a kivonulás éjjelén az egyiptomiakat sújtó tíz csapásból az utolsó és legsúlyosabb, az elsőszülöttek halála (az előző csapásokhoz hasonlóan) elkerülte a zsidók otthonait: »...a vér jel lesz házaitokon, amelyekben ti laktok. Ha meglátom a vért, akkor elkerüllek benneteket, és nem sújt titeket pusztító csapás, amikor megverem Egyiptom földjét.« (2Móz 12,13) Ebben az értelemben pészach tehát az »elkerülés« ünnepe, melynek lényege az évenkénti megemlékezés arról, hogy Isten haragja elkerülte a zsidókat. Az elnevezés sugallta vallási gondolat tehát az, hogy az Örökkévaló gondviselő Isten, aki bünteti a gonoszokat, és megjutalmazza a jókat.

A második név a kovásztalan kenyér, pászka ünnepe (héberül חג המצות – *chág hámacot*)

Ez az elnevezés egy másik bibliai idézetből származik: »Az első hónapban, a hónap tizennegyedikén naplementekor van az Örökkévaló pészachja. E hónap tizenötödik napja pedig az Örökkévaló kovásztalan kenyereinek ünnepe. Hét napig kovásztalan kenyeret egyetek.« (3Móz 23,5–6) Az idézet szövege alapján úgy tűnik, eredetileg két külön ünnep volt: niszán hónap 14-én este pészach, és 15-étől hét napon át a kovásztalan kenyér ünnepe. A kovásztalan kenyér egy harmadik bibliai forrás szerint (2Móz 12,33–34.39) arra emlékeztet, hogy a zsidóknak sietve kellett elhagyniuk Egyiptomot, és ezért még meg nem kelt kenyeret kellett magukkal vinniük útravalóként. Minden nép történelmében alapvető fontosságú kérdés a nemzeti eredet meghatározása. A kivonulás Egyiptomból a zsidó nép számára az első nagy, közös cselekedet, a népnek mint közösségnek a születése. E név üzenete elsősorban a zsidó nép történetére való emlékezés, a közös múlt rituális újraélése. A kivonulás mítosza egyesíti a külön-

bőző társadalmi és vagyoni osztályokhoz tartozókat, és megteremti az összetartozás érzését a régen élt, a ma élő és a jövőben születendő generációk között. Az ünnep által teremtett, a történelmi korok és a jelen társadalmi korlátainak határait meghaladó »mi« élmény pészach legfontosabb társadalmi értéke. Az előző, vallási alapelvvel összhangban a megemlékezés a kivonulásról arra is utal, hogy az Örökkévaló nemcsak a teremtő Isten, aki a természet ura, hanem a történelmet irányító Isten is.

A harmadik név a tavasz ünnepe (héberül חג האביב – *chág hááviv*). Ez az elnevezés a következő bibliai helyről származik: »Őrizd meg a tavasz (héberül אביב – *áviv*) hónapját és tarts pészachot az Örökkévalónak, a te Istenednek, mert a tavasz hónapjában hozott ki Egyiptomból!« (5Móz 16,1). A »tavasz hónapja« kifejezés utal az ünnep mezőgazdasági jelentésére: pészach ünnepe a korán érő gabona (árpa) aratásának kezdetét is jelezte. Eleinte, amikor a zsidó társadalom nagy része mezőgazdasági munkát végzett, ez a jelentés különösen hangsúlyos volt, hiszen a nép többségének megélhetése közvetlenül a termés minőségétől függött. Ez az aktuális, a mezőgazdasághoz fűződő jelentés felveti azt a történelmi kérdést, hogy a hagyomány mit tud kezdeni a történelmi körülmények változásával? A válasz erre az, hogy az életképes vallási hagyományok egyik legnagyobb értéke éppen az, hogy bölcsek képesek a múlt fogalmait, azok eredeti értékeit, üzeneteit adaptálni saját koruk szükségleteinek megfelelően, és így egyszerre megváltoztatva és megőrizve adják azokat tovább a következő generációnak. Így volt ez pészach esetében is: később, ahogy az ókori zsidó társadalom számára csökkent a földművelés fontossága, úgy vált az ünnep egyre inkább domináns üzenetévé a társadalom egésze számára közös történelmi jelentés.

A negyedik név a Szabadságunk ünnepe (héberül חג חרותנו – *chág chérutenu*). Ez az elnevezés az ünnepi imából származik, az ünnep minden napján elhangzik a következő könyörgés: »Szeretettel add nekünk, Örökkévaló Istenünk, ünnepi időszakainkat, hogy örömünkre legyenek, és ünnepnapjainkat, köztük a kovásztalan kenyér ünnepét, szabadságunknak idejét, hogy vidámsággal szolgáljanak számunkra.« Joggal gondolhatjuk, hogy az ünnep e jelentésében egy ma is aktuális politikai és erkölcsi érték, a szabadság jelenik meg: a zsidó nép azt ünnepli, hogy megszabadult az egyiptomi rabszolgaságból, és elnyerte a »nemzeti önrendelkezés jogát«. Ez azonban csak részben igaz, és nemcsak azért, mert az ókorban a politikai szabadság fogalma jelentősen különbözött a modern értelemben vett szabadságtól, hanem azért is, mert a klasszikus zsidó felfogás szerint az egyiptomi fogságból való megszabadulás csak eszköz és nem cél volt. A zsidó hagyomány bölcsei szinte kivétel nélkül azt tekintették az erkölcsi szempontból értékes célnak, amikor a kivonulás után ötven nappal a zsidó nép megkapta a Szináj-hegynél a Tórát, az isteni törvényt, és ezen keresztül az Örökkévalót ismerte el egyetlen jogos uralkodójának. A modern korban elterjedt egyik felfogás szerint a szabadság a korlátozó szabályok hiányát jelenti, azaz minél kevesebb törvény köt valakit, annál szabadabb az illető. Ha a szabadságot a korlátok hiányaként fogjuk fel, akkor felvetődik több fontos erkölcsi kérdés: miként lehet szabad az, aki betartja a Tóra rendkívül sok parancsolatát? Vajon a vallásos életforma választása nem feltételezi-e automatikusan a szabadság értékéről való lemondást? A válasz az, hogy létezik a szabadságnak egy másik felfogása is. Eszerint a szabadság lényege abban áll, hogy én döntök arról, mit teszek és mit nem, és ha saját döntésem eredménye, akkor akár a legszigorúbb, legaprólékosabb törvényrendszernek való engedelmesség közepette is szabad lehetek. Mivel folyamatosan módomban állna nem engedelmessé válni, de mégis a törvény betartását választom, ezért éppen az engedelmességemben jut kifejezésre a szabadságom. A Talmud bölcsei erre a szabadságértelmezésre gondolhattak, amikor pészachot a szabadság ünnepének nevezték, és amikor azt mondták: »Csak az a szabad ember, aki a Tórával foglalkozik.« (Misná, Ávot traktátus 6:2) (<http://haver.hu/zsidosagrol/unnepek/paszach/>)

Szerinted? 3. (131. o.)

Sávuót ünnepén a Tóra mellett Ruth könyvét is felolvassák, mert az a zsidó hagyomány egy fontos erkölcsi értékét jeleníti meg. Vajon mi lehet ez?

– „Rút könyvének címszereplője az ókori moábita nép leánya, aki feleségül ment egy Moáb országába vándorolt zsidó férfihoz. Miután megözvegyült, úgy döntött, követi a hazájába visszatérni

szándékozó anyósát, Náomit. A hagyomány értelmezése szerint Rút, aki betért a zsidó vallásba, lett Dávid király egyik őse.

Rút betérése azért kapcsolódik a Tóraadás ünnepéhez, mert az Egyiptomból kivonuló tömeg, Ábrahám biológiai leszármazottainak törzsszövetsége akkor vált valóban Izrael népévé, amikor a Tóra elfogadásán keresztül szövetséget kötött Istennel. E szövetségkötés tulajdonképpen egy kollektív betéresi aktus volt, amely során a vérségi kötelék intellektuális, jogi tartalmat kapott. Aki pedig a későbbi korokban választja a zsidó vallást, az »késői csatlakozó« a zsidó néphez, azaz a Szináj-hegynél betértek közösségéhez.

A betérés a zsidó vallás egyik legfontosabb intézménye. Egy család vagy egy baráti társaság is zárt közösséget alkot bizonyos szempontból, hiszen a közösség tagjai közötti kapcsolat sokkal szorosabb, mint azokkal az emberekkel való kapcsolat, akik nem tagjai e közösségeknek. Ugyanakkor (pl. házasság vagy örökbefogadás útján) egy családba is be lehet kerülni. A befogadás, a nyitottság az arra érdemes »kívülállók« felé fontos értéke minden erős közösségnek csakúgy, mint az arra való törekvés, hogy megőrizzék közösségük eredeti jellegét. A közös értékeken nyugvó, szoros közösségek gyakran próba elé állítják a csatlakozni szándékozókat, és ezzel egyaránt szolgálják a közösség megóvását, és alkalmat adnak a csatlakozónak is, hogy saját szándékának komolyságát megvizsgálhassa.” (<http://haver.hu/zsidosagrol/unnepek/savuot/>)

Szerinted? 4. (131. o.)

Milyen istenképet mutat be az alábbi szokás?

3Móz 23,40 szerint Szukkót ünnepén négy növényből álló ünnepi csokrot kell kézbe venni. A „nemes fákról való gyümölcsnek” jó illata és jó íze van, s ez azokra utal, akik Izrael népében sokat tanultak Tórát, és sok jótettük van. A „pálmaágak” gyümölcsének, a datolyának jó az íze, de nincs illata, s így azokat jelöli, akik bár tanultak Tórát, de nincsenek jó tetteik. A „sűrű lombú faágaknak” jó illatuk van, de nincs ízük, s így azokat jeleníti meg, akik nem tanultak Tórát, de sok jótettük van. Végül a „fűzfagallyaknak” se illatuk, se jó ízük nincs, vagyis vannak, akik nem tanultak Tórát, és jótetteik sincsenek. Az Örökkévaló azonban nem pusztítja el egyiket sem, hanem inkább azt mondja, hogy egységbe kell őket kötni, így szereznek egymás számára bűnbocsánatot!

– „Szukot másik jellegzetes parancsolata előírja, hogy minden felnőtt zsidó férfi köteles kézbe venni a négy növényből álló ünnepi csokrot. A Tóra leírása meglehetősen sejtelmes: »Vegyetek magatoknak az első napon nemes fákról való gyümölcsöt, pálmaágakat, sűrű lombú faágakat és fűzfagallyakat, és örvendeztetek hét napon át Istenetek, az Örökkévaló előtt.« (3Móz 23,40) A négy különböző növényt a Talmud korának bölcsei Izrael népe jelképeként értelmezték. A négy növény négy embertípust jelenít meg. Az első típus a társadalmi elit, akik példaként szolgálhatnak mind tudásukkal, mind cselekedeteikkel a közösség minden tagjának. A második típusba azok az emberek tartoznak, akik szellemi, intellektuális szempontból követendőek, de cselekedeteik erkölcsi értéke nem tükrözi tudásukat. A harmadik kategóriába kerülnek azok, akik noha példamutató életmódot folytatnak, de intellektuális szempontból mégsem szeretnénk rájuk hasonlítani. És végül a negyedik csoportba azok az emberek tartoznak, akiket semmilyen szempontból nem állítanánk példának magunk vagy gyermekeink elé, de ugyanakkor tisztában vagyunk azzal, hogy minden társadalomban, így a zsidó közösségekben is megtalálhatóak.

A parancsolat teljesítésének technikai részletei elárulják ennek szimbolikus jelentését is. Az ünnepi csokor parancsolatának teljesítéséhez a zsidó jog azt várja el, hogy a négy különféle növényt úgy összefogva vegyük kézbe, hogy azok egységet alkossanak. Ez arra tanít, hogy az ideális társadalom a zsidó hagyomány szerint a családhoz hasonló: az egymás iránti közösségi felelősség akkor is megmarad, ha a család vagy a nagyobb csoport egyik tagja kevésbé tehetséges és/vagy nem él példamutató életet. Sőt egy teljes értékű társadalom mindig különféle egyénekből áll, akiknek más-más erényeik vannak, és más-más miatt van szükség rájuk, és a zsidó hagyomány szerint az ideális társadalom nem kizárólag a »nemes fákról való gyümölcset« (azaz a citrusfélék közé tartozó etrog) szimbolizált elit tagjaiból áll. A jó közösség az, amely tagjainak különbözőségét, hátrányait és hibáit is képes elfogadni.” (<http://haver.hu/zsidosagrol/unnepek/szukot/>)

Szerinted? 1. (132. o.)

Ros hásánakor a legfontosabb ünnepi szokás a kos szarvából készült kürt, a sófár megfújása, illetve a sófár hangjának meghallgatása.

Mire utal ez? Segíthet 2Móz 19–20.

– „Ros hásánakor a legfontosabb tórai parancsolat a kos szarvából készült kürt, a sófár megfújása, illetve a sófár hangjának meghallgatása. A sófárfújásnak a Tórában nincs indoklása, de valószínűleg szimbolizálta az Örökkévaló koronázási ünnepségét, pszichológiai szempontból pedig a megtérésre serkentett. Az ünnephez napjainkban számos, elsősorban az ünnepi ételekkel kapcsolatos folklorisztikus szokás köthető. A ros hásánakor fogyasztott ételek (pl. a mézbe mártott alma vagy a halfej) mind arra utalnak, hogy ilyenkor mindenki egy jó és kedvező év kezdetében reménykedik.” (<http://haver.hu/zsidóságrol/ünnepek/ros-hasana/>)

Szerinted? 2. (132. o.)

Jom kipurkor az ünnepen részt vevők nem viselhetnek bőrcipőt. Vajon miért? (2Móz 3,5)

– „Ennek a szimbolikus cselekedetnek több magyarázata is van. A bőrcipő levétele emlékeztet Mózes első találkozására az Örökkévalóval, amikor a próféta saruját levéve lépett a szent helyre (lásd 2Móz 3,5). Mivel jom kipurkor különös intenzitással emlékezünk a jeruzsálemi Szentély egykori áldozati kultuszára (ekkor áldozták fel a »bűnbakot«, lásd 3Móz 16. fejezet), ezért azt is felidézzük, hogy a Szentélybe tilos volt bőrsaruban belépni. Mivel jom kipurkor azt kérjük Istentől, hogy könyörüljön rajtunk bűneink ellenére, mi is jelképesen könyörületet mutatunk az állatok iránt, azzal, hogy nem viselünk a bőrükből készült cipőt.” (<http://haver.hu/zsidóságrol/ünnepek/jom-kipur/>)

Szerinted? 3. (133. o.)

Az utóbbi években gyakran találkozhatunk azzal a szokással, hogy a Hanukka ünnepének gyertyáit közterületen is meggyújtják. Mit gondolsz erről a szokásról? Mely keresztény ünnepek „kerülnek ki” a közterekre? Melyeknek kellene kikerülni?

– „Maimonidész (R. Mose ben Maimon, azaz a *Rámbám*), 12. századi rabbinikus törvényalkotó és filozófus. Ezért a kor bölcsei eldöntötték, hogy minden évben legyen a kiszív 25-ét követő nyolc nap öröm és dicsőítés ideje, amikor a nyolc nap minden estéjén a házak kapujában gyertyát gyújtanak, hirdetve és mutatva ezzel a csodát.” (<http://haver.hu/zsidóságrol/ünnepek/hanuka/>)

Szerinted? 4. (133. o.)

Purim ünnepekor mindenki köteles adományt adni egy rászorulónak, még az a koldus is, aki adományból él. Vajon mi lehet ennek a jelentősége?

– „Külön érdemes megjegyezni, hogy a koldusok, akik maguk is adományokból élnek, szintén kötelesek adományt adni egy másik rászorulónak. E parancs értelme éppen az, hogy mint a társadalom minden egyéb tagja, ők is megtapasztalhassák az adás örömét, a mások iránti felelősségvállalás kötelességét, és semmiképpen ne érezhessék úgy, hogy ők csak a másokra rászoruló, haszontalan élősködői a társadalomnak.” (<http://haver.hu/zsidóságrol/ünnepek/purim/>)

47. Kitalált ellenség – az antiszemitizmus

Az óra célja

Ismerjük meg az antiszemitizmust és a hozzá kapcsolódó fogalmakat. Beszéljünk a tanulókkal az előítéletek veszélyeiről és az ezek okozta végzetes történelmi tragédiákról. Beszéljünk arról, hogy ma milyen helyzetben van a világ zsidósága.

Kulcsfogalmak

előítélet, antiszemitizmus, pogrom, holokauszt, soa, genodícium, cionizmus, asszimiláció

Az óra menete

Az óra elején akár kiselőadások formájában idézzük fel az elmúlt évben tanultakat az előítéletekről, illetve a bűnbakképzésről (9. osztály 13. lecke). Mivel a leckében sok fogalom szerepel, használjunk fogalomkártyákat vagy kvízkártyákat, ezeken szerepelhetnek a tavaly megtanult fogalmak is.

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (2.)

Segítség a feladat megoldásához: Az 1930-as évek magyarországi zsidóságot érintő kirekesztő törvényei miatt számos evangélikus iskolában kérték a zsidó származású tanulók a megkeresztelésüket, amely sokszor névváltoztatással is járt. A harmincas évek végén, ahogy egyre jobban körvonalazódott a zsidókat érintő törvények radikalizálódása, egyes iskolák (például a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium) úgy védtek meg tanulóikat, hogy keresztleveleket (kereszttség felvételéről szóló igazolást) biztosítottak a zsidó származású tanulóiknak.

Reflexiós kérdés: Ma vajon megtennénk-e ezt hasonló helyzetben? Hogyan reagálunk ma a hasonló helyzetekre (például ha egy tanulót bőrszíne, származása miatt kirekesztenek)?

2. A bibliai igeszakasz elolvasása

„De ki a felebarátom?” (Lk 10,29)

A tanulók idézzék fel, mit tanultak a felebarát fogalmáról az irgalmas samaritánus története alapján. Reflexiós kérdés: Lehet-e felebarát az, akinek más a származása, bőrszíne, vallása, mint az enyém?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1. bekezdés. Hangsúlyok: a kereszténység és a zsidóság elválaszthatatlan egymástól, Jézus zsidó származása.

4. Hallottál róla?

Idézzük fel, mit tanultunk az elmúlt évben Dietrich Bonhoefferről! Hogyan képviselte ő a zsidóság érdekeit emberként/lelkészként/Krisztus-hívóként?

5. Mit jelent?

A feladat feldolgozásához használjunk páros munkát! Használjuk a fent említett kártyákat segédeszközként!

6. Szerinted? (1.)

Ezek az okok nagyon változatosak lehetnek az éppen aktuális politikai és társadalmi kontextustól függően. Kérdezzük meg, hogy milyen általánosan ismert előítéleteket ismernek a tanulók! A tanulók lehetőleg saját maguktól keressenek cáfolatokat erre, de mi is készülünk érvekkel!

7. Szerinted? (2.)

Az előző feladatban előkerülő előítéletek után érdemes a tanulókat szembeállítani az előítéletek történelmi eredményével, a holokauszttal. Szintén lehet kiselőadás témája, amit az órán ennél a pontnál oszt meg egy tanuló a többiekkel.

8. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 2. bekezdésének elmondása. Hangsúly: Zsidóság ma. Amennyiben van rá lehetőségünk, mutassunk be életképeket a mai zsidó állam mindennapjairól, annak árnyoldalaival is.

9. Szerinted? (3.)

A feladatban található fogalmakat szükség szerint definiáljuk, majd aszerint, hogy ki melyik állítással tud azonosulni, adjunk lehetőséget az állásfoglalásra. Illusztrációként tekintsék meg a tanulók a Gázai-övezet betonfalaira rajzolt graffitiket Banksytól: <http://bit.ly/1Kyk0NT>.

10. Rakjuk össze!

A középkorig vallási gyökerűek, majd a felvilágosodás óta e mellett megjelent a politikai, gazdasági és társadalmi vetület is.

Soa: a holokauszt zsidó megnevezése, jelentése: 'teljes pusztulás'.

Cionizmus: Az önálló zsidó állam és nemzeti érdekek visszaállítására a 19. században megjelent és máig tartó törekvés.

11. Mottó

A mottó alapján beszéljünk arról, hogy a mai órán tanultak alapján vajon miért kellett az európai keresztényeknek ilyen nyilatkozatot tenniük?

48. Ábrahám fiai

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg az iszlám hit alapvonásait és ábrahámíta gyökereit, a kereszténységgel és a zsidósággal való kapcsolatát.

Kulcsfogalmak

iszlám, muszlim, Mohamed, Allah, Hágár, Izmael, politeizmus, fetiszizmus

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj!

A felmerülő válaszokat felírhatjuk a táblára vagy egy nagy csomagolópapírra is, és az óra későbbi részében újra megnézhetjük a válaszokat.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz elolvasása

„Abrám Izmaelnek nevezte a fiát, akit Hágár szült.” (1Móz 16,15)

3. A bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 5–7. bekezdése. Hangsúlyok: Az iszlám identitás szerint a muszlimok Ábrahám fiától, Izmaeltől származtatják magukat.

Reflexiós kérdések: Mit tanultál Ábrahám gyermekeiről (13 lecke)?

4. Szerinted?

Máté 20-ban a Zebedeus fiak azon versengenek, hogy ki juthat közelebb egykor a mennyországban Istenhez. Jézus inti őket, hogy a kiválasztás nem az emberek, hanem egyedül az Atya dolga! Minden vallásos embernek először is önmagáért kell felelősséget vállalnia, saját hitéért, saját tetteiért.

5. Hallottál róla? (1.)

Itt is használjunk vallásföldrajzi térképet, vagy készíttessünk a tanulókkal! Mutassunk életképeket a nyugat-európai muszlimok mindennapi életéről.

6. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1–2. bekezdése.

A főszöveg olvasása közben folytassuk az 1. Mozdulj! feladatot, bővítsük az ismereteket, húzzuk alá a helyes, és húzzuk át a helytelen állításokat!

Hangsúlyok: A legfiatalabb monotesita vallás, amely egy politeista nomád kultúrában jelent meg. Istene Allah, akinek legnagyobb prófétája Mohamed. Követőit muszlimoknak nevezzük.

8. Mit jelent? (1.)

Reflexiós kérdések: Melyik leckénél tanultunk Élről, mint Isten egyik nevéről? (9. lecke, Hallottál róla?)

9. Mit jelent? (2.)

Bővítsük a fogalomkártyáinkat az új fogalmakkal!

Keressünk mai példákat a fetisizmusra!

10. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 3–4. bekezdése.

A főszöveg olvasása közben folytassuk az 1. Mozdulj! feladatot, bővítsük az ismereteket, húzzuk alá a helyes, és húzzuk át a helytelen állításokat!

Hangsúlyok: Mohamed személye, a kinyilatkoztatás öröklése, a próféta élete Mekkában és Medinában.

11. Hallottál róla? (2.)

Ennek az eseménynek a neve a hidzsra.

12. Rakjuk össze!

Mohamed kereskedő családból származó, elmélkedő, spirituális szükségletekkel rendelkező ember, vallásalapító, az iszlám hit szerint Allah utolsó és végső prófétája.

Az iszlám világ időszámításának kezdete a hidzsra, amikor Mohamed elhagyja tanítványaival Mekkát, és Medinába költözik, hogy ott hirdethesse Allah akaratát az embereknek.

49. Ami az Egri csillagokból kimaradt

Az iszlám hit- és vallásgyakorlat

Az óra célja

A diákok lássanak bele az iszlám hitvilág elemeibe, nyerjenek betekintést az iszlám hit alapjaiba.

Kulcsfogalmak

hét alapvető hitelem, öt pillér, a nők helyzete az iszlám világban

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó

A mottó akár a Bibliában is szerepelhetne. Reflexiós kérdés: Ki mondta a mondatot? Helyénvalónak találják a tanulók ezt a fohászt? Találunk a Bibliában hasonló tartalmú szöveget? (Nem. Érdekes módon 1Mózes 21-ben nincs szó arról, hogy Ábrahám hálát adott volna fia születéséért.)

2. Szerinted?

Idézzük fel, milyen méltóságcímeket visel Jézus (kilencedikes tananyag, 47. lecke)!

3. A bibliai háttér megismertetése

A főszöveg 1–3. bekezdése. Hangsúlyok: Hitgyakorlatok és vallásgyakorlatok. Hitgyakorlatok: hit Allahban; az angyalokban; Isten kinyilatkoztatott könyveiben; a prófétákban; az utolsó, vagyis a végső nap eljövételében; a végső ítéletben; valamint a halál utáni életben.

A Korán többnyire *Mária Fiának* nevezi Krisztust, a muszlimok ugyanis elfogadják a szűztől való születés keresztény doktrínáját. De így magyarázzák: „Nem illik Allahhoz, hogy fiat vegyen magához. Magasztos Ő! Ha Ő elrendel egy dolgot, csak azt mondja neki: »Legyél!«, és az lesz.” (Korán 19:35). Az iszlám nézete szerint tehát Jézus nem Isten Fia, hanem csak Mária fia. A közel-keleti kultúrákban, így az arabban is az apa nevét adják meg családnévként. A „Mária fia” kifejezés szerint Jézusnak nem volt apja, hanem közvetlenül Allah teremtette meg, saját szavával. Jézust prófétának nevezi a Korán. De Jézus próféta másként értelmezendő az iszlámban, mint a kereszténységben. Jézus mint próféta az utolsó előtti volt, aki megelőzte Mohamed megjelenését (ahhoz hasonlóan, ahogy Keresztelő János eljött Jézus előtt), és csupán egy a próféták sorában. A muszlim szemléletben a próféta tökéletes

jellemű, alkalmas ember, modellértékű személy, akit Allah mindenképpen győzelemre vezet. A Biblia sok esetben elbukó, botladozó, vagyis közel sem hibátlan prófétái ezért megütközést váltottak ki a muszlimokból. Mivel egy próféta szerintük nem lehet ilyen, többek között ezért is utasítják el Jézus kereszthalálát: „És nem ölték meg őt, és nem is feszítették meg, hanem csak úgy tüntetett fel nekik.” (Korán 4:158) Allah prófétája ugyanis nem szégyenül meg, és nem veszít. Ha Jézus tényleg próféta volt, nem végezhetett ilyen legyőzött pozícióban, egy szégyenletes kivégzési mód alá vetve a kereszten. Ám ha Jézus vallási háborúban halt volna meg, akkor ellenben az elesettek dicsőségét bírná.

5. Mozdulj! (1.)

A keresztény tanokban a menny és a pokol fogalmai nagyon plasztikusak, sokféle módon értelmezhetők (Isten országa közöttetek/bennetek van; Lk 17,21), és csak a középkori elképzelések és nem utolsósorban az egyházi érdekek élezték és színezték ki ezeknek a fogalmaknak a tartalmait. Az mindenesetre biztos, hogy a hívő ember számára nem előre kiszámítható (lásd Zebedeus fiak) a halál utáni sors, az ilyen kérdéseit az ember csak Isten kezébe teheti le (nincs üdvbizonyosság, de van hitbizonyosság). Az iszlám hitvilágban azonban az emberi élet különböző aspektusai mérlegelhetők és mérlegre is kerülnek egykor a halál után. A hívő már életében el tudhatja dönteni magáról, hogy tettei után mit érdemelhet. A mennyország (vagyis paradicsom) és a pokol leírása is egészen antropomorf, például a paradicsomba kerülő férfi ölébe mindig jutnak szűz lányok, és van mindig bőségesen mit ennie.

Reflexiós kérdések: Jó, ha tudjuk, mi vár a halál után? Jó egy ennyire kiszámítható hitvilág? Vajon milyen összefüggésben van ez azzal, hogy manapság Nyugat-Európában az iszlám egyre népszerűbb a nem muszlim gyökerű emberek között is?

(Aki a dzsihádban Allahért harcol, és ebben a küzdelemben hal meg, az a paradicsomba kerül az iszlám tanítása szerint. Érdemes belegondolni, hogy az öngyilkos merénylők is ezzel a tudattal hajtják végre gyilkos akcióikat.)

6. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 4. bekezdése. Hangsúlyok: öt pillér.

7. Hallottál róla? (1.)

A kába kőben található meteorit kő más néven a Fekete-kő, amelyet már az ősi nomád népek is különös becsben tartottak, és már jóval Mohamed előtt Mekkában szentélyt hoztak létre a számára. A nagyjából strucctojásnyi méretű fekete kőről és a hozzá fűzött gyógyító hatásról és csodákról, a hozzá fűzött arab kultuszról már Krisztus előtt 100 évvel beszámol a korabeli történetírás (Diodorus Siculus). Ha lehet, mutassunk képet a diákoknak a kába kőről ramadán ünnepén!

8. Szerinted? (2.)

Nagyon nehéz lenne ilyesmit létrehozni. Bár a keresztény tanítás legfontosabb alappilléreit nagyjából Máté 5–7 tartalmazza a legpontosabban, ez alapján sem mondhatnánk el, hogy ha ezt megtartjuk, akkor bizonyosan üdvözülünk. Az üdvösség a kereszténységben csakis az Atya kegyelméből születhet meg, amelyre a keresztény ember csak meghívva van, méghozzá nem érdemei szerint. A keresztény ember Isten előtt önmagától tökéletlen és érdemtelen, csak Krisztus által és őbenne válik érdemessé. Amikor a keresztény ember ezt a hívást érzi, elmondhatja magáról, hogy elhívott, de nem mondhatja el magáról, hogy érdemes. Ezzel együtt lehet és érdemes azzal foglalkoznunk minden korban, hogy etikai és dogmatikai szempontból prioritásokat állítunk fel, ilyen volt Luther idejében a Bibliához való visszatérés momentuma, a 2. világháború idején az emberségesség és az ártatlanok védelme a Hitvalló Egyházban, és ma ilyen lehet a teremtésvédelem vagy a gazdaságetika.

9. A bibliai igeszakasz elolvasása

„Szüntelenül imádkozzatok.” (1Thessz 5,17)

Reflexiós kérdések: Hogyan viszonyul ez az iszlám világ öt pillérében található imádsághoz?

10. Hallottál róla? (2.)

A szociális háttér segít jobban megérteni az iszlám kultúra e különleges jegyeit.

11. Szerinted? (3.)

A tanulók véleménye szerint osszuk két félre a csoportot, és érveljenek egyik vagy másik álláspont mellett!

12. Mozdulj! (2.)

Forrás: <http://hvg.hu/cimke/burka>.

50. Háború vagy küzdelem?

Az óra célja

A diákok ismerjék fel, hogy mit jelent a dzsihad, milyen küzdelmek jellemzik az iszlám hitvilágot. Ismerjék meg az iszlámmal kapcsolatos előítéleteket és az azok okait.

Kulcsfogalmak

dzsihad, szent háború

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó, Mozdulj (1.)

A mottó kapcsán próbáljuk arra a felismerésre rávezetni a diákokat, hogy a küzdelem nem feltétlenül fizikai úton képzelhető csak el.

2. A bibliai igeszakasz elolvasása

„[Akkor majd...] Nem árt és nem pusztít szent hegyemen senki, betölti a földet az Úr ismerete, ahogyan a tengert víz borítja.” (Ézs 11,9)

3. A bibliai igeszakasz magyarázata

Milyen feszültség rajzolódik ki a mottó és az igehely között?

4. Hallottál róla?

A diákokkal beszéljük meg, hogy milyen élethelyzetek vezetnek valakit arra, hogy ilyen vállalkozásba fogjon. Próbáljunk meg a Zöld Herceg és Deso Dogg nevében is egy-egy vallomást írni arról, hogy miért választottuk az utunkat. Ehhez állítsunk fel két csoportot!

5. Szerinted? (3.)

A két csoport egymásnak tegye fel a kérdéseket!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

6. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 2–3. bekezdése.

Reflexiós kérdések: Mennyire változtatnátok álláspontotokon a főszöveg alapján? Miért?

7. Szerinted? (2.)

Kilencedikes könyv, 14. lecke

8. A főszövegek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

Hangsúlyok: belső küzdelem az iszlám hitvilágban.

Reflexiós kérdések: Vajon a kereszténységben vannak-e hasonló belső, spirituális küzdelmek? Vajon az evangélikus vallásgyakorlatra mennyire jellemzőek? Miért?

9. Szerinted? (1.)

Illusztráció: <http://www.keresztenyszo.katolikhos.ro/archivum/2014/augusztus/10.html>